Birlik

aylık siyasi dergi - sayı:25 - ekim 1994 - fiyatı: 40.000 tl. kdv dahil

Kleptokrasiye karşı Katılımcı demokrasi

İÇİNDEKİLER

1-Birlikten beklenen yaklaşım (Atilla Aytemur)
2-Nasıl bir parti istiyoruz?
(Kenan Somer)
4-Vahşetin ehlileştirilmesi
ya da aklın gereği
(Tektaş Ağaoğlu)
9-Proğram ve siyaset tarzı üzerine notlar
(Aziz Çelik)
14-Türkiye yeniden 1900'ün başlarına
geri dönerken sosyalistler
nasıl bir "siyaset tarzı" geliştirmeli?
(Süleyman Bulut)
18-Gereksiz bir korku Refah
(Hüseyin Hasançebi)
22-Serbest piyasa ekonomisi
(Aslan Başer Kafaoğlu)
27-Cevabı hazırlamak
(Bülent Tuna)
28-Değiniler
(Semir Ekşi)
29-Parti Deneyimi
(Çeviri)

Ayın Belleği:
31-Kadına karşı dinler ittifakı
32-İki almanya birleşmiş idi
33-Yeni demokrasi hareketi partisi
35-PDM'siz olamıyor
36-Yeniden Ecevit Fenomeni ve demokrasi
36-Yeni dünyanın demokrasi standardı oluşuyor
37-Ara seçim manevrası
37-Düşünce özgürlüğüne sınır aranıyor
38-Engin Civan olayı.
39-Kapitalizm ve insan

editörden...

Yeniden okurla buluşma ve yeni okur arama sürecine girdik.

Ama uzunca bir aradan sonra.

Dergilerin sürekliliği toplumun gündemiyle kendisi arasında kurduğu ilişkiden doğar. Birlik olarak bizim ilişkimiz, toplumun sol, sosyalist ve demokratik mücadelesiyledir. Bu gündemde ortaya yeni süreçler çıktı, yeni oluşumlar doğdu, yeni ufuklar belirdi ve biz de bu yeni duruma uygun bir işlevi yakalamak için ara verdik. Sönümlendik. Şimdi yeniden sırası geldi, çıkıyoruz.

Dağıtımımız "elden" olacak. Elimizdeki adres ve isim stokundan başlayarak sizlere ulaşmaya çalışacağız.

Birlik bu sayısından itibaren günün moda deyimine uyarak "değişmeye" çalışacak. Düşünen insanların soruları, insan düşüncesinin sorunları var. Bu sorulara ve sorunlara yanıt arayan yazılar Birlik'te giderek ağırlık taşıyacak.

Türkiye'nin yoğun bir siyasal gündemi var. Bu gündem içinde kalarak en azından yakın geleceği görmeye çalışacağız. Ancak günübirlik düşünce ve yorumlardan uzaklaşmayı deneyeceğiz. Tamamen değil elbet, belli bir ölçüde... İnceleme, araştırma, teorik konuların irdelenmesi vb. gibi.

Başlıca sorunumuz demokrasi. Ama bu yönde adım atılamıyor. Neden atılamıyor? Bunun bir sesebi ve bu sebebin de bir eleştirisi olmalıdır. Birlik bu eleştiriyi bulmaya ve yayınlamaya çalışacak. Yeniden başlarken ancak sınırlı sayıda yazara ulaşabildik. Konuları ve imzaları genişletmeye çalışacağız.

"Okur düşüncesi" BİRLİK'i zenginleştirecektir, bize yazın.

Bir sonraki sayımızda buluşalım

BİRLİK-Aylık Siyasi Dergi. Papirus Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti adına Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü **Atilla Aytemur**. Yayın Koordinatörü: **Hüseyin Hasançebi**. Yazışma adresi: Moda caddesi, Çakıroğlu İşhanı. Kat 3. Kadıköy İstanbul. tel-fax: (0216) 414 21 95, (0212) 527 03 99. Dizgi ve baskı: Papirus M.Y. Ltd. Şti. Banka hesap numarası: Atilla Aytemur, İş Bankası Cağaloğlu Şubesi 138895 Posta Çeki Hesap No: 666410

Birlik'ten Beklenen Yaklaşım!

Atilla AYTEMUR

Yayın hayatına girişi sosyalist dünyanın büyük bir gürültüyle yıkıldığı günlere rastgelen ama buna karşılık Türkiyeli sosyalistlerin yeni bir sosyalizm arayışlarının sonucu olarak ortaya çıkan Birlik Dergisi yaklaşık bir yıldır yayımlanamıyordu.

Bu arada 1993 sonbaharında örgütlenmesini tamamlayıp seçime katılma barajını aşan SBP, bu olanağı bir yandan sosyalistlerle birlikte değerlendirmenin, daha geniş ve kapsamlı birliğe gidişin arayışlarına girdi. Paralel arayışlar içerisinde olan sosyalist çevrelerden de benzeri yaklaşımlar ortaya konulunca, Türkiye'de sosyalizm açısından yeni bir perde aralanmaya başlamıştı.

Karşılıklı olarak atılan cesaretli adımlar, ilişkilerde gösterilen ölçülü, dikkatli tavırlar ve siyasal konjonktürün getirdiği fırsatlar iyi değerlendirildiği için beklenenden de hızlı sonuçlara ulaşıldı. Bugün bir seçim yaşanmış ve onun zemini üzerinde gelecek vaadeden bir parti kurulmuştur. BSP'nin, sosyalistlerin oluşturduğu TİP'ten sonraki ilk geniş yelpazeli parti olduğunu söylemek de abartma olmayacaktır.

BSP hakkında kapsamlı bir değerlendirme yapmak için yeterli zaman yaşanmamıştır ama, bugün Türkiye sosyalizminin tarihinde yerini almış olan SBP'nin kısa siyasal yaşamındaki gelişmeleri, edinilen insan ilişkileri ve tarzı, sosyalizme dönük arayışlarını BSP'nin önümüzdeki yılları bakımından yeni yönelimler sağlayabilecek mütevazı unsurlar olarak değerlendirmek mümkün olabilir.

Bugün Birlik Dergisi yeniden yayına başlarken hiç şüphesiz SBP deneyinden ortaya çıkan kazanımların BSP'ye aktarılmasında, ama hiç de onunla yetinmeden ve onun sınırını aşarak, sosyalizm-Marksizm arayışlarında Türkiye solunun-dünya solunun yaklaşımlarını da ele almaya çaba gösterecek.

Bilindiği gibi, SBP çalkantılı günlerde yeni bir umudun, arayışın partisi olarak kuruldu. Yönelim farklılıkları, yapısal ve aktüel sorunlar nedeniyle sancılı günler geçirdi. Önceleri oldukça genişti, giderek daraldı ve büzüldü. Coşkulu ve umutluydu, sonraları durağanlaştı, kaygılandı. Nihayet farklılıklarla bir arada yaşamanın dili ve tarzını yakalama çabası içerisinde geçen üç yılı aşkın bir zaman geride bırakılarak tarih oldu.

SBP esas olarak Marksizm-sosyalizm zemininden yükselen fikirlerle kurulmuş olmasına rağmen kuruluşu, programı, tüzüğü ve siyasetleriyle solda kimi zaman ilginç kimi zaman da haksız değerlendirmelere konu oldu. Kuruluşu grupların iradi kararlarıyla gerçekleşmişti. Ama iç dünyasında eşit haklı üye-bireylerin hukuku esastı. Düşünsel kümelenmeler meşru görüldü, farklılık zenginlik ve dinamizmin kaynağı olarak kabul gördü. Demokratik ve çoğulcu bir hayatı hep bu doğrultuda tesis etmeye çalıştı.

Ortak kimlik edinme ve kendini orada ifade etmeye çalışma bir parti için ve partililer için gerekli ve kaçınılmaz bir şeydir. SBP bu yönde adımlar atarken, ortak kimlik ihtiyacının getirdiği sonuçların giderek renkliliğin ve farklılığın üstünü örtmesine, ezmesine ve yok etmesine de yönelmedi, buna fırsat vermedi.

Birlik Dergisi de bilinçli bir tercih olarak, daha ilk sayısından itibaren yayın politikasında benzeri anlayışla davrandı. Elbetteki, Birlik'in içerik ve dergi niteliği bakımından eleştirilecek çok yönü ve hatası vardı. Ama yayın ilkeleri ve yerleştirilmeye çalışılan tarz bakımından SBP'nin yakalamaya çalıştıklarıyla benzeri bir yaklaşım içerisinde bulunması yanlış değildi.

Hatırlanacağı gibi Birlik SBP'liler tarafından çıkarıldı ama yayın politikası ve idari bakımdan bağımsızdı. Yer alan yazıların SBP'nin ihtiyaçlarına endekslenmesi sözkonusu değildi. Derginin genel niteliğine aykırı düşmeyen bir yazı düzeyini tutturan tüm yazıların yayınlanmasına çaba gösterildi. Bunun doğal sonucu olarak da sansür Birlik'ten ırak oldu.

Yayın Kurulu'nun yapısı isteyen herkese açıktı ve bugün de böyle olması için çaba göstereceğiz.

SBP'nin kendi içinde yaratmaya çalıştığı demokratik çoğulculuk ile Birlik'in yayınlarındaki anlayış büyük ölçüde birbirini tamamlayan şeylerdi. Bugün elde edilenlerin öyle devasa şeyler olduğu elbetteki söylenemez ama, bir toplam olarak yeni bir parti modeli ve sosyalistler arası yeni ilişki arayışında kaydedilen bir mesafe olduğu da bir gerçektir.

Durum bugün Birlik'in çıktığı dönemden farklıdır. SBP'lilerin doğumuna katkıda bulundukları Birleşik Sosyalist Parti de farklıdır. Birlik bu farklılıkların bilincinde olarak bir yayın hattı izleyecektir.

Evet birleşme konusunda sosyalistler ikinci önemli aşamayıda geride bırakmaya başlamışlardır ama henüz toplumun önüne konulacak politikalar bağlamında ortada pek birşey yok. Birlik Dergisi bunun gerektirdiği düşünsel süreçlerin kapsamını genişletmeye ve derinleştirmeye katkıda bulunacaktır.

BSP'yi oluşturan grupların tarihi orijinleri oldukça farklıdır ve bunların yarattığı renk armonisinin öyle görünebilir bir gelecekte bir-iki ana renge dönüşmesini beklemek hem gerçekçi hem de gerekli değildir. Geçmişin argümanları üzerinden yürütülen düşünsel süreçler ne denli bizi açmaza sürüklerse, ortak kimlik arayışlarının, olağan akışını dopingleyerek kısa sürede "ortak zeminde buluşmaya" zorlamak da aynı ölçüde açmaza sürükler.

Birlik izleyeceği yayın çizgisiyle BSP'nin öne çıkan sorunlarını eşit haklı üyeler hukuku çerçevesinde ve doğal akan bir zaman kesitinde çözmesine katkıda bulunacaktır.

Zaten 20. yüzyıl sosyalizminin değerlendirilmesi ve bugüne ilişkin yönelimlerimizin gün ışığına çıkması, hepimizin önündeki bir görevdir. Ama sorun bütün bunları yıpranmış dil ve tarzımızla değil, geniş emekçi sınıfları, iletişim alanımızın dışında bizi kayıtsız gözlerle seyreden aydınlarımızı, gençlerimizi ve kadınlarımızı kucaklayabilecek şekilde yapabilmektir.

Birlik Dergisi, bunu dikkate alacaktır. ★

Nasıl Bir Parti İstiyoruz?

Kenan SOMER

Cümlenin maksudu bir: Marksist bir parti istiyoruz. Peki, ne anlıyoruz bundan?

Benim anladığım, marksizmin bir parti geleneği var; partimizin bu gelenek doğrultusunda yer almasını istiyoruz.

Bu gelenek, bir ilk proğram belgesi sayılan **Komünist parti bildirgesi**'nden ("Komünist Manifesto") başlatılabilir. Ancak bu geleneği gelenekçiliğe düşmeden koruyup sürdürmek gerekiyor. Geleneği gelenekçiliğe düşmeden, yaşamdan koparmadan, bir mezhep ideolojisine dönüştürmeden koruyup sürdürmenin yolu, onu aşmaktır. Yoksa yaratıcı bir süreç, ardışık gelişme aşamalarından birine indirgenmiş, yaşama ve gelişme olanaklarından yoksunlaştırılmış olur.

Peki nedir marksizmin korunup sürdürülmesi gereken parti geleneği? Herşeyden önce tek söylemli bir gelenek değil, iki söylemli bir gelenektir bu: Ardışık ve kaynaşık ikili bir söylem içeren devingen bir gelenek.

Açıklamak için Engels'in bir saptamasından başlayalım. 2 Mart 1893 günü **The Labour Elector**'da Engels, "Komün'ün en büyük dersinin işçi sınıfının siyasi bir partisini kurmak zorunluluğu olduğunu" yazıyordu.

Komün'ün en büyük dersi gerçekten buysa, örneğin **Komünist Manifesto**'da daha 1847'de söz konusu edilen "proleterlerin bir sınıf olarak ve bunun sonucu bir siyasal parti olarak örgütlenmeleri zorunluluğu" ile Paris Komünü'nden (1871) sonra söz konusu edilen "işçi sınıfının siyasal bir partisini kurmak " zorunluluğunun başka başka şeyler olması gerekmez mi?

Gerçekten de Marx ve Engels'in ortak yapıtlarında, ortak teorik ve pratik praksislerinde, birincisine "sınıf- parti", ikincisine "örgüt-parti" adı verilebilecek ardışık iki parti anlayışından söz edilebilir. Gene de "örgüt-parti" anlayışı, "sınıf-parti" anlayışı karşısında, onu aşan ama büsbütün de dıştalamayan yeni bir anlayış oluşturur. Ayrıca yeni bir anlayış, hele aynı bir sürecin yeni bir gelişme uğrağını da simgeliyorsa, kendini hiç değilse belli bir süre daha önceki anlayışın diliyle dışavurmaya çalışacaktır. Marx ve Engels'in ortak yapıtlarında marksist parti anlayışı da hem bir süreklilik hem de yeni bir niteliğe geçiş anlamına gelen bir süreksizlik, bir "ara kopukluğu" ile belirginleşen diyalektik bir gelişme gösterir.

Marx ve Engels'in ortak teorik ve pratik praksislerinde Paris Komünü, yeni bir parti ve yeni bir proletarya diktatorası anlayışına ve bunlar arasında yeni bir ilişki kurmaya çalışmalarına da yol açar.

Komün'den önce parti (ya da eğer isterseniz Parti), **bağımsız sınıf** olarak örgütlenen proletaryadır. Ben buna "sınıf-parti" ya da Parti olarak örgütlenen sınıf diyorum. "Sınıf-parti" anlayışı, partiyi sınıfla, işçi devinimini komünist devinimle özdeşleştiriyor. Böyle olduğu için komünistler, öteki işçi sınıfı partileri (gerçeklikte "parti-örgütleri") karşısında ayrı bir parti oluşturmuyor. Komünist parti, komünist devinimle özdeşleşen işçi devinimine, güncel durumu dönüştüren bu gerçek devinime bilinçli olarak katılan kimselerden, Marx'ın o dönemdeki deyimi ile "kendi için sınıf"tan oluşuyor. Bağımsız sınıf olarak örgütlenmiş proletaryadır bu. Partinin bağımsızlığı sınıfın bağımsızlığıdır. Komünist işte bu "devrimci parti"nin üyesidir. Gerçek devinim, aralarında belli bir özdeşlik olmadığı zaman yalnızca bir derece farkı bulunan iktisadi ve siyasal sınıf savaşımlarından oluşur. Proletaryanın toplumsal varlığından fışkıran sınıf bilinci de, aralarında belli bir özdeşlik olmadığı zaman yalnızca bir derece farkı bulunan iktisadi ve siyasal sınıf bilinçlerinden oluşur. Kendiliğinden, pratik bir bilinçtir bu.

Engels'e göre "özgül olarak Fransız bir nitelik taşıyan eski sosyalizmin mezarı ama aynı zamanda Fransa için yeni bir şey olan uluslararası komünizmin beşiği" olan Paris Komünü'nden sonra Parti, artık bağımsız bir sınıf **örgütüdür**. Ben buna "örgüt-parti" ya da sınıf partisi olarak oluşan örgüt diyorum. Sınıf partisi, örgüt olarak, artık sınıfla özdeşleşmez. Evet "hiçbir parti örgütsüz varolamaz" (Engels); ama "sınıf-parti" anlayışı içinde örgüt, gerçek devinimin ve bir ve aynı sınıf bilincinin çeşitli uğraklarına karşılık düşen çeşitli görünümlerdeki ve hepsi de Partiye, bağımsız sınıfın siyasal dışavurumunu oluşturan Partiye bağımlı "parti örgütü"dür. "Örgüt-parti" anlayışı içindeyse Parti, bağımsız işçi sınıfının öteki tüm örgütlerinden bağımsız, en yüksek siyasal örgütüdür. Partinin bağımsızlığı, örgütün bağımsızlığıdır. İşçi devinimiyle komünist devinim ayrıldığı gibi, komünist devinimle komünist parti de ayrılmıştır. Öyleyse komünist, artık "kendi için sınıf"la değil ama işçi sınıfının bağımsız siyasal örgütüyle özdeşleşen "belli bir devrimci partinin üyesi" (**Alman İdeolojisi**) olarak t a n ı m l a n a m a z. "Komünist devinime bilinçli olarak katılan kişi" olarak tanımlanabilir. Komünist devinimle işçi sınıfının öteki iktisadi/ ya da siyasal devinimleri arasındaki fark, artık aynı doğrusal devinimin çeşitli uğrakları arasında varolan bir derece farkı değil ama bir nitelik farkıdır.Böyle olduğu için komünist (artık bilimsel komünist) bilinç, proletaryanın toplumsal varlığından kendiliğinden fışkırmaz. Emek ve sermaye arasındaki ilişkiler alanının dışından gelen, teorik bir bilinçtir artık komünist bilinç. İşçi devinimiyle komünist devinimin ayrılması sonucu, örneğin sendikalar artık "parti örgütü" olmaktan çıkmış, Parti artık sendikalardan ayrı ve onlar karşısında bağımsız bir örgüt, kuşkusuz sendikalar da Partiden ayrı ve onun karşısında bağımsız örgütler durumuna gelmiştir. Parti sınıfın tek değil ama en yüksek siyasal örgütüdür; "her sınıf savaşımı siyasal bir savaşım olduğu" için, örneğin işçi sınıfının iktisadi sınıf savaşımı örgütleri olan sendikaların da siyasal bir niteliği vardır.

Her iki anlayışta da Partinin, belli bir bilinç toplulu-

ğuyla örtüştüğü görülüyor. Pratik sınıf bilinci topluluğuyla (ya da "kendi için sınıf" ya da "parti-sınıf"la) "sınıf-parti", tanım gereği örtüşüyorlar. Buna göre her komünist, "sınıf-parti" üyesidir. Ama teorik sınıf bilinci topluluğuyla "örgüt-parti", tanım gereği örtüşmüyorlar. Buna göre her komünist, "örgüt-parti" üyesi olmayabilir. Ancak "örgüt-parti"nin içeriğini gene de belli bir teorik bilinç topluluğu oluşturuyor. Öyleyse Kautsky'nin yaptığı gibi Parti, her iki anlayış içinde de "örgütlenmiş sınıf bilinci" olarak tanımlanabilir. Ama tanımın tekliği, iki özdeş şeyden söz edildiği yanılgısına da yol açmamalıdır. Pratik sınıf bilinciyle teorik sınıf bilinci özdeş şeyler değildir. Öyle ise "sınıf-parti" ile "örgüt-parti" de özdeş şeyler olamaz*.

Buraya değin ayırmaya çalıştığım uğraklar arasındaki organik birliği de gözden yitirmemek gerekiyor. Marksist düşüncenin gelişme süreci boyunca gerçekleşecek her uğrak bu düşüncenin zorunlu bir ögesini oluşturuyor ve bu düşüncenin güncel bütünlüğü içinde bir doğruluk kazanıyor. Düşüncenin bütünlüğü, hiç bir uğrağın dıştalanmamasını öngerektiriyor. Bu uğraklar, oluşmasına katkıda bulundukları marksist düşüncenin bütünlüğü içinde birbirlerine bağlı, bu düşüncenin süreklilik ve süreksizliğini gerçekleştiren uğraklar olarak bir doğruluk taşıyor. Ama tek başına bir "sınıf-parti" anlayışı, tek başına bir PD no 1** anlayışı, düşüncenin güncel bütünlüğünden soyutlandığı zaman doğruluğunu yitirebiliyor ve teorik ve pratik praksisin bu zorunlu uğraklarından herhangi birinden yoksun bırakılmak da marksizmi yoksullaştırıyor.

Marksizmin somut bütünselliği niteliksel değişmeleri dıştalamıyor, tersine öngerektiriyor. İyi ayrı Parti, iki ayrı PD anlayışının varlığı, marksizmin bütünselliğini bozmuyor. Bu anlayışlardan yalnızca birini marksist anlayış olarak kabul etmek, marksizmi kendi gelişme uğraklarından yalnızca birine indirgemek, onun somut bütünselliğini bozmak ve dogmatizme düşmek anlamına geliyor.

Bir zamanlar "Marx'a dönüş" adı verilen girişimler, işte bundan ötürü marksizme ters düşüyordu. Marx'a dönüş girişimi, gerçeklikte güncel marksizmden bir kopma girişimiydi. Güncel marksizme saldırmak Marx'ın geçmişine sığınılıyordu.

Örneğin Paris Komünü'ne Marx, iktidarın proletarya tarafından fethi ve proletarya diktatorası (PD) biçiminde fethi arasında bir ayrım gözetmiyordu. Komün'den sonra bu durum değişti. Komün'den sonra "klasik marksizm"i aşan Marx, iktidarın proletarya tarafından fethini simgeleyen Paris Komünü'nü artık PD olarak görmüyordu. Oysa "klasik marksizm"in sınırları içinde Engels, PD no 1 anlayışına dayanarak, 1891'de Paris Komünü'nün bir PD olduğunu söylüyordu.

Yeri gelmişken. Marksizmin işçi devinimi ile komünist devinim arasında özdeşlik varsayan dönem ya da biçimine (ya da marksizmin gelişmesinin birinci aşamasına) "klasik marksizm" diyorum.

**Burada kısaca söz konusu etmeye çalıştığım Parti ve marksizm sorununu, Marksizm ve Gelecek dergisinde daha ayrıntılı olarak ele alacağım.*

*** PD no 1 ve PD no 2 için bkz: Kenan Somer, Proletarya diktatorası ve marksizm, "Marksizm ve Gelecek" dergisi, no 1 (6)*

Ortadoks marksizm, klasik marksizmden türer. Marksizmin tüm birikimini gözönünde bulundurarak, belli bir marksist praksis doğrultusunda, onu her gün "genişletilmiş yeniden üretim" girişimine "ortadoks marksizm" diyorum.

Ortadoks marksizm klasik marksizmi içerir ama ona indirgenemez. Aşar onu. Paris Komünü, marksizmin gelişmesinin ikinci aşamasıyla birlikte başlayan ve bu aşamadan sonra da süren ortadoks marksizmin klasik marksizmi aştığı tarihsel sınırı simgeler

Gerçekten de Paris Komünü, PD no 2 anlamında PD olmaktan uzaktı. Marx'ın komüne yönelik eleştirisinin anlamı buydu, Kendiliğinden devinim sonucuydu. Yönetici parti yoktu. Devrimci terörizm niteliği son derece eksikti. Komüncülerin yüce gönüllülüğünden vb. yenilgilerinin başlıca nedenleri arasında söz ederken Marx, devrimci terörizm eksikliğini belirtiyordu. Gene de Marx ve Engels'i izleyen ortadoks marksistler arasında Paris Komünü, genellikle PD olarak kabul edilmiştir. Kuşkusuz PD no 2'ye uymaması açısından eleştirilmiştir. Ama buna uymadığı, PD no 1'i simgelediği için, PD niteliği yadsınmamıştır. PD anlayışındaki süreksizliğin, süreklilikle birlik içinde olduğunu gösterir bu. Ardışık uğraklar anlayışı, böyle bir gelişme sergilemiştir.

Marksizmin gelişmesi, aşılan uğrağın eleştirisini de içerir. Gelişme, eleştirilen uğrağın somut bütünlük içindeki zorunluluğunu, düşüncenin sürekliliğini gözden yitirmemeyi gerektiriyor. PD no 1 ve PD no 2 arasındaki, "sınıf-parti" ve "örgüt-parti" arasındaki birlik ve ayrılık, bu çerçevede kavranmalıdır. Karşıtların birliği, örneğin "sınıf-parti" anlayışı ile "örgüt-parti" anlayışı arasındaki sürekliliğin; ama karşıtların savaşımı bu ikisi arasındaki süreksizliğin hiç unutulmamasını öngerektiriyor.

"Sınıf-parti", gerçeklikte bir bilinç topluluğu olan "kendi için sınıf" ile örtüşüyordu. "Örgüt-parti" de gerçeklikte bir bilinç topluluğuydu. Her iki parti anlayışı da gerçeklikte bir "bilinç-parti" dolayımıyla birbiriyle örtüşüyordu. Ama bu bilinç partinin içeriğini, "sınıf-parti" ile örtüştüğü zaman pratik bilinç "örgüt-parti" ile örtüştüğü zaman teorik bilinç oluşturuyordu.

İçeriği değişse de "bilinç-parti", "sınıf-parti" ile "örgüt-parti"yi kuramsal soyutlamanın en genel düzeyinde örtüştüren dolayımdı. Böylece "sını-parti" (ya da PD no 1) anlayışı çerçevesinde üretilen düşüncelerin, gerekli içeriksel dönüşümlere uğratıldıktan sonra "örgüt-parti" (ya da PD no 2) anlayışı içinde de doğruluklarını yitirmemeleri, örneğin **Manifesto**'nun **Gotha proğramının eleştirisi** ile belli bir uyum göstermesi, gelişmedeki sürekliliğin sonucudur -yeni bir niteliğe geçiş anlamına gelen süreksizlik yanında varlığını sürdüren sürekliliğin sonucu.

"Komünistler birliğinin tarihi üzerine bir kaç söz"de (1885) Engels, **Komünist Manifesto**'daki kuramsal ilkelerin, tüm Avrupa ve Amerika proleter hareketinin en güçlü uluslararası bağını oluşturduğunu söylüyordu. Ama **Manifesto**'daki temel proğram ilkeleri: 1) Bağımsız parti; 2) Siyasal erkliğin fethi; 3) Enternasyonalizm, zamanla daha zengin, daha değişik içerikler kazanmıştı ve bu değişim tükenmemişti.

Marksist parti geleneğini koruyup sürdürmek isteyenler hep bu değişimi yaşayacak. ★

Vahşetin Ehlileştirilmesi Ya da Aklın Gereği

Tektaş AĞAOĞ LU

Halkımız piyasa ekonomisi düzeninde devlet aracılığıyla mı soyulsun, doğrudan mı soyulsun? Hangisine daha lâyıktır?

Kimilerine (medyatik basın, burnu iyi koku alan paragöz politikacı/teknokrat, piyasa ekonomisi ve Yeni Dünya Düzeni fedaisi türedi ideolog vb.) göre, doğrudan soyulmalıdır. Bunu yeğlemesi "çağ ya da küme" atlamaya l^âyık olduğunu gösterecektir. Halkımız önüne konulan bu seçeneği ve bu geleceği şu ya da bu nedenle yeğlemeyebilir. Ne yapıp edip ona bunu yeğletmek "vizyon" ve "misyon" sahibi cesur yöneticilerimizin görevidir!

Sorunun bir düğümü burada.

İSKİ mi AKTAŞ mı?

Kırk katır mı, kırk satır mı?

İSKİ üzerine malûm basında ve malûm çevrelerde nerdeyse bir yıldır bir araba yükü lâf edildi. Hâlâ yeri geldikçe ve gereği görüldükçe ediliyor. AKTAŞ üzerine, tısss! Çünkü gündemde özelleştirme var: AKTAŞ'lar çoğalacak, genel olarak özel sektör büyüyecek, bunun için de ekonomide devletin ve genel olarak kamunun payı azaltılacak, giderek en kısa zamanda kökünden sökülüp atılacak. "Devlet tekeli"nin sakıncaları dillere pelesenk edilerek onun yerine ipliği çoktan pazara çıkarılmış iddialar, aslı astarı olmayan gerekçelerle savunulan özel tekeller yaratılacak. Var olanlar teşvik ve tahkim edilip daha da büyütülecek. Geleceğe yönelik olarak da devlet, yani kamu girişimciliğinin önü ve yolu kesilecek. Hatta "kamu hizmeti" kavramı dahi rafa kaldırılıp tabu ilan edilecek.

"Ekonominin halka devri" diyor kimileri buna. Evet, "halk"a devri! Kerameti kendinden menkul büyülü formül! "Halk" dediklerinin de, "devirden" kasıtlarının da ne olduğunu kendileri de biliyorlar.

Biliyorlar, çünkü "ekonominin halka devri" devleti "küçültme" adına öneriliyor ama, işin somutuna bakıldığında, güdülen hedef devletin *küçültülmesi değil,* bugünkünden daha ileri boyutlarda özel tekellerle bütünleşmesi, kendini doğrudan onlar adına tanımlaması ve sonuç itibariyle bugünkü *büyüklüğünü* özel tekeller alanına taşımasıdır.

Özelleştirmeciler devletin ne menem bir soygun aracı olduğunu anlata anlata bitiremiyorlar. Çünkü devleti temel niteliği ve işleviyle çok iyi tanıyorlar. O kadar ki, AKTAŞ'ları çoğaltmak için ellerinden gelse bir düzine İSKİ daha yaratırlardı. İSKİ'ler ve AKTAŞ'lar Türkiye kapitalizminin mütemmim cüzleridir. Özelleştirme tutkusu da, temelde, devletle özel sektör arasındaki muaşakanın kutsanmasıdır.

Devleti "küçültmek"ten maksat devletin belli bir sınıfın hâkimiyet aracı olmasının yanısıra çağdaş burjuva demokrasisi bağlamında (o bağlamla da sınırlı) genel oy, parlamento üstünlüğü, kamu denetimi vb. kavramlar ve kurumlar aracılığıyla üstlendiği bir işlevi yerine getirmekten alıkonulmasıdır. Bir başka deyişle, halkın ekonomik ve sosyal hayata devlet- ya da politika- dolayımlı müdahalesi, burjuva demokrasisinde olabilirliği ne kadarsa o kadarıyla da, aradan çıkarılmak isteniyor.

Bunun aslî anlamı, belli ve somut bir momentte, devletin sınıf hâkimiyeti ve dayatma aracı olarak işlevselliğinin teyidi ve tahkimidir.

AKTAŞ'ın İstanbullu tüketicilerin başına püsküllü bela kesilmesi nasıl mümkün olabildi? TEK'in bir bölümü koparılıp AKTAŞ'a devredilirken devletin hâlihazır politik ve bürokratik kadroları eliyle kullandığı tercih ve takdir hakkı ya da yetkisinde devletin büyüklüğü mündemiç değil miydi?

Niçin AKTAŞ'a devir mukavelesi şöyle değil de böyle? Niçin bir başka şirket değil de AKTAŞ? Ve niçin sözgelimi, "TEK'in ıslahı" değil de illa bir özel şirket?

Bugün AKTAŞ olgusunun, bir takım özel ellere ucuzundan servet aktarılmış olması bir yana, tüketiciler açısından TEK tekelinden ne farkı var? Ne oldu, İstanbulluların yarısı daha mı ucuz ve kaliteli elektrik tüketiyor? AKTAŞ'ın "hizmet" uygulamalarıyla ilgili gürültüsü ayyuka çıkmış bunca şikayet var. Hangisi İstanbul gibi bir metropolün yarısını haraca kesen bu özel şirketin "haklı"lığının ve "yasalara uyar"lığının tescilinden öte bir sonuç verdi? Devlet tekeli bildiğini okuyordu da, özeli okumuyor mu?

AKTAŞ örneği özelleştirmenin özetidir: devlet tekeli, devletin yaptırım gücüyle donanmış özel tekele dönüştürülmüştür.

TEK'in bir bölümünün koparılıp AKTAŞ'a devredilme operasyonu doğrudan doğruya bir devlet uygulamasıdır. Bu uygulamada yapılan tercihlerde, fiyat vb. takdirlerinin gerekçelendirilmesinde, devir ve işletme koşullarının saptanmasında, vb. neler döndüğü biliniyor mu? Bilinse de ne farkeder? Demokratik katılım ve denetim süreçleri hiç işlemeksizin alınıp hayata geçirilen kararların ardındaki "yetki tekeli"nde bir eksilme mi var*? Tersine, devlet belli bir verili durumda TEK'in varlığıyla sınırlı yetki alanını AKTAŞ olgusunu da tüm veçheleriyle kapsayacak ölçüde **genişletmiştir**. Bu anlamda her türlü özelleştirme işlemi, daha önce varlığı söz konusu olmayan bir alana devlet kudretinin sirayetidir. "Devleti küçültme" adına özelleştirme talebi de, elindeki yetki tekeli ve o yetkinin kapsamı itibariyle devletin en **büyük** olduğu bir momentte **devletten** bir beklentidir.

Devlet tekelinin özel tekele dönüşmesini önleyici "antitekel" önlemler alınabilir denilecekse, bunun fiilen hiç bir işe yaramayacağını dünya kapitalizminin geçmiş ve hâlihazır pratiği yeterince gösteriyor. Zaten anti-tekel "önlem" denilen şey de, bizatihi, bir devlet uygulamasıdır ve gerçekte tekelci yapılanmanın demagojik (sınıf çıkarını "nesnel"leştiren) "genel çıkar" ayağını temsil eder. "Önlem"in somut niteliğini, kapsamını, biçimlenişini vb. takdirde ve tayinde yetki tekeli

burada da söz konusudur. Üretimin örgütlenmesi, yönetimi ve denetimine çalışanların doğrudan, belirleyici katılımını dışlayıcı her türlü devlet uygulaması tekelci yapılanmayı çalışanlar ve tüketiciler aleyhine daha da etkin kılacak biçimde geliştirmekten başka bir sonuç vermez. Hiç bir "anti-tekel önlem" devlet kudretinin etkinlik kapsamının somut içeriğini belirleyen süreçlerden bağımsız değildir. O süreçler nelerdir? Hangi saiklerin denetiminde ve güdümünde işlemektedir? Hangi güçler, vb. o saiklere geçerlilik ve etkinlik, giderek belirleyicilik sağlamaktadır? Bunlar enine boyuna irdelendiğinde özelleştirme pratiğinin, belirli yerel, ulusal ve uluslararası ekonomik/politik güç mihraklarının özel hesapları, emelleri, beklentilerinde ve bunların devlet tarafından karşılanmasında somutlandığı açığa çıkacaktır. "Özelleştirelim de çağ ya da küme atlayalım!" ,ya da "Ekonomiyi halka devredelim de evrensel değerlere ulaşalım!" söyleminin gerçek, somut içeriği budur. Bir başka deyişle özelleştirme pratiği devlet eliyle soygunun bir başka biçimidir** .Ve meslek ehli için devlet eliyle soyguna hemen girişip sonuca ulaşmanın şimdi tam zamanıdır. Öyle olmasaydı özelleştirme çığırtkanları --Özal'cı "yeni demokrasi"cilerden, kendi kendilerini "Marksist" ilan eden 2. Cumhuriyetçilere, özel sektör sevdasına "özgürlükçü" kesilen bol maaşlı ağzı kalabalık köşe yazarlarına kadar tümü-- bir yandan devletin despotik karakterini ve en büyük soygun aracı olma özelliğini vurgularken, bir yandan da özelleştirmenin aynı devlet tarafından, hem de hemen şimdi, mutlaka gerçekleştirilmesinde o kadar ısrarlı olmazlardı.

Özelleştirme, devleti küçültme, taransformasyon, dönüşüm, yeniden yapılanma, vb. --ne derseniz deyin adına- aynı zamanda mevcut özel tekeller ve tekelleşme iddası taşıyan girişimler arasında egemenlik için kıyasıya bir yarış ve kavga alanıdır. Devlet küçülmesin, özelleştirme olmasın diyen hiç bir hatırı sayılır girişimci mi var? Hepsi yağmadan olabildiğince büyük pay kapmaya bakıyor. Devlet de buna yataklık ediyor: hâlen elinde tuttuğu kamu mallarını ve kaynaklarını, toplumsal birikimi ve potansiyel kazanç alanlarını özel girişimciler âleminin, genellikle de onun en ileri kodaman mihraklarının yağmasına sunuyor. Devlet bugün, 82 Anayasası ve genel olarak 12 Eylül hukukuna dayalı emrivaki yürütme gücü/ onun sırtını dayadığı Genel Kurmay/ düzen partilerinin işgali altında Parlamento/ kahve dövücüsünün hınk deyicisi medya olgusundan aldığı güçle bunu yapabilecek kadar büyüktür. Dün ve bugüne kadar büyüklüğünü, ekonomideki ve üretimdeki payıyla, özel sektörün dolaylı ya da dolaysız tasarrufuna, kapitalist iç pazarı geliştirip yetkinleştirmeye, sermaye birikimine ivme kazandırmaya, uluslararası kapitalizmle organik bağın temellerini atmaya, araçlarını oluşturmaya adadı. Bugün ve bugünden sonrası için aynı büyüklüğü, kamunun elindeki birikimi ve imkânları "serbest" piyasada at koşturan yerli/yabancı tekeller arası talan paylaşımında devreye sokuyor***.

Bundan sonra sıra sorunun ikinci düğümüne geliyor.

Devlet aracılığıyla talan paylaşımı kavgası, ekonominin "küreselleşme"si ve bunun zorunlu kıldığı çok yönlü yeniden yapılanma ile doğrudan ilintilidir. AKTAŞ'laşma ya da AKTAŞ'laştırma günümüz uluslararası kapitalizminin güncel ekonomik ve politik yönelimleri sonucu gündeme gelen bir dayatmadır. Küreselleşen kapitalist ekonominin bugünkü gerçekliğinde, büyüklü küçüklü bütün kapitalist ülkelerde bir yandan devlet dolayımlı kamu müdahalesi ve girişimi devreden çıkarılırken, bir yandan da o sayede "serbest"leyen piyasada her biri ayrı ayrı iddia sahibi,"başına buyruk" birimler doğrudan merkezî denetim ve güdümü altına girmeye zorlanıyorlar. Çağdaş kapitalist ekonominin ana dinamiklerinden biri--sermaye hareketlerinin uluslararası ölçekte giderek merkezileşmesi-- böylesi bir "entegrasyon"u kâr olanaklarını azamileştirme açısından gerekli ve zorunlu kılıyor. Küreselleşme, bizatihi, bu sürecin kendisidir. Kapitalizmin "değişen dünya"da en son, "post-modern" rasyonalitesi bu olguda somutlanıyor.

Bu süreçte "serbest" olduğu söylenen piyasanın "kör" işleyişi, genellikle, küreselleşen ekonominin eşitsizlikler ortamında küçükler ve güçsüzler için sahiden kör, ama büyükler ve güçlüler için hiç de kör değildir. "Serbest" piyasanın gizli

Anti- tekel "önlem" denilen şey bizatihi bir devlet uygulamasıdır ve gerçekte tekelci yapılanmanın demagojik "genel çıkar" ayağını temsil eder. Hiç bir anti-tekel önlem devlet kudretinin etkinlik kapsamının somut içeriğini belirleyen süreçlerden bağımsız değildir.

(*) "Saydamlık", görünen neyse üzerine yürümenin sonuç alıcı araçları ve onları kullanmanın toplumsal/politik meşruiyet temeli (demokratik yerel iktidar olgusu, çalışanların yönetim ve denetime doğrudan katılımı, yerel ve merkezi düzeyde örgütlü tüketici müdahalesi vb.) olmaksızın hiç bir işe yaramaz. Hatta yetki tekelini bir de vurdumduymazlık zırhına büründürerek büsbütün takviye eder. Bugün bürokrasinin ve politika cemaatinin en tepe noktalarında hırsızlık herkesin gözü önünde başını almış gidiyor. Bir şey mi oluyor?

(**) Devlet adına iş gören, karar çıkaran ve hayata geçiren yürütme gücü ya da "siyasi otorite"nin Türkiye'nin "parlamanter demokrasi" gerçekliğinde fiilen bir gasp ürünü olduğunu hiç akıldan çıkarmamak gerekiyor. Bu olgu "ya özelleştireceğiz, ya özelleştireceğiz!" söyleminde yansıyan mantığın özelleştirme isterisinin özüne işaret eden başka boyutudur. Bu konuda bakınız BİRLİK Ağustos/1993. sf:8-12

(***)Anayasa Mahkemesinin özelleştirme ile ilgili Yetki Yasalarını iptalde ısrarı özelleştirmeye karşı bir tavrın değil, kavganın şiddetinin bir göstergesidir. "Yüksek Mahkeme" sadece kavganın sürdüğü zeminlerden biri olarak öne çıkıyor. Devleti "küçültmek" için devletin büyüklüğü ardında mevzi kapma yarışının devlet bünyesinde bu türden "aykırı düşüş", "kopuş" ya da "bölünme" görünümleri arzetmesi doğal ve kaçınılmazdır. Sözde seçim ve parlamento kaynaklı "yetki" emrivakisine "Anayasaya aykırılık" ilanı emrivakisi ile karşı çıkılarak "mesele" parlamentoya havale ediliyor. Böylece paylaşım kavgasına parti oligarşileri/milletvekili borsası/ iş âlemi ilişkileri zemininde "hukukî " ve "anayasal" çerçeve sağlanarak kavgada üste gelecek olanın gazası şimdiden takdis ediliyor!
Burda gözden kaçırılmaması gereken bir başka nokta, ekonominin kimi "kilit" mevzilerinin "özel"leştirilmeden devletin elinde kalmasında ısrarın da yine özel tekeller arası rekabet ve çekişmede ve nihai paylaşımda devletin büyüklüğünü devreye sokucu bir etken olduğudur. Bu bağlamda "özel nedenler", "özel-tutkular" ya da "özel çıkarlar"dan ötürü özel tekeller ya da devlet yetkilileri arasında özelleştirmeci olan ve olmayan gibi bir tefrik gözetmek fiilen abesle iştigaldir.

elinin dağıttığı nesnel (ekonomik) adalet karşısında güçsüzlerin boynu kıldan ince, ama tepelerinde sallanan büyüklerin elindeki kılıçtır. O kılıcın yaptırım gücü ne gizli, ne de salt ekonomik etkinlikle sınırlıdır: politik baskı, destabilizasyon, askeri tehdit vb.'yi de içerir. Bu yönüyle de "serbest" olduğu söylenen piyasaya atfedilen erdemler ve yüklenen işlev emperyalist ekonomilerin yerkürenin dört bir yanına saldığı hâkimiyet, sömürü ve güdüm ağının tatbikî zemini, tek tek ülke ekonomilerini, her birinin kol ve beyin gücünü, tüm insan ve madde kaynaklarını ağa düşürme aracıdır. Bu bağlamda özelleştirme entegrasyonun bir aracı, entegrasyon da emperyalizme, onunla çıkar birliği oluşturan ve ona yataklık eden güçlere bağımlılık ve esaret ilişkilerinin bir aracı olarak öne çıkmaktadır. Türkiye'de de bugün olan budur.

Acı Reçete! IMF diktası!

Devlet fabrikalarının kapatılması ya da yerli / yabancı alıcılara satılması. İç pazarın daralması. Kitlesel işsizlik, yoksullaşma. Sanayide darboğaz. Tarımda yıkım. Dışa açılma, AB ile gümrük birliği. Serbest ticaret. Üretimin yeniden yapılandırılması...Bütün bunlar, küreselleşen ekonominin somut zemininde, Türkiye gibi ülkelerin kendi adlarına bağımsız hedefler güden çağdaş üretim ve ona dayalı bağımsız gelişme iddiasından vazgeçirilmesi hedefiyle doğrudan bağlantılıdır. O iddianın bugünün dünyasında ("anlamsız"laştığı, yani fiilen gerçekleşmeyeceği) için vazgeçilmesi gereken bir sevda ve bunu şimdiden görerek emperyalizmin tekerine bağlanmanın "aklın gereği" olduğu ileri sürülüyor. Devlet ricali, iş âleminin ünlüleri ve medya baronları nicedir bunu biliyor, bunu yayıyorlar.

Ülke ekonomisine, tüm insan ve madde varlığına, geleceğine ve kaderine el konulmakta olduğu açık. Türkiye kapitalizmi kendi ülkesinin insanlarını kendi adına sömüremez hallere düşmüştür: yapısal olarak baştan beri içinde taşıdığı zaaf kuvveden fiile çıkmıştır.

Devletin "küçültülmesi" ve özelleştirme ile varılacak yer bugünden bellidir. Devlete ya da kamuya genel olarak ekonomiden, özel olarak üretimden el çektirme "akıl"lılığı, sendikasızlaştırma ve sosyal güvenliksizleştirme furyasına denk düşmesi bir yana, bir süre sonra (hâlâsa ve salâha ulaşabilmek için tabii ki en kısa zamanda!) şanı kendinden büyük "özel sektörümüz"e de ekonomilerin entegrasyonu zemininde üretimden el çektirilmesini getirmeyecek mi? PTT'nin T'sini bugün devletten daha iyi, daha teknik ve bilgi donanımlı, malî imkânlı, daha bilmem ne işleteceği (niçin ve nasıl öyle olacağı doğru dürüst irdelenip kurcalanmadan) söylenen dünya kapitalist devlerinin yarın her bir şeyi daha bir o kadar daha iyi, daha teknik ve bilgi donanımlı, malî imkânlı ve "ucuz" ve daha bilmem ne üretip hepimizin tüketimine sunacağı söylenmeyecek mi? Şimdiden söyleniyor. Bütün bir ülke, ekonomisi ve sosyal yapısıyla, "serbest ticaret" dayatması altında, dünya pazarının kâr artırımından gayri bir ölçü ya da değer tanımayan devlerinin hâkimiyet ve güdümüne teslim edilmek isteniyor, bunun için "zorunlu" olan "yeniden yapılanma" sürecine sokuluyor. "Ya özelleştireceğiz, ya özelleştireceğiz!" le başlayıp "Korumalı iç pazar soygununa paydos! Gün dışa açılma günüdür. Herkes boyunun ölçüsünü alacak!" söyleminde ifadesini bulan tutumlar bunun açık kanıtıdır. Karşı çıkmak isteyenin vay haddine! IMF gelmiş kapıya dayanmış. Dünya Bankası "uzman"ıyla, "müşavir"iyle, ocağa postu sermiş. Ya olacak, ya olacak! Cuntalısını mı istersiniz, cuntasızını mı?

Halen süregiden (belki de daha yeni başlayan) "gelmiş geçmiş en büyük kriz"in anlamı budur. Korumalı, teşvikli iç pazara dayalı vahşi kapitalist "gelişme" tıkanmıştır. Nicedir hayalleri meşgul eden dışa açılma fantazisi, dış pazarlara huruç anlamında, nesnel olarak "emperyalist" bir eğilimin (ihtiyacın) dışa vurumudur. Ne ki içe ve dışa dönük Özal'cı maceracılığın hazin akibeti aç tavuğun darı ambarına ancak kendi hayalinde duhul edebileceğini gösterdi. Durumun vahametini kavrayanlar şimdi vahşeti ehlileştirmeyi-"çağı yakalama"yı!- öneriyorlar. Reçeteleri de ithal malı muz gibi ellerinin altında hazır: devletin üretimdeki ve ekonominin yönlendirilmesindeki işlevi ile birlikte *özel sektör alanında da* küçük, orta ya da kimi büyük "aracılar sürüsü"nün uluslararası ölçekte rekabet, verimlilik, kapasite, finansman, vb. kıstasları dayatılarak aradan çıkarılması ve geriye, nitelikleri ve işlevleri îtibarıyle entegrasyona uyum gösterebilecek bir kaç büyük tekelle kuşatılıp bütünleşmiş tek bir aracının kalması: "küçültülmüş" devlet!

Küçültülmüş, yani bu arada sosyal işlevlerinden de soyundurulmuş--sosyal güvenlik, sağlık, eğitim vb. (Batıda çağdaş, post-modern "akıl" şimdi bu yönde işliyor)-- içerden dışardan eli kolu bağlanıp siyasi sorumluluktan, seçmen tercihi ve genel kamu denetimi baskısından tümüyle arındırılmış; buna karşılık iç ve dış güvenlik adına kolluk kuvvetleri yükte hafif, bahada ağır anlayışıyla alabildiğine "yetkin"leştirilmiş, yani bugüne ve geleceğe yönelik baskıcı işlevi olabildiğine şumullendirilip artırılmış bir devlet: ülke ölçeğinde insanlarının somut ve acil ihtiyaçları, çıkarları, özgün gelişme perspektifi temelinde üretim, teknoloji, kaynak dağılımı, istihdam, ödemeler dengesi, gelir dağılımı, sosyal güvenlik gibi alanlarda bağımsız inisyatifi ve karar süreçlerini uzaktan kumandalı piyasanın soyut ve kör işleyişine kaptırmış ve bunun bulunmaz dünya nimeti olduğuna inanmaya mahkum edilmiş bir toplumda işlevi ne olacaksa işte öyle bir devlet...Eşitsiz entegrasyon zemininde büyüklerin ve güçlülerin somut çıkarlarının ifadesi tercihleri, dayatmaları küçüklerin ve güçsüzlerin çaresiz uymak zorunda oldukları "kanuniyet"lere çeviren insansız bir ekonomi anlayışı... Öyle bir anlayışla koşullanmış öyle bir devletin sultasında işçisiyle, köylüsüyle, emekli ya da dar gelirli kent sakiniyle, kadını, çocuğu, genciyle geniş halk yığınlarının büyük çoğunluk kesiminin sistem dışına sürüldüğü; seçimin, siyasi partilerin, parlamentonun, tek kelimeyle siyasetin hiç bir kıymeti harbiyesinin kalmadığı; insan hakları ve özgürlüğün, demokrasinin "serbest rekabete dayalı piyasa ekonomisi" koşuluyla tanımlandığı; ülke yönetiminin tüm veçhelerinin piyasa kuralları ve icapları doğrultusunda teknik bir işlem düzeyine indirgendiği, en büyük çoğunluğun en küçük azınlıkça sömürülmesinin

muta olduğu bir toplum... Öyle bir topluma propoganda ve örnek olma yoluyla yukardan aşağı aralıksız aşılanan her koyun kendi bacağından asılırcı, güçlülerin emrivakîlerine bencil ve miskîn boyun eğişi dirâyet, karşı çıkışı enayilik belleyici, altta kalanın canı çıksıncı, vurguncu ve paragöz bir ahlâk. Öyle bir ahlâk anlayışı temelinde "yeni dünya düzeni" orostopolluğuna ve sermaye egemenliğine teslim olmuş, toplumsal bilinç ve dayanışma bağları koparılmış atomize bireylerden oluşan post-modern bir--toplum bile değil!--"yapılanma"da gerçekliği fiilen laftan ibaret bir "özgür bireyci demokrasi"!

Böyle bir geleceğe giden yolun taşları, hem de iyi niyetsizliğin tüm arazıyla birlikte, bugünden döşeniyor. O yolun bu ülkeye ve insanlarına bir hayır getirmeyeceği ondan hayır beklenmesinden de belli değil mi?

"Ya özelleştireceğiz, ya özelleştireceğiz. Başka çare yok!"

Yok mu sahiden?

Bunu diyenlerin mantığı bu ülkeyi ve bu ülkenin insanlarını gözden çıkarmayı "aklın gereği" sayanların mantığıdır.

"Politik yetenek"lerini millet yoksullaşırken zengin olmakla isbat etmişlerin çoğunlukta olduğu yâran takımından hükümet erkânı; siyaseti bir koyup yirmi alma pazarına, parlamentoyu nüfuz borsasına çevirmeyi meslek edinmiş milletvekilleri ve parti kodamanları; bir gün bir özel holdingin yönetiminden ayrılıp ertesi gün bir devlet bankasının başında arzı endam eden hırsızlığı müsellem şımarık "prens"ler; sanayiciyiz diye caka satarak arsa ve faiz/döviz spekülasyonuyla "geçim"lerini sağlayan, her an ağlamaklı "hür teşebbüs" erbabı; iş envanterleri çingene bohçası kadar dolu, karun kadar zengin medya patronları ve her devrin egemenlerine akıl hocası kesilmeyi meslek edinmiş köşe yazarı ukala dümbelekleri gûruhu hep aynı aklı satıyorlar.

Ülke çıkarlarının ve çalışan halkın maddi, manevî gelişme perspektifinin mantığı bu değildir. "Buna razı olmazsak yerimizde sayarız, çağın gerisinde kalırız" iddiası serapa safsatadır. Dünya pazarının hâkimlerinin kuyruğuna yapışıp uluslararası iş bölümünde üçüncü sınıf taşeronluğa talip olmakla çağ atlanmaz. Olsa olsa birileri ülke insanlarını cennet vaadiyle cehenneme havale edip Yeni Dünya Düzeni katarının canlı hayvan vagonuna kapağı atarlar!

Dünya gerçekliğinin de mantığı bu değildir.

Kapitalizmin kâr dürtüsü dışında üretim güçlerini geliştirme, insanlığın giderek artan ve çeşitlenen maddî ve manevi ihtiyaçlarını karşılama gibi bir derdinin hiç olmadığı bir yana, aynı kâr dürtüsü, çağdaş bilim ve teknolojinin sağladığı muazzam potansiyele rağmen üretim güçlerinin ihtiyaçları karşılayacak yönde ve ölçüde gelişmesini engellemeyi sürdürüyor. Kapitalist üretim ilişkileri kâr artırımının "rasyonel"leştirilmesi yönünde değişip yenilendiği ölçüde dünya çapında üretim düşüşü, işsizlik, doğanın ve insanın tahribi, bilimde ve teknikte ilerlemenin ertelenmesi, ya da sektörler arası eşitsiz gelişme vb. artarak sürüyor. Bu durumda kapitalizmin insanlara sunduğu hayat koşullarından hoşnutsuzluk giderek azalmamakta, hızla artmaktadır. Kapitalist ekonominin ve kapitalist devletin, gelişkin metropol ülkeler başta olmak üzere, her yerde toplumsal meşruiyet dayanağı, kitlelerin daha iyi hayat koşullarına kavuşma umudu olmaktan çıkmış, ellerinde olanı ve kalanı da yitirme korkusuna dönüşmüştür. Öyle ki "değişen dünya"da sınıf mücadelesinin sönümlenmekte değil, büsbütün şiddetlenmekte ve piyasa ekonomisinin sözde "özgürleştirici" misyonunun gerçekte tam bir köleleştirme misyonu olduğunun bir kere daha anlaşılması için 89'dan bu yana şuncacık yılın geçmesi yetti de arttı bile.

Soğuk savaş gerginliğinin sona ermesi ve emperyalizmin "dâva"yı kazanmasıyla birlikte dünyanın yeni yeni iç ve bölgesel savaşlara, çatışmalara sahne olması, NATO'nun "sönümlenecek" yerde yeni işlevlerle techizi, ABD'nin dünya candarmalığı misyonuna bütün bütün sarılması ve bunlara paralel olarak kapitalist Batının eski usul sömürgeci pratiklerine "yeni dünya gerçekliği"nde hukukî ve ahlakî meşrûiyet zemini sağlama yolunda "teorik" faaliyetin alıp yürümesi boşuna değildir. Gelişkin kapitalist ülkelerde sosyal adalet uygulamalarına zecrî ve vahim kısıtlamalar getirilirken kavramın kendisi "ekonomik zorunluluk" ve "özgür birey" ütopyası kıskacı altında içeriğinden boşaltılıp "tarihin çöp sepeti"ne atılmak isteniyor. Burjuva devlet mekanizmalarının --ve özel olarak baskı aygıtının -- özgürlükler alanını içten ve dıştan kemiren sistemli yenidenen düzenlemelerle tahkîmi sürecinde bir hayli yol alınmıştır. Bunlar da boşuna değildir.

Kısacası, dünya gerçekliğinin mantığı, şeytanın avukatlarınca ona izâfe edilen mantığı kapitalizmin metropollerinden eski sosyalist sistem ülkelerine kadar her yerde her gün iç yüzünü deşip teşhir ederek yerle bir ediyor; geriye, varlığını sürdürebilmek için zor ve şiddetten gayri bir dayanağı olmayan, o uğurda yerküreyi cehenneme çevirmeye her an hazır insansız bir sistemin dünya halkları üzerinde estirdiği örtülü ya da çıplak terör kalıyor.

> ***Kapitalizm dünyayı haraca kesme tutkusuyla, kendi kuyusunu kazmayı sürdürüyor. Dünyanın tepesine tünemiş bir avuç emperyalist-kapitalist devletin, her birinin de içinde bir avuç çok-uluslu tekelin insanlığı işsizlik, sosyal adaletsizlik, eşitsizlik ve yoksulluk kırbacı altında, "sistem dışı"na sürerek dünyanın lânetlileri olmaya mahkûm etmesi, sistemin kendi mahkûmiyetinin tescili değilse nedir?***

Terör, zaaf belirtisidir. Dünyada emperyalizm olgusunun--teori ve pratiğinin--bugün vardığı yer kapitalizmin kendi içsel aczinin dışa vurumudur. Dünya halklarına, çalışan yığınlara, yığınları oluşturan tek tek bireylerin muazzam çoğunluğuna "umut" ve "gelecek" adına esaretten ve korkudan başka bir şey vaadetmiyor. Günleri sayılı değil ama *işi bitmiştir.* Dünya gerçekliği ve tek tek her bir ülke gerçekliği kapitalizme karşı enternasyonalist dayanışma eksenli aktif ve direşken mücadelenin bugün her zamankinden daha çok gündemde olduğunu gösteriyor.

Aklın gereği, bunu kavramaktır. ★

Program Ve Siyaset Tarzı Üzerine Notlar

Aziz ÇELİK

"Sosyalizm öz-yönetimci, demokratik, çoğulcu, çok-partili, feminist, ekolojist, anti-militarist, enternasyonalist olacak ve ücretli emeği ortadan kaldıracaktır-yoksa asla varolmayacaktır."

1) BSP programını ve siyaset yapma tarzını arıyor. Sadece solda değil politik yelpazenin tümünde yeni arayışların giderek arttığı, giderek sıradan olaylar haline gelen politik yozlaşma ve kirlenme; hırsızlar rejimi (kleptokrasi) karşısında halkın geleneksel partilerden iyice uzaklaştığı, sosyal demokrat olarak adlandırılan partilerin büyük bir tıkanıklık yaşadığı günümüzde yeni bir sosyalist partinin tutunma imkanı yakın geçmişe göre çok daha mümkündür. Ancak sorun bu imkanı politik güce dönüştürmektir. Bu noktada siyaset tarzı ve programatik yaklaşımlarımız belirleyici önem taşıyor. BSP'nin geleceği, nasıl bir siyaset tarzı izleyeceğine ve hangi programatik yaklaşımları benimseyeceğine bağlı olacaktır.

2) Çok parçalı, kanatlı ve çoğulcu bir yapı olmayı hedefleyen BSP doğal olarak doğrunun tekeli iddiasını taşımamalıdır. Farklılıkların bir arada yaşamasının, çoğulculuğun gereği doğrunun tekeli iddiasından vazgeçilmesi ve doğrunun parçalı olduğunun kabul edilmesidir. Yaşam, çeşitli sosyalist parti ve gruplara doğrunun tekelinin kendilerinde olmadığı noktasında eşsiz dersler vermiştir. Elbette ders çıkarmasını bilene.

3) Ayrı ayrı sosyalist parti, grup ve odakların kendi mikro kozmoslarının, küçük dünyalarının, toplumsal etki ve imajlarının bir toplumsal dönüşümde rol oynayabilmek için ne kadar cılız olduğu gün gibi ortadadır. Sosyalist solun birleşik partileşmesi ve solda güçlü bir çekim merkezi oluşturmak konusunda büyük düşünmek gerekiyor. Büyük düşünebilmek için sekt, grup kaygılarından uzaklaşmak, kendine güvenmek gerekiyor. Büyük düşünmek için küçük kaygılardan kurtulmak gerekiyor.

4) Sloganlar gerçeklerden daha uzun ömürlüdür. Alışkanlıklar, politik tarzlar, davranış kalıpları, kavramsal modeller gerçekler karşısında inatçı ve uzun ömürlüdür. Solun gerçekler karşısındaki elastikiyet kabiliyeti ve cesareti azdır. Olgularla, yaklaşımlar arasındaki açı büyüdüğünde modellerin ve yaklaşımların gözden geçirilmesi yerine olguların yeniden kurgulanması tercih edilmektedir. Yeni bir siyaset tarzının ve programatik yaklaşımın en önemli handikapı budur.

5) Birleşik bir partinin siyaset tarzı ve programının oluşturulması bir dizi ek zorluk taşımaktadır. Program ideolojik birliği değil politik mücadele birliğini öne almalıdır. Programın genel bölümlerinde, ideolojik yükün ağır bastığı bölümlerde ayrıntıya girilmemelidir. Programın eylem kılavuzu yönü, politik mücadele hedefleri yönü ağır basmalıdır. Program ilkelerimizi bir kere daha topluca ifade ettiğimiz bir nevi "sosyalizme sadakat" metni değil, günlük politik faaliyette kullanılabilecek bir eylem kılavuzu olmalıdır. Yoksa " genel hükümler" konusunda ortak bir metne imza atıp günlük politik faaliyette ve siyaset tarzında bir araya gelemeyen bir parti evlere şenlik bir parti olur.

6) Program partinin amacını, varlık nedenini ve diğer partilerden temel ayrımını özlü bir biçimde ifade etmelidir. Bu bölüm partinin nihai hedefini ve/veya ütopyasını dile getirmelidir. Bu hedef herkesin eşit ve özgür olduğu, baskının ve şiddetin bütün boyutlarıyla ve kurumlarıyla toplum yaşamından dışlandığı, sınıfsız, sömürüsüz ve savaşsız bir dünyadır. BSP nihai amaç olarak komünizmin evrensel ülkülerini; insanın özgürleşmesini, eşitliği, evrensel barışı, cins ayırımcılığının sona ermesini, devletin sönümlenmesini savunduğunu programının girişinde belirtmelidir. Sosyalizm amacı insanın kendini gerçekleştirmesinin ve özgürleşmesinin önündeki engellerin kaldırıldığı, emeğin sömürüden kurtulmakla özgürleştiği toplumsal ve evrensel bir durum olarak ifade edilmelidir. Bu bölüm detaya girmeyen konsantre bir bölüm olmalıdır.

7) BSP kendini insanlığın binlerce yıllık özgürlük ve eşitlik kavgasının ve ideallerinin, ikiyüzyıllık sosyalizm mücadelesinin ve düşünsel birikiminin, marksist düşüncenin ve insanın özgürleşmesini hedefleyen tüm ilerici toplumsal hareketlerin ve mücadelelerin savunucusu ve sürdürücüsü saymalı ve sosyalizmin düşünsel birikimine ve sosyalist siyasal mücadele tarihine çoğulcu bir tarzda yaklaşmalıdır. BSP kendisini sosyalist hareketin bir geleneği veya ekolüyle sınırlamamalıdır.

8) Yüzyılımızın yaşanmış sosyalizm deneylerinin sorumlusu gibi bir eziklik duygusuyla hareket edilmemelidir. Yüzyılımızın sosyalizm denemelerinin sosyalist ideallerle çakışmadığı ve sosyalist bir demokrasi yaratamadığı gerçeğinden hareketle BSP özgürlükçü, çoğulcu, devletçi yapıyı reddeden, halkın özgür ve yaratıcı inisiyatifine dayanan ve bireyin devlet karşısında tarihte ilk kez ağır bastığı yeni bir sosyalizm hedefini savunduğunu belirtmelidir.

Yüzyılımızda ortaya çıkan ve başarısız olan deneylere rağmen ve onlardan da çıkarılan dersler ışığında insanlığın özgürleşme yürüyüşünün sürmekte olduğu saptaması yapılmalıdır. Bir dizi sosyalist ülkede yaşanan başarısızlık sosyalist ideallerin, özlemlerin değil model ve yaklaşımların başarısızlığıdır. Öte yandan yüzyılımızın sosyalizm deneylerinin henüz tarih olmadığı ve bu tartışmalarının bugün tüketilmesinin olanaksız olduğu gözönüne alınmalıdır.

10) Sosyalist idealler, özlemler bugün de -hatta giderek daha fazla- geçerliliğini koruyor. Soğuk savaşın ardından kapitalizmin eşitsiz, adaletsiz ve çözümsüz yanı daha da açığa çıkıyor.19. yüzyıldan günümüze değin insanlığın elde etmiş olduğu pek çok ilerici ve demokratik kazanım sol ve sosyalist güçler tarafından savunula geldi. İşçi sınıfının, solun, sosyalistlerin mücadelesiyle kapitalist keyfilik geriletildi. Günümüzde insanlığa mal olmuş ve başka türlü olması bile düşünülemeyen bir çok kazanım geçtiğimiz yüzyılda sosyalistler tarafından zorlu mücadeleler pahasına savunuldu ve kazanıldı; genel oy hakkı, parasız eğitim ve adalet hizmeti, sosyal güvenlik, 8 saatlik işgünü gibi. Tarih sosyalist idealleri doğrulayarak ilerliyor. Bugün de sosyalistlerin savunduğu pek çok ideal yarın gerçekleştiğinde bir zamanlar insanlığın bunlardan yoksun olduğuna inanmak çok zor olacak. Emeğin özgürleşmesi, devletin sönümlenmesi, evrensel barış böyle ideallerdir.

11) Programda kapitalizme yönelik radikal bir eleştiriye, açık bir anti kapitalist tutuma ihtiyaç vardır; Şöyleki;

*BSP, kapitalizmi aşılması gerekli bir sistem olarak görmeli ve eylemini bu anti-kapitalist hedefle bağlantılı yürütmelidir.Kapitalizm gerek yarattığı sonuçlar ve gerekse içinde taşıdığı eğilimler bakımından insanlık için dünkünden daha büyük bir tehlike teşkil ediyor.

*Kapitalizm eşitliğin ve özgürlüğün önündeki en büyük engel olmaya devam ediyor.

*Kapitalizmin emek üzerindeki sömürü ve tahakkümü ve bunun yarattığı yabancılaşma sürüyor. Dünyanın pek çok yerinde emek üzerindeki sömürü ve tahakküm ilkel bir tarzda devam ediyor.

*Kapitalizm insanlığın azınlık bir kesimi lehine çoğunluğun madde ve manevi zenginliklerini el koyup yokediyor. Toplumsal adaletsizliği derinleştiriyor.

*Kapitalizm insanı insan olarak dışlayan kaba bir gelişme kavramını ve sınırsız bir tüketim ideolojisini temsil ediyor.

*Rantiye ve asalak güçleri geliştiriyor.

*İnsanla insan arasındaki ilişkilerin toplumsal, sosyal, kültürel ve duygusal boyutlarını yokediyor. İnsanı yalnızlaştırıyor, mutsuz kılıyor. İnsan bu ortamın görünmeyen, silik, etkisiz ve edilgen bir figürü haline dönüşüyor. İletişim teknolojisinde muazzam gelişmeler yaşanıyor, ulusal sınırlar ortadan kalkıyor ama giderek insanlararası iletişim ortadan kalkıyor, insan atomize oluyor.

*Kapitalizmin Üretici güçleri geliştirmesi sınırsız bir kâr hırsıyla insanın ve doğanın tüketilmesine dönüşüyor. Mutlak bir tüketim kültürü peşinden sürüklenen bir üretim hırsı ile doğa tehlikeli bir biçimde yok ediliyor. Kapitalizm, toplumsal faaliyet ile doğa arasındaki çelişkiyi derinleştirip kopma noktasına, yeryüzünü bir ekolojik felakete götürüyor.

*Kapitalizm üretimi artırıyor ama istihdamı azaltıyor, işsizlik giderek artıyor. Üretimi daha adaletsiz bir biçimde paylaştırıyor. Çalışan sınıfların tarihsel kazanımlarını geri almaya çalışan anti sosyal bir süreç yer ediyor.

*Ekonomik gücün aşırı tekelleşmesi, büyümesi ve merkezileşmesi çoğulculuğun maddi ve tarihsel temellerini ortadan kaldırıyor.

Kapitalizm ,insanlığın azınlık bir kesimi lehine çoğunluğun maddi ve manevi zenginliklerini el koyup yok ediyor. Toplumsal adaletsizliği derinleştiriyor. Kapitalizm insanı insan olarak dışlayan kaba bir gelişme kavramını ve sınırsız bir tüketim ideolojisini temsil ediyor.

*Soğuk savaşın ardından kendini ebedi düzen ilan eden kapitalizm insanlığa hiçbir gelecek sunamıyor. Şiddeti, savaşı, sömürüyü, bencilliği, duyarsızlığı güçlendiriyor erdemi yok ediyor.

*Paranın, gücün egemenliğinin günümüzdeki biçimi olan kapitalizme karşı seçenek; insanın özgürlüğünü, insanın insan olarak varlığını sürdürmesini, insanın çevreyle uyumunu esas alan bir sosyalizm anlayışıdır.

Partinin niteliği ve çalışma tarzı üstüne öneriler.

12) BSP, işçi sınıfının (ücretli çalışanların), özgürlükçü anti kapitalist toplumsal hareketlerin (feminist, antimiliter, çevreci), sosyalist aydınların, kadınların ve gençlerin politikaya birlikte ağırlık koymalarını ve giderek söz ve karar sahibi olmalarını hedefleyen sınıf karakterli, birleşik, çoğulcu çağdaş bir sosyalist kitle partisi olarak tarif

edilmelidir.

13) BSP, çoğulculuğu ve onun gereklerini hem parti içinde hem de toplumda eksiksiz bir biçimde savunmalıdır. Parti içi çoğulculuk, parti üyelerinin herhangi bir mercinin örgütsel ya da politik aforoz tehdidi olmadan fikirlerinin dile getirebilmesi ve yapabilmesidir. Çoğulculuğun sınırlarını saptayacak bir merci olamaz . Parti içi çoğulculuk parti üyelerinin vicdanı ve parti yaşamının doğallığı içerisinde şekillenir. Parti toplumda çoğulculuğun bir gereği olarak bugün de yarın da çok partiliği savunmalıdır.

14) BSP, geleneksel sosyal demokrat partilerden kapitalizm karşısından sosyalizm idealini savunmakla, kapitalizmi aşma perspektifiyle, geleneksel komünist partilerden de sosyalizmi daha bugünden kurma hedefi ve çoğulcu yapısıyla ayrılmalıdır. BSP yüzyılımızın iki sosyalizm modelinden sosyal demokrasi ve sovyet modelinden farklılığını vurgulamalıdır.

BSP, geleneksel sosyal demokrat partilerden kapitalizm karşısından sosyalizm idealini savunmakla, kapitalizmi aşma perspektifiyle, geleneksel komünist partilerden de sosyalizmi daha bugünden kurma hedefi ve çoğulcu yapısıyla ayrılmalıdır. BSP yüzyılımızın iki sosyalizm modelinden sosyal demokrasi ve sovyet modelinden farklılığını vurgulamalıdır.

15) BSP, çalışma tarzında katılımcı bir model uygulamalı temsili demokrasi modellerini aşmayı , delegasyonu en aza indirmeyi hedeflemelidir. Çalışmalarını tam biraz açıklık içinde yürütmelidir.

16)BSP şiddetin bir siyasal mücadele yöntemi olarak kullanılmasına açıkca karşı çıkmalıdır. Şiddet karşısında çifte standart olamaz. Örneğin BSP, faili meçhullere de, yargısız infazlara da, silahsız askerlerin öldürülmesine de, öğretmenlerin öldürülmesine de aynı tepkiyi gösterebilmelidir.
Parti günlük eylem ve faaliyetlerinde kitlelerle barışık yöntemleri ve araçları kullanmalıdır.

17)Toplumsal dönüşümler ancak konuyla ilgili olanların sorunlarına kendilerinin sahip çıkması ve mücadele etmesiyle gerçekleşebilir. Bu nedenle BSP iradeci, subjektivist siyaset tarzını reddetmelidir.

18)BSP, birlikte mücadele yürütmeyi hedeflediği toplumsal örgütler/hareketler ve kesimlerle bir öncü artçı ilişkisi değil bir eşitlik ilişkisi kurmalı, karşılıklı öğrenme ve etkilenmeyi savunmalıdır.

19) Parti yeni toplumsal hareketlerin anti kapitalist, anti militarist, düzenden hoşnutsuz potansiyellerinin bilincinde olarak onları uzun vadeli ve doğal yol arkadaşları sayar ve onların özerkliklerine saygı gösterir.

20) BSP, kendini ulusal çerçeveyle sınırlamayan, uluslararası sosyalist ve ilerici güçlerin bir parçası sayan enternasyonalist bir parti olmalıdır.

RADİKAL BİR DEMOKRASİ PROGRAMI

21) BSP, daha bugünden sosyalizm idealine bağlı olarak radikal toplumsal dönüşümler ve sosyalizmin bugünden adım adım inşası için, sosyalizmin bir yaşama tarzı ve kültürü ve bir ilişkiler sistemi olması için, doğrudan demokrasi için mücadele eder.

22) BSP, devletin baskıcılığına ve sermayenin egemenliğine karşı yaşamın her alanında mücadele yürütür. Hemen bugün özgürlüğün, insanın mutluluğunun önündeki en yakın ve en temel engel baskıcı devlet aygıtı ve sermayenin tüm toplumun dokusuna sinmiş egemenliğidir. Bu egemenlik ciddi boyutlarda bir kültürel egemenliktir. Bu egemenliğin adım adım geriletilmesi ve giderek ortadan kaldırılması özgürlüğün ve eşitliğin yolunu açacaktır.

23) Günümüzde giderek yükselen milliyetler boğazlaşması, bölgesel çatışmalar, dinsel fanatizm ve ırkçı ve faşizan eğilimlere karşı halklararası dostluk, barış ve dayanışma, çağdaş ve hümanist değerler önplana çıkarılmalıdır.

24) Dünya ekonomisinde yaşanan globalizasyon ve liberalizasyon karşısında, uluslarötesi tekellerin artan hakimiyeti karşısında tüm çalışanların enternasyonal dayanışmasının önemi daha da artmıştır. BSP işçi sınıfının hak ve özgürlüklerinin uluslararası düzeyde korunması için zorunlu bir uluslararası sosyal mevzuatın tüm ülkelerce kabülü için mücadele etmelidir.

25) Nükleer bir felaketin ve bölgesel savaşların durdurulması için silahlanmanın durdurulması, tüm nükleer denemelerin yasaklanması, nükleer ve kimyasal silahların yok edilmesi ve silah ticaretinin sona erdirilmesi gereklidir. BM örgütü demokratik bir yapıya kavuşturulmalı ve büyük devletlerin hegemonyasından kurtarılmalıdır

26) Ulusların kendi geleceklerini belirleme hakkı sınırların zorla değiştirilemezliği ilkesiyle birlikte desteklenmelidir. Bu hem emperyalist karışmaların hem de çeşitli siyasal örgütlerden gelen şiddete dayalı sınır değişikliği taleplerinin giderilmesinin ve halklarının kendi özgür iradelerinin önünün açılmasını sağlayacaktır.

27)Militarizme ve şiddete karşı ilkesel ve kararlı bir

tutum gereklidir.Siyasal sorunlar barışçı ve demokratik yöntemlerle çözülmelidir. BSP, tüm ulusların ve ulusal toplulukların kendi kaderini belirleme hakkıyla çelişen emperyalist müdahale ve karışmalara, bu çerçevede sürdürülen bölgesel çatışmalara, onların geleceğini belirleme girişimlerine karşı çıkmalıdır. Hiçbir devletin ya da ulusun bir diğerinin geleceğini belirleme hakkı yoktur.

BSP, anti militarist hareketlere tam destek vermelidir

28) BSP, Türkiye'nin tarihinin en derin bunalımlarından birini yaşadığını geleneksel otoriter devlet modelinin ve anlayışının tıkandığını, toplumun çözüldüğünü, siyasal kurumların ve yapıların tam bir kriz, güven bunalımı ve çürüme içinde olduğunu tesbit eder. Yaşanan bunalım sadece siyasal ve ekonomik boyutları olan bir bunalım değil bir sosyal bunalım ve çözülmedir ve derin bir kültürel kirlenmeyle birlikte kendini göstermektedir.

29)Bugün, Türkiye'nin önündeki en temel sorun demokratikleşmedir. Siyasal, sosyal ve iktisadi alanda alabildiğince anti demokratik ve keyfi bir süreç devam etmektedir. Devlet yapısının, siyasal yapının, ekonominin radikal bir demokratikleşmeye ihtiyacı vardır. Türkiyenin yaşanası bir ülke olabilmesi iyice yaklaştığı kaos ve iç savaş ve kirlenme ortamından uzaklaşabilmesi ancak köklü demokratikleşme ile bunun için yürütülecek mücadele ile mümkündür. Devlet baskıcı, militarist, otoriter yönleri itibariyla küçültülmeli, demokratikleştirilmelidir.

30) Türkiye'nin kapitalistleşme modeli devlet etrafında bütünleşmiş baskıcı bir siyasal blok/oligarşik bir grup eşliğinde yürümüştür. Kendi içinden alternatif üretme imkanından da yoksun duruma düşen bu blok Türkiye'nin önünü tıkamaktadır. Türkiyenin en tepesinde üst düzey bürokrasiden, siyaset profesyonellerine, büyük iş çevrelerine, mafyaya, ihaleci politikacılara oradan devlet içinde devlet olan organlara kadar ulaşan bir blok oluşmuştur. Bu blok Türkiye'nin demokratikleşmesinin önündeki en temel engeldir.

31) 12 Eylül rejimi ile birlikte yeni baştan organize edilen ve iyice kurumsallaşan baskıcı otoriter siyasal model bugün bütün ağırlığıyla toplumun üstüne çökmüş ve krizden demokratik bir çıkışa karşı var gücüyle direnmekte yer yer faşizan, baskıcı yöntemler uygulamaktadır. Devlet temel özellikleriyle bir polis devleti, militer bir devlet özelliği arzetmektedir.

32)Radikal demokratikleşme hem devletin hemde sermayenin tahakkümünün sınırlandırılmasını ve geriletilmesi öngörür ve daha bugünden sosyalizmin kurulması perspektifiyle içiçedir.

33)Demokratik bir Anayasa: Bireyin ve toplumun haklarını devlet karşısında güvenceye alan, özgürlüklerin esas olduğu, temel hak ve özgürlüklerin garanti altına alındığı ve bu hakların özüne dokunulamayacağı, devletin yanısıra sermayenin tahakkümünün de sınırlandığı ve çalışanların sosyal haklarının güvence altına alındığı, uluslararası insan hakları belgelerini içeren ve demokratik bir ortamda oluşacak bir kurucu meclis tarafından oluşturulacak yeni bir anayasa demokratikleşmenin temel adımıdır. Darbecilere ve 12 Eylül tasarruflarına karşı yargı yolu açılmalıdır.

34) Kürt Sorunu: Kürt sorununu ülkenin temel sorunu olarak ele alınmalıdır Demokratikleşmenin gerçekleşmemesi kürt sorununu daha da kangren bir hale getirmekte, kürt sorununun çözülemeyişi bütün sistemi kilitlemektedir. BSP sorunun adil, barışçı ve demokratik yollardan çözümünü savunmalıdır.Kürt sorununun çözümü için öncelikle kürt sorununa ilişkin resmi ideolojinin tabularının yıkılması ve sınırsız bir fikir ve örgütlenme özgürlüğü önkoşuldur .Kürt sorununun çözümünün önünün açılması için koşulsuz bir ateşkes ve genel af zorunludur. BSP kürt sorununun çözümünü tıkayan ve ülkeyi iç savaşa doğru sürükleyen askeri çözüm politikalarına karşı mücadele etmelidir.BSP, hemen bugün çatışan taraflardan Cenevre Sözleşmesinin gereklerine uymalarını istemelidir. Sorunun özgürce tartışılamadığı bir ortamda farklı çözüm önerileri ortaya çıkmayacaktır. Kürt sorunu aynı zamanda bölgesel bir sorun ve giderek bir uluslararası sorun haline gelmektedir.

Türkiye'nin önündeki en temel sorun demokratikleşmedir. Siyasal, sosyal ve iktisadi alanda alabildiğince anti demokratik ve keyfi bir süreç devam etmektedir. Devlet yapısının, siyasal yapının, ekonominin radikal bir demokratikleşmeye ihtiyacı vardır. Devlet baskıcı, militarist, otoriter yönleri itibariyla küçültülmeli, demokratikleştirilmelidir.

35) Organik yasalar; siyasi partiler, seçim, dernekler, sendikalar, ceza yasası, toplantı gösteri yürüyüşleri yasası yeniden ele alınmalı ve demokratik bir içeriğe kavuşturulmalıdır. Bütün organik yasalar hakların ve özgürlüklerin özünü güvence altına alan, özgürlüklerin kural kısıtlamaların istisna olduğu bir bakış açısıyla ele alınmalıdır.

36) BSP, insan haklarından ve hukuk devleti ilkelerinden hiç bir politik gerekçeyle ödün verilemeyeceği ilkesini savunmalıdır. BSP çifte standartlara ve politik faydacılığa karşı ilkesel tutum almalıdır.

37) Temsili demokrasilerin yaşadığı yozlaşma ve tıkanma giderek artıyor. Dün İtalya'da bugünTürkiye'de ortaya çıkan hırsızlar rejimi (kleptokrasi) bunun en güncel kanıtıdır. BSP, esas olarak doğrudan demokrasinin geliştirilmesi için mücadele etmeli. Daha bugünden toplumsal

yaşamın her alanında yetki devrini enaza indiren modellerin oluşması için, katılımcı demokrasi ve öz denetim modelleri için çaba harcamalıdır Öte yandan BSP, demokratik ve adil bir tarzda oluşmuş bir parlamentonun politik yaşamın en üst organı olması gerektiğini açıkça savunmalıdır.

38) Mevcut seçim ve siyasal partiler yasası tam bir eşitsizlik ve keyfilik yasasıdır ve diğer etkenlerle birlikte halk iradesinin özgürce oluşumunun önündeki temel engeller arasındadır. Bu yasalar öncelikle değiştirilmeli çoğulcu, çoksesli ve hak eşitliğine dayalı bir siyasal ortam oluşturulmalıdır. Mevcut partilerin bazıları tarafından eşitsiz ve adil olmayan koşullarda, 12 Eylül koşullarında elde edilen haksız siyasi ve mali iktisaplara son verilmeli ve bütün partiler eşit koşullarda bir siyasal yarışa başlamalıdır. BSP,Nispi temsile dayalı adil bir seçim sistemini, memurların ve gençlerin siyasal haklarını savunmalıdır.

39) BSP, MGK'nın kaldırılması, Genelkurmay Başkanının Savunma Bakanına bağlı olmasını, vicdani red hakkının tanınmasını , tüm yasadışı istihbarat servislerinin/örgütlerinin faaliyetlerine son verilmesini, milli istihrabat örgütünün faaliyetlerinin meclis denetimine açılmasını savunmalıdır.

"Feminist hareket insanlığın tanıdığı en eski baskıya karşı cevaptır. İnsan ırkının yarısından fazlasının çıkarlarını savunur ve insanlığın kurtuluşu için yapılan mücadelelerin belli başlı boyutlarından birini oluşturur." BSP, kadınlara karşı toplumsal yaşamın her alanında süren cins ayırımcılığını reddetmelidir."

40) DGM'ler kaldırılmalı, polise tanınan tüm anti demokratik yetkileri iptal edilmeli, polis örgütü demokratik tarzda yeniden yapılandırılmalı, düşünceyi yayma ve örgütlenme özgürlüğü eksiksiz sağlanmalı, koşulsuz bir genel af çıkarılmalıdır.

41) Devlet aygıtı 12 Eylülden sonra tam bir fanatik sağ kadro ve ideolojik işgal altındadır. Devlet içinde adeta tanımlanamayan ancak varlığı her an hissedilen ve kendine herşeyin üstünde yetkiler vehmeden bir güç, bir iç devlet oluşmuştur. BSP, bu iç devletin, gölge devletin açığa çıkarılması ve varlığına son verilmesi için mücadele yürütmelidir.

42) Tüm çalışanlara eksiksiz örgütlenme ,toplu iş sözleşmesi ve grev hakkı tanınmalıdır. Sendikal hareketin ve işçi hareketinin giderek güç kaybettiği günümüzde sendikaların demokratik yeniden yapılanmaları büyük önem taşıyor. BSP işçi sınıfının sahip olduğu potansiyellerin açığa çıkması ve toplumsal dönüşümde etkili bir rol oynayabilmesi için farklı konfederasyon ve sendikaların ortak bir çatı altında bir araya gelmeleri için, sendikal birlik için mücadele etmelidir. Sendikalar arasındaki suni ayırımlar sendikal hareketi zayıflatmaktadır. BSP, çalışanların uzun mücadelelerle elde ettikleri ve pek çoğu uluslarası sözleşme haline gelen standartların iç hukuka aktarılması için mücadele etmelidir. BSP, işsizliğe karşı çalışma saatlerinin kısaltılması ve işsizlik sigortasının biran önce gerçekleştirilmesi için mücadele yürütmelidir. BSP, sosyal devlet fonksiyonlarının küçültülmesi girişimlerine karşı dumaladır.

43) "Feminist hareket insanlığın tanıdığı en eski baskıya karşı cevaptır. İnsan ırkının yarısından fazlasının çıkarlarını savunur ve insanlığın kurtuluşu için yapılan mücadelelerin belli başlı boyutlarından birini oluşturur." BSP, kadınlara karşı toplumsal yaşamın her alanında süren cins ayırımcılığını reddetmeli, cinsiyetler arası eşitlik için mücadele etmeli kadınların özgürleşme mücadelelerini ve kadınların kendi kaderlerini kendilerinin belirleme hakkını desteklemelidir. Parti yaşamında kadınlara pozitif ayrımcılık tanınmalıdır

44) BSP, gelecek hakkı elinden alınan ve her düzeyde katılımı engellenen gençliğin kendi geleceğinde belirleyici olması için, gençliğin siyasal yaşama katılmasının önündeki engellerin kaldırılması için faaliyet yürütmelidir.

45) "Sosyalistler tarihleri boyunca çevre sorunlarına, doğanın tahrip edilmesine karşı mücadeleye gereken önemi vermediler. Bu konuda sosyalistlerin de ilgisinin uyanmasında ekolojist , yeşil hareketlerin büyük katkısı vardır ve onlara çok şey borçluyuz."

46) İnsanın insan olarak varlığını sürdürmesinin önkoşulu doğanın ve çevrenin tahribinin durdurulmasından geçmektedir. Sosyalistlerin günlük mücadeleleri ve yaşama tarzlarında bu saptama temel bir öge olmalıdır. BSP, insanın doğa üstünde egemenliği fikrine karşı insanın doğayla uyumunu savumalıdır. BSP,ekonomik kalkınma ve gelişme perspektifiyle veya herhangi bir politik gerekçeyle doğanın ve çevrenin tahribine karşı mücadele etmelidir. "Kirleten öder" kapitalist ilkesine karşı BSP, "hiçkimse kirletemez" ilkesini savunmalı, çevreci, yeşil hareketlere tam destek vermelidir

47) BSP, eğitim sisteminin ve kültürel yaşamın resmi ideolojiden arındırılmasını ve bu alanlarda son yıllarda yer eden, bilim dışı, yoz, kozmopolit,tutucu eğilimlerin yerine demokratik, bilimsel değerlerin, evrensel ve ulusal kültürel değerlerin yerleştirilmesi için mücadele etmelidir. Eğitim sisteminin özelleşmesi ve giderek parası olanların kaliteli eğitim alabildikleri bir sistem haline gelmesini büyük bir tehlikedir. Eğitim sisteminde toplumun çalışan ve yoksul

kesimleri aleyhine giderek artan eşitsizlik ve dengesizliğe karşı paralı eğitim ayrıcalıklarının kaldırılması savunulmalıdır.

48) BSP cinsel tercihleri yüzünden bireylerin ayrımcılığa tabi tutulmasına ve hor görülemesine karşı tutum almalıdır.

49) Bireylerin dinsel tercihlerinin kendi sorunlarıdır. Devleti ya da bir başka kurum bireyleri herhangi bir dinsel zorlamaya tabi tutamaz.Devlet dinler ve ateist yurttaşlar karşısında eşit mesafede durmalıdır.

BSP, köktendincilerinin örgütlenme özgürlüklerini redden çifte standartlı yaklaşımların karşısındadır. Ancak BSP, köktendinciliğe kararlı bir ideolojik politik mücadele yürütür.

50)S osyalizm deneylerinin, komuta tipi ekonomilerinin başarısızlığı dizginsiz bir yeni liberalizm ve serbest piyasa fetişizminin önünü açıyor. Sosyalizm denemeleri özgürlük, eşitlik, etkinlik ölçütlerine göre değerlendirilecek olursak özgürlük ve etkinlik yanlarının başarısız olduğu görülüyor. Kapitalizmin ise iktisadi etkinlikte sosyalizme göre üstünlüğüne rağmen eşitlik ve özgürlük konusunda başarısız olmuştur. BSP, emredici planlamaya da piyasa anarşisine de karşı olmalıdır. Emredici planlamanın ekomide etkinliği sağlayamadığı, piyasa anarşisinin ise kaynak ve gelir dağılımını iyice bozarak sosyal eşitsizliği derinleştirdiği bir gerçektir. Piyasa ve plana mülkiyet biçiminden bağımsız birer iktisadi enstrüman olarak yaklaşilmalıdır. İktisadi etkinlik açısından piyasa değerlendirilmelidir. Bu açıdan "yönlendirilmiş piyasa", "sosyal piyasa", "katılımcı ekonomi " gibi kavramsal modellerde ifadesini bulan arayışlar sürdürülmelidir.

BSP, siyasal alanda olduğu gibi ekonomik alanda da tekelleşmeye karşı özerk katılımcı ve öz yönetimsel modellerin geliştirilmesini savunmalıdır.

51) Radikal bir demokratikleşme için devletin elinden sopanın piyasanın elinden kırbacın alınması gereklidir. Temel prensip devletin ve sermayenin alanının daraltılması giderek ortadan kaldırılması ve halkın özgür inisiyatifinin özerk ve öz yönetimsel alanın genişletilmesidir.

52) Bugün ekonomik krizin derinleşmenisinin en başında Kürt sorunu gelmektedir. Kürt sorununun askeri çözümüne harcanan kaynaklar kriz olarak geri dönmektedir. Kayıtdışı ekonomi ve vergi kaçağı, büyük sermayenin vergilendirilememesi krizin bir diğer önemli nedenidir. Türkiye'nin uluslararası piyasalar karşısındaki teknolojik geriliği ise bir başka kriz nedenidir.

53) BSP, kayıt dışı/yasadışı ekonominin kayda alınmasını, tüm yurttaşların vergi mükellefi olmasını, yüksek gelir ve servet sahiplerinden, rantiyelerden etkin vergi toplayacak radikal bir vergi reformunu, vergi kaçırmaya karşı caydırıcı yaptırımları savunmalıdır.

54) BSP, İç ve dış borçların makul bir ödeme planına bağlanmak üzere ertelenmesi, ödeme planının ihracatın düşük bir yüzdesiyle sınırlı tutulması için çaba harcamalıdır.

55) Sahici bir anti tekel mevzuatı yürürlüğe sokulmalıdır.

56) Kamu işletmeleri siyasilerin tasallutundan kurtarılarak özerkleştirilmelidir.Ancak mevcut özelleştirme politikalarına karşı tutum alınmalıdır. Devlet tekellerine de özel tekellere de karşı durmalıyız. Özelleştirmeyle toplumun tümüne ait kaynaklar az sayıda sermaye grubunun elinde toplanıyor. Öte yandan mevcut kamu işletmeciliğine, KİT sistemine de karşı çıkılmalıdır. Çünkü bu sistemle siyasiler girdi, fiyat, istihdam yoluyla KİT'leri bir rant aktarımı aracı olarak kullanılıyor, kamu kaynaklarını çarçur ediyorlar. BSP ister devletin ister özel kişilerin elinde olsun her türlü güç yoğunlaşmasına tekelleşmesine-bu arada ekonomik güç yığılmasına- karşı çıkmalıdır. Çünkü devleti "canavar" yapan sadece siyasal güç tekeli değil bu devasa ekonomik yığılmadır. Anti-demokrasinin maddi temeli bu güç yoğunlaşmasıdır. BSP, devletin ve sermaye sınıfının elindeki ekonomik gücün olabildiğince küçültülmesini, ekonomik alanın da demokratikleşmesini savunmalıdır. Kamu ekonomisi özerkleştirilmeli halkın ve çalışanların denetim ve yönetiminde öz yönetimsel kuruluşlara dönüştürülmelidir. ★

Bugün ekonomik krizin derinleşmenisinin en başında Kürt sorunu gelmektedir. Kürt sorununun askeri çözümüne harcanan kaynaklar kriz olarak geri dönmektedir. Türkiye'nin uluslararası piyasalar karşısındaki teknolojik geriliği ise bir başka kriz nedenidir.

Türkiye yeniden 1900'ün başlarına geri dönerken sosyalistler nasıl bir "siyaset tarzı" geliştirmeli?

Süleyman BULUT

1

Dünya 2000 yılına girerken Türkiye yeniden 1900'ün başlarındaki siyaset konumuna geri dönüyor.

Tabii bütün dünya 2000 yılına girmiyor. Bizim gibi eski "tarihlerine" geri dönen veya dönmeye çalışan başka toplumlar da var. Eski Yugoslavya gibi...

İlginçtir, daha önce yaşadıkları tarihe geri dönüş yapan ya da yapmaya çalışan Türkiye ve eski Yugoslavya yüzyıllar boyu Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçası olarak varoldular.

Daha sonra Yugoslavya sınıf esası üzerinde yeni bir toplum modeli denerken, Türkiye "tek ulus, tek ideoloji, tek lider" esasına dayalı bir modernleşme modeli geliştirmeye çalıştı.

Bugün gelinen noktada, bu iki toplum modeli, bu toplumu oluşturan halklar tarafından reddedildiler.

Yugoslavya'nın dağılmasının elbette dış etkenleri vardır ama esas açıklama "içerden" yapılmalıdır. Yani uygulanan sosyalizm modeli (burada önemli olan "model" kelimesi!) halkları kardeş yapmaya, bir arada tutmaya yetmedi.

Aynı şekilde Türkiye Cumhuriyeti'nin uyguladığı modernleşme modeli de bugün, bu topraklar üzerinde yaşayan insanlar tarafından reddedilmektedir. Burada da reddedilen modernleşme değil, belli bir modernleşme eğilimidir.

Benim bu yazıda değinmek istediğim, Türk modernleşme projesinin reddiyle Türkiye'nin yeniden 1900 başlarındaki şartlara dönmesi...bu dönüşten çıkarılacak derslerle, bundan solun payına düşenleri görmeye, anlamaya çalışmak olacak. Ve bunu daha çok, "adına politika yapılan" kesimlerle ilişkiler noktasından görmeye çalışacağım.

Yugoslavya nerden çıktı derseniz...Yugoslavya, hem uzun yıllar aynı tarihin paylaşılması, hem de ayrı ayrı yaşadıkları modellerin aynı zamanlarda iflas edip, eski koşullara dönülmesi bakımından; bir ilginç tesadüf olarak takıldı aklıma. O kadar.

2

Türkiye 1900'lü yılların başına dönüyor!

1900'ün başlarında Türkiye yoktu tabii, Osmanlı Devleti vardı.

Osmanlı Devleti bilindiği gibi Tanzimat'la birlikte siyaset tarzında yeni arayışlara girmişti. O zamana kadar tek söz ve karar sahibi olan padişah, bu yetkisini iktidar çevresiyle paylaşmaya zorlanmıştı.

Siyaset yapma tarzındaki bu yenilik halkı çok ilgilendiren, ona politik açıdan yeni olanaklar sağlayan bir değişim değildi önceleri. Dediğim gibi iktidar (padişah) ile iktidar çevresi (padişah çevresi) arasındaki bir iktidar paylaşımı mücadelesi idi. Sözgelimi Namık Kemal vatan ve hürriyet şairi olarak ünlendi ama Namık Kemal'in savunduğu "hürriyet" kendisine ve kendi gibi düşünenlere devletin eteğinde biraz daha geniş yer kapma mücadelesiydi. Söylemek istediğim, basit anlamda koltuk kapmadan daha çok ideolojik olarak, orada kendine yer bulma anlayışı.

Merkezi devlet geleneğinin tek yetkilisi olan padişahlar uzun süre böyle bir paylaşıma karşı direndiler. Verdikleri en küçük "tavizleri" bile bir vesileyle askıya almaya çalıştılar; Abdülhamit'in 1. meşrutiyeti sona erdirmesi vb..

Mücadele iktidar ile iktidar çevresinde oluyordu ama; bu mücadelede yer alan taraflar bir süre sonra kendilerine taraftarlar aramaya mecbur kalınca, içte ve dışta destekler aranmaya başlandı. Bu arayışların sonucu, halka gidilmeye, halka başvurulmaya başlandı.

Halk bu projelerde aktör değil, figüran olarak yer alıyordu. Siyasal hareketlerin perspektifleri halka bu rolü uygun görüyordu. Bu tür "uygun görüş", daha sonra Türkiye siyasetinde yer alan sağ, sol, islami ya da ırkçı siyasetlerde hemen hemen hiç değişmedi. Daha doğrusu, sağ siyasetlerin siyasette halka "aktör" olanağı sunmak gibi bir perspektifleri zaten hiç olmadı. Siyaset

yapma zihniyetlerinde böyle bir yaklaşıma yer yoktu. Sol, özgürlüğü eşitlikle taçlandırması, eşitlik olmadan özgürlük olamayacağı teziyle, sağdan temelde farklı bir siyasetin temsilcisidir... Ama sol, daha sonra yaşanan modellerde, bu eşitliği daha çok bir ekonomik eşitlik olarak yorumlayıp uyguladı. Siyaset yapma açısından bir eşitlik olarak görmedi. Siyaseti "onların yapması yerine", "onlar adına" komünist partilerin yapması daha uygun görüldü.

Türkiye solunda zaman zaman bazı hareketler, kitlelere aktör rolü vermeyi denemedi değil ama; Türkiye'nin genel siyaset yapma tarzını değiştirecek etkinlikte olmadı. Halkın kendi geleceği konusunda figüratif bir rol alması yaklaşımı, Türkiye'de yapılan siyasetin değişmez bir kuralı olarak, neredeyse içselleşti ve bugünlere kadar geldi.

...Yeniden 1900'lere dönersek... Merkez ile Merkez-Çevre (Merkez ile Çevre değil!) arasındaki iktidar kavgası, toplumsal destek arayışlarını gündeme getirince belli ideolojiler çevresinde kümelenmeler oldu ve bu topraklar üzerinde belki de ilk kez bir çoğul siyaset yapma, çoğul siyaset üretme olanağı doğdu. Sözgelimi 2. Meşrutiyet Meclisi döneminde kurulan partilerin adları bile bu çoğulculuğa işaret eder: Başta İttihat ve Terakki olmak üzere Osmanlı Demokrat Fırkası, Fedakaran-ı Milliyet Cemiyeti, Osmanlı Ahrar Fırkası, İttihad-ı Muhammedi Fırkası, Mutedil Hürriyet Perveran Fırka, Ahali Fırkası, Milli Meşrutiyet Fırkası, Osmanlı Sosyalist Fırkası, Hürriyet ve İtilaf Fırkası.

Bu gelişmeler anahatlarıyla bakıldığında bu topraklar üzerinde ilk liberalleri, ilk muhafazakarları, islamcıları, türkçüleri, adem-i merkeziyetçileri, batıcıları (modernleşmeciler), osmanlıcıları, sosyalistleri ortaya çıkardı. Bunların arasındaki farklılıklar elbette bugünkü kadar belirgin, ilkeli ve geçişsiz değildi. Söyledikleriyle yaptıkları arasında çoğu zaman dağlar kadar farklar vardı; "serbesti" kavramıyla ortaya çıkan liberaller o zamanki saray darbelerini destekleyebiliyor, buna bel bağlıyabiliyorlardı, filan...ama, dediğim gibi, öyle ya da böyle, çoğulcu siyasetle ilk kez tanışılmış oluyordu.

3
Çoğulcu bir siyaset oluşurken, Sol neredeydi?

Sol yoktu...Daha doğrusu, en fazla bir kaç kişi ya da gurubun telaffuz ettiği felsefi bir düşünce olarak vardı. Bu haliyle, Osmanlının kendine yeni vücut bulma arayışında bir etkisi olamadı.

İlginçtir bugün Türkiye kendine yeni bir vücut, yeni bir kimlik ararken de sol yine etkisiz denebilecek kadar zayıf. Türkiye 1900'e geri dönüyor derken, bu benzerliği de düşünmeden edemedim.

Bu çoğul siyaset deneyimi, hepimizin bildiği gibi çok kısa sürdü... Önce İttihat Terakki Teşkilatı, daha sonra Kurtuluş Savaşı'nı kazanmanın zemini üzerinde, Türk modernleşmecileri, diğer siyasal fikirlere hayat hakkı tanımadı. Bu arada Türkiye Cumhuriyeti'nin oluşumuna rengini katmak isteyen ve ilk kez örgütlenme çabası içinde görülen komünist hareket de, doğmadan boğulmaya çalışılan hareketlerden biri oldu. Ama burada söylemeden geçemeyeceğim, hem o zaman, hem daha sonra Türkiye Komünistleri bu modernleşmeyi "ilericilik" adına adeta kutsadılar ve her zaman destek verdiler.

Bu modernleşmenin yapılış tarzına, "halka rağmen" yapılış tarzına hiç itiraz etmediler. O günkü komünizm yorumları, bir itiraza elvermezdi zaten. Komünistlerin "onlar adına" siyaset yapma anlayışlarıyla, Kemalistlerin "onlara rağmen" siyaset yapma, "uygarlaştırma" anlayışları, bir noktada kesişiyordu.

Sosyalizmin bu tür yorumları, devleti ortadan kaldırmak için devrim yapanlara en "güçlü" devletleri kurdurdu; "devlet karşıtı" olması gerekenleri, en keskin "devletçi" yaptı.

> ***"Komünistler modernleşmeyi kutsadılar, 'halka rağmen' yapılış tarzına itiraz etmediler. Bu nedenle, devleti ortadan kaldırmak için yola çıkmışlarken, en güçlü devletleri kurdular, en ileri devletçiler oldular."***

Sosyalistler bugün bu yanlışlığın farkına vardılar (mı acaba?). Kemalizmle hesaplaşma çabası içindeler. Kemalizmle hesaplaşmak basit anlamda bir "ilericiydi, değildi" meselesi değil. Burjuva demokratik devriminin sadece içeriği değil önemli olan; bunun yapılış tarzı da içerik kadar önemliydi; önemli olmalıydı.

Bugün sosyalistler Kemalizmle hesaplaşıyor,..hesaplaşıyor ama, bu yanlışa yol açan "truva atını" da ideolojilerinde ve yöntemlerinde barındırmaya devam ediyorlar (büyük ölçüde!). Nedir bu truva atı?

4
"Onlar adına" siyaset yapma anlayışıdır

Klasik yaklaşım tarzı, Türkiye'de sosyalistlerin, çıkarlarını savundukları kesimlerle bile dirsek teması ku-

rulmasını sağlamazken; "onlar adına" en doğru, en bilimsel olanı biz biliyoruz zihniyeti ile hareket edildiği için, halkın ideolojisi (duyguları, düşünceleri, sembolleri vb...) üzerinde durmak, araştırmak, tanımak zahmetine bile girilmedi. Sözgelimi, İslamlık Türkiye'nin çok önemli bir kimlik ögesiyken, yakın zamana kadar bu konuda komünistlerin bir çalışması, araştırması görüldü mü? Görülmedi. "Din halkın afyonudur" cümlesiyle bilimsel olunamayacağını, şimdi hayat bu ögeyi karşımıza güçlü ve köklü bir siyaset olarak çıkartarak öğretiyor... Öğrenmek zorunda kalacağız.

Neyse, biz yeniden Cumhuriyet'in ilk yıllarına dönersek.. yeni devletle birlikte "tek ulus, tek ideoloji, tek lider ideolojisi"nin bütün topluma egemen kılındığını biliyoruz.

Ne zamana kadar?

1950'lere..1965'lere..1990'lara kadar!

1950 dedim çünkü Cumhuriyet tarihinde ilk kez halk a seçme olanağı tanındı. Demokrat Parti bunu iyi kullanarak Türkiye'de ilk kez siyaseti "ocaklara, bucaklara" indirdi. Devletin partisi CHP Halkevleri kurup, halkı uygarlaştırmaya çalışırken, DP ocak, bucak teşkilatlarıyla halka çok daha değişik bir kanaldan ulaşmaya çalışıyordu. Burada, tahmin edileceği gibi işaret etmek istediğim içerik değil; bu içerikle halk arasındaki bağlantının nasıl kurulmaya çalışıldığıdır. Evet, sistem içi bir gelişme ama önemliydi.

Türkiye sınırları içinde yaşayanlar artık Türkiye Cumhuriyeti kimliğini kendileri için yeterli görmüyorlar, başka başka kimlikler istiyorlar. İslami, etnik vb. Bu gelişmeleri sadece burjuvazinin ve emperyalizmin bir oyunu olarak açıklamak, bugünkü Türkiye gerçeğine dair bir şey açıklamak değildir.

1965 dedim.. ilk kez sistem dışı bir alternatif olarak sol, düzeni değiştirmek için güçlü bir çıkış yapıyordu. Sosyalizmin, sosyalist düşüncenin meşruiyet kazanmasını sağlıyordu.

1990 dedim.. "imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz" fikrinin iyiden iyiye parçalandığı, etkinliğini neredeyse tamamen yitirdiği yıllar. Varlığını ancak "Türk milliyetçiliğini ve Diyanet islamını" kendi varlığına katarak ayakta durabiliyor.

Türkiye sınırları içinde yaşayanlar artık Türkiye Cumhuriyeti kimliğini kendileri için yeterli görmüyorlar, başka başka kimlikler istiyorlar. İslami, etnik vb. Bu gelişmeleri sadece burjuvazinin ve emperyalizmin bir oyunu olarak açıklamak, bugünkü Türkiye gerçeğine dair bir şey açıklamak değildir. Yani, bugün sadece bu tür açıklamalar çerçevesinde bir sol politika oluşturmak, halkla dirsek temasına geçmek mümkün değildir.

Bu gelişmelerin siyaset yapma tarzı açısından anlamı nedir diye sorarsak, şöyle söylemek mümkün sanırım: Türkiye, Cumhuriyet'le birlikte kendisine dayatılan "tek" siyaset yapma anlayışını bırakıp, yeniden 1900'lerde denediği çoğul siyaset ve kimlik arayışına yönelmiştir.

Hemen bir benzerliğin daha altını çizmek isterim: 1900'lerde hangi siyasetler var idiyse, bugün de aşağı yukarı aynı siyasetler var, meydanlarda. Tabii daha gelişmiş, kimliğini bulmuş olarak. Sol, dediğim gibi o zaman da yoktu, şimdi de yok denecek kadar az, etkinlik açısından.

5
Neden?

Bence sol, tartışmalarını öteden beri içerikle sınırladı. Elbette " Ne Yapmalı"yı da tartıştı ama; bu tartışmalarda kendisini hep "adına siyaset yaptığı kitlelerin kurtarıcısı olarak" tanımladı, gördü ve öyle davrandı. Bu açıdan da amaç için her aracı biraz mubah saydı. Araçların da amacı belirlediğini pek görmek istemedi. Bunun sebebi olarak da asıl tartışmayı hep içerik konusuna taşımasıydı gibi geliyor bana.

Yeniden bugüne dönersek... Sosyalistler bugün Türkiye'de, 60'lardan sonra ele geçirdikleri hegemonyalarını kaybetmiş durumda. Kitlelere seslenemiyor, onlarla bağ kuramıyor. Çünkü onlara "bugün" politika öneremiyor. "Yarın" için söyleyecek çok şeyi var ama "bugün" için söylenecek çok şey yok! Ya da bugün için söylenen tek şey de, "Yarın", yarın ki vaatler!...

Hegemonya kaybının, meydanı sağ, ırkçı ya da dini ideolojilere bırakmaktan çok daha acı, çok daha derin bir anlamı var: Solun hegemonyasının kaybolması insanlığın en büyük idealinin "eşit ve özgür yaşama", insanın söz ve karar sahibi olması idealinin; yöneten yönetilen ayırımının kalkması, hiyerarşinin sona ermesi idealinin kaybolması demektir.

Sol, tam da bu noktadan kendine yeni bir hayat alanı yaratabilir. Eşit ve özgür bir toplum! Ne liberallerin önerdiği gibi sadece "özgür", ne de yaşanan sosyalizm modellerinin ortaya çıkardığı gibi "sadece ekonomik eşitlik"... Eşitlik ve özgürlük, gece ile gündüz gibi, bir paranın iki yüzü gibi birbirinden ayrı düşünülemez, düşünülmemeli.

Eşit ve özgür toplum nedir? En basit tanımını, "kendisinin söz ve karar sahibi olabildiği, kendi geleceğini kendisinin belirlediği toplum," olarak yapabiliriz sanırım. Bu sonuca ise bizzat halkın bugünden yarına siyaset yapmasıyla varılabilecektir. Onun adına birilerinin değil- bu komünistler de olsa sonuç değişmiyor-bizzat kendisinin politika yapmasıdır. Bunun burjuva devletle yapılamayacağı teorik ve pratik olarak biliniyordu. Son elli yılda, bunun "komünist devlet"le de yapılamayacağı anlaşıldı. Aslında Marksizm bunu teorik olarak Komün deneyiminde görmüş ve giderek zayıflayan ve eriyen devlet kavramını oluşturmuştu. Hatta sadece devlet değil, aile ve özel mülkiyet de "zayıflatılması gerekenler" kategorisine alınmıştı. Ama yaşananlar, zayıflayan değil güçlenen sosyalist devletler ortaya çıkardı. Bunun en önemli nedenlerinden biri de, eğri oturup doğru konuşmak gerekirse, komünist politikanın sadece komünist partilerle yapılabileceği yanılgısıdır. Pratik komünistlerin bu yanılgılarını acı biçimde ortadan kaldırdı. Şimdi bu pratik temizliğin, teorik karşılığı da temizlenmelidir.

Meseleye Türkiye açısından bakmaya devam edersek, sosyalistler dışındaki, diğer toplumsal hareketler temsili demokrasiyi savunsa bile, yöneten-yönetilen ayırımını insan ve doğanın değişmez bir kanunu gibi görür ve bu değişmezlik üzerinden siyaset yapar. Öteden beri en büyük iddiaları "biz seni daha iyi yönetiriz" olmuştur.

Sosyalistlerin temel iddiası ise..."daha iyi yönetiriz değil, insanın ve toplumun kendini daha iyi yönetebileceğidir!"

Bu konuda teorik analizlere filan girmeden, Türkiye'nin siyaset geleneğine kabaca bakarak; burada ortaya çıkan bir eğilime işaret etmek istiyorum. Siyasete sadece yöneten sınıflar açısından değil, yönetilen sınıflar açısından da bakmanın yararlı olacağını düşünüyorum. Böyle bir bakış, çeşitli noktalardan yapılabilir. Ben daha çok seçim sonuçları açısından bakmak istiyorum...

İlk çoğul siyaset işaretlerinin verildiği 1900'lerden başlarsak, halkın kimleri tercih ettiğine, bir bakmakta yarar var diye düşünüyorum.

Burada yine dikkat ettiğim nokta, halkın tercih ettiği, partilerin siyasetinin içeriği değil; bu partilerin halkla ilişki kuruş tarzlarıdır. Bu ilişki kuruş tarzında ve halkın tercihlerinde anlamlı bir nüans, önemli bir mesaj var kanımca.

Cumhuriyetin ilk yıllarında halk, Kurtuluş savaşını kazanmış Halk Partisi'ne karşı Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nı, 1930'larda yine CHP'ye karşı Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı destekledi.

1950'de yine CHP'ye karşı Demokrat Parti'yi destekledi.

CHP ancak 1973 seçimlerinde destek alabildi. Ama bu CHP "ortanın solu"na geçmiş, popülist bile olsa halkçılığı bazı projelerle halka indirmeye niyetlenmiş bir CHP idi.

Görülüyor ki CHP-AP karşıtlığı olarak görülebilecek bu siyasal seçimlerde halk hep AP çizgisi tercih etmiştir.

"AP, büyük burjuvazinin partisidir", demenin ya da "AP çizgisinin yatırımcı, CHP çizgisinin daha az yatırımcı" olduğu açıklamasının ötesinde bir anlamı olduğunu düşünüyorum, bu tercihin.

Bu anlamı, bu iki politik çizginin, politika yaparken; halkla ilişki kurma tarzında görüyorum.

CHP ve AP çizgileri ve bu çizgi içinde yer alan diğer politik hareketler..aslında merkezci ve devletçi partilerdi. Ama halkla ilişki kurma tarzlarındaki küçük nüanslar bile, halkın tercihini önemli ölçüde belirliyor kanımca.

Sözgelimi CHP, Halkevleri ve benzeri kuruluşlarla halkı yukarıdan değiştirmeye çalışırken, DP gibi bir parti, ocak-bucak teşkilatlarıyla köyden kente

> ***Eşit ve özgür toplum nedir? En basit tanımını, "kendisinin söz ve karar sahibi olabildiği, kendi geleceğini kendisinin belirlediği toplum," olarak yapabiliriz sanırım. Bu sonuca ise bizzat halkın bugünden yarına siyaset yapmasıyla varılabilecektir. Onun adına birilerinin değil -bu komünistler de olsa sonuç değişmiyor- bizzat kendisinin politika yapmasıdır.***

politikanın coğrafyasını genişletiyordu.

Türkiye'nin bu iki ana politik akımı konusunda sol nasıl bir tutum takınmıştır, dersek; daha çok CHP çizgisine yakın olduğunu söylememiz gerekir. Bu yakınlık CHP'ye duyduğu yakınlıktan çok Kemalizmle ilişkisi dolayımındadır. Tıpkı Kemalizm gibi, iktidara gelip, oradan, politika yapma hakkını aldığı "sınıf" adına toplumu değiştirme projesinden dolayı ortaya çıkan bir yakınlıktır bu.

Bu politik yaklaşım değil midir ki, demokratik mücadeleyi yıllardır, 141-142 mücadelesine indirgedi; halkın siyaset yasaklarının kalkmasından daha çok kendisinin siyaset yasaklarının kalkmasına çalıştı. ★

Gereksiz Bir Korku Refah

Hüseyin HASANÇEBİ

Refah Partisi'nin 27 Mart yerel seçiminde sağladığı görece başarı ve ondan sonraki kamuoyu araştırmalarına yansıyan yükselişi Türkiye'de en çok konuşulan siyaset konusu haline geldi.

Refah Partisi'nin toplumdaki seçmen desteği en yüksek varsayıldığı bugünkü ortamda bile % 20 dolayındadır. Halbuki Türkiye'de siyasal sistem en paralize olduğu bugünkü durumda bile asgari % 50 civarında siyasal bloklaşmalar oluşturabilmektedir.

Durum bu iken "korku" nedir? Refah Partisi'nin yükselişi kimleri neden korkutmaktadır? Acaba asıl korkulması ve kaçınılması gereken şey "Refah korkusu" mudur?

Refah'tan korku 27 mart seçiminden önce başlamış, ama Sivas Olayı nedeniyle başlamamıştı. Refah korkusu asıl, bu partinin kent ratlarından önemli bir payı ele geçirme ihtimalinin ortaya çıkması ile başladı.

Merkez sağdaki iki iri ve ikiz parti mevcut tabanlarını konsolide edebilmek amacıyla, yapay ve inandırıcı olmayan bir "Refah öcüsü" yarattılar. Düşüncesi ve amaçlarıyla batının da batısı bir kimliği olan başbakan Çiller "Kuran-ezan ve bayrakçı" kesilerek Refah Partisi'ne kayan oyları engellemeyi umdu. ANAP "ben varken Refah'a ne gerek var" rahatlığı içinde olamadı, o da kıyısından bir Refah korkusu yaşamakta ve yaşatmakta yarar gördü. Ecevit 1974'te "tarihsel uzlaşma" diyerek, biraz da İtalyan komünistlerinden aşırma bir yaklaşımla koalisyon kurduğu Refah Partisi'ne, bir siyasal parti davranışını da aşan, hatta şizofrenik bir tutumla "devlet kılıcı" çekti. Çünkü Ecevit'e göre laik cumhuriyet elden gidiyordu. SHP ve CHP ise, bir ayağını bastıkları liberal platformun bütün değerlerini hiçe sayarak Refah Partisi'ne karşı bir "karşı cihad" başlattılar. Türkeş'e göre ise Refah zaten Türklerle Kürtleri din etkeni ile birleştirerek Türkiye'yi bölmekte idi.

Partiler korkar da halk korkmaz mı? Halk da daha ne olduğunu anlamadan korkmaya başladı. Karşılıklı birbirini üreten bir korku içindeyiz şimdi. Yapılacak, ara veya erken bir ilk seçimde Refah Partisi'nin hakkından gelecek bir seçim sistemini denemek üzere bütün partiler zımmi bir anlaşmaya ulaşmış bulunuyorlar. Türkiye daha uzun bir süre bu korku etrafında dönenip duracak.

Refah korkusunun yarattığı ve yaratacığı toplumsal sonuçlar ve bunların siyasal yansımaları içinde solun ve sosyalistlerin de ilgilenmesi gerekenler var. Hatta sosyalistler, kendileri için bu toplumda yeni ve eskisinden daha geniş bir açılım sağlamayı umuyorlarsa Refah Partisi'nin siyasal yükselişinden çok, artan **toplumsal etkinliğine**, yakından ve doğru bir açıdan bakmaya çalışmalıdırlar.

Yakından bakarak soralım: Refah Partisi toplumun modern yaşam alışkanlıklarına ve modern yaşamın gerektirdiği ilişkilere ve ideolojilere saldırıyor. Kadının modernleşme durumunu hazmedemiyor. Hukuk devletine razı değil. Batılılaşma en çok karşı çıktığı şey. Devlet karşısında dine önce özgürlük, sonra egemenlik talep ediyor.

Demek ki Refah'ın Türkiye'nin ekonomik düzenine ve yapısına değil, sömürüye ve kapitalizme değil, topraktaki arkaik ilişkilere değil, haksızlığa değil, tüm bunların içinde gerçekleştiği kimliğe itiraz ediyor. Kimliğe kendi buluşu bir başka kimlikle değil, toplumda öteden beri varolan bir kimlikle karşı çıkıyor. Şark kimliği ile. Bu şark kimliğini bir islamcı konsept içine oturtması durumu değiştirmiyor.

Madem ki mevcut temel yapıya itirazı yok, itirazı bir kimlik meselesinden ibaret, o halde korkulacak bir şey de yok. Ama gene de büyük korku var ve arkasına inmek gerekir. Korkunun gerçek sebebi ve kaynağı nedir?

Refah Partisi Türkiye'de, itiraz ettiği "modern" yaşamın örgütlü tarihsel temelini, yani kapitalizmi ortadan kaldırmak gibi iddialar bakımından treni çoktan kaçırmış bir hareket-tir."Modern yaşam alışkanlıkları" denilen ve Refah Partisi'ne ters gelen değerler, havada duran değerler olmayıp, bunlar toplumun ekonomik faaliyetinin örgütlenme tarzından zorunlu olarak doğan değerlerdir. Toplumsal yaşamın ekonomik temelinde edinilmiş düzeyi geri çekmeden, bu düzeyin kültürel ve moral yaşantısını geri çekmek olanaksızdır. Laisizm partilerinin ve kemalizme sözcülük edenlerin aksini söylemelerine rağmen, Refah Partisi'nin böyle bir amacı hem yoktur, hem de buna gücü yetmez. Kapitalizmi daha da ileriye götürerek modern yaşamı geri çekmek olanaklı olsaydı Refah Partisi işte bunu yapabilirdi.

Varsayalım Refah halkın çağdaş alışkanlıklarını tehdit ediyor, halkı kim savunacak? Sosyaldemokratlar ve bir kısım laik sol buna "devlet" diye yanıt veriyor. Devletin asli görevlerinden biri olarak tanımlanıyor Refah Partisi'nin saldırılarına karşı halkı korumak. Kimi örneğin? Başını açtığı ve kısa etek gezdiği için saldırıya uğrayan genç kız ve kadınları. İyi ama aynı genç kız ve kadınlar, toplumun bir başka alanında çırılçıplak soyunmadıkları için saldırıya ve cinsel tacize uğramıyorlar mı? Milyonlarca kadın hergün kendi kocasının tecavüz tehdidi altında yaşamıyor mu? Tayyip Erdoğan İstanbul'un suyunu yağmur duasına emanet ediyormuş, Refah Partisi'ne varyansın edeceği konuşmasına "elhamdülillah biz de müslümanız" diye başlayanlar daha mı dürüst davranıyorlar? Örneğin Ecevit büyük bir keşif yapmış edasıyla "allah korkusuna" karşı "allah sevgisi" önerirken halkı daha mı az kandırmaktadır?

Bu ve benzeri, Refah Partisi'ni öcü gibi gösterme çabalarının ne denli yapay ve samimiyetsiz olduğunu gösteren örnekleri istediğiniz kadar çoğaltabilirsiniz.

Bunlara bakarak solun bazı kesimlerinin de laikleştiğini, hatta bir zamanlar 141 ve 142. maddelerin yanısıra 163. maddenin de kaldırılmasını savunmuş olmaktan pişmanlık duyduğunu belirtmek gerekir.

Bu yazı Refah Partisi'ne karşı demokrat olamayan, onda dinin istismarını görürken kendisi de Refah istismarına soyunanlarla polemik yapmak, ayrıca giderek laikleşmekte olan solcularla tartışmak amacıyla kaleme alındığı için "dinin toplumdaki yeri ve etkileri" konusuna girip teorik ahkam kesmekten kaçınmıştır. Sorun güncel, siyasal ve başlı başına demokrasiyle ilgilidir. Ancak şu kadarını geçerken belirtelim, Refah Partisi'ni besleyen, onu siyasal hareket haline getiren düşünce ve inanç sistemi Türk toplumunda, ona karşı çağdaşlık mücadelesi veren düşünce ve hareketlerden daha az köklü değildir. Kim ne kadar bu toplumdaysa Refah hareketi de en az okadar bu toplumdadır.

Refah Partisi'ni siyasal bakımdan geliştiren ve etkisini yayan nedenleri sivil toplumda aramak ve hatta bu hareketi bir sivil toplum olgusu olarak değerlendirmek yanlış olmaz. Elbette devletin dindar kesimleri manipüle etmesi, dini resmileştirip kendine bağlaması Refah hareketi için elverişli bir gelişme zemini oluşturmuştur ama bu hareket esas itibarıyla sivil toplum düzeyinde kurumlaşmış ve yaygınlaşmıştır. Devlet bürokrasisinde, Diyanet yapısı içinde, yönetimin hassas noktalarında ve Güneydoğu'da gözüken Refah, Refah hareketinin devletçe üretilen ve kontrol altında tutulan bölümüdür ama camilerde, okullarda, sanayi ve ticaret örgütlerinde, esnaf derneklerinde, gecekondularda, tarikatlar dünyasında her gün yeniden üretilen Refah sivil topluma ait bir keyfiyettir, dikkate değer olanı ve devleti rahatsız edeni de budur.

Refah partisine seçmen olarak eklenen oldukça geniş bir kitlenin büyük kentlerin genç nüfusundan oluştuğu gözlenmektedir. Bunlar kente yeni gelmiş ve kent yaşamının dışında kalmış göçmen kitleleridir. Gecekondularda oturmaktadırlar. Son beş yılda Türkiye'de tarımdan çözülüp metropol kentlere gelen nüfus 15 milyon civarındadır. Güneydoğu'dan göçe zorlanan veya göçetmek zorunda bırakılanlarla bu sayı 20 milyonu buluyor. 15 yıl gibi kısa bir sürede, olağanüstü bir sanayileşme hamlesine de sahne olmayan bir ülkede 20 milyon nüfusun yer değiştirmesi, toplumun bütün dengelerini altüst edecek ve ortaya yepyeni bir toplum çıkaracak bir gelişmedir.

Kentlerin bu yeni nüfusu kırdayken taşıdığı kimliği orda bırakarak kentlere gelmiştir ama kent kimliğinin dışında kaldığı için "kimliksiz" kalmıştır. Entegre olabileceği bir yeni kimlikle temas edememiştir. Yığıldığı bölgelerde kimliksiz bir yaşam üretmeye başlamıştır. Ama sürekli kimlik arayan bir durumdadır. Bu nedenle bugün Türkiye'nin en hareketli, en dinamik kesimi de bu 20 milyon insandır.

Bu 20 milyon insana Türkiye yeni bir kimlik sunamaz, nitekim sunamamıştır, çünkü kendisi kimliksizdir. Batı'nın parçası olmadığı gibi sömürgesi de olmayan, ama 150 yıldır hummalı bir batılılaşma çabasını "devlet eylemi" olarak sürdüren bir toplumda, batılılaşma denilen şeyin vulger bir modernleşme olarak kalması kaçınılmazdı. Türkiye batının tarihsel modernleşme devinimiyle ilişkiye, onun toplumsal ve düşünsel süreçlerini hakkıyla yaşamadan, bir devlet tercihi olarak girmesinden ötürü aynı zamanda bir kimlik krizi içine girmiştir. Böyle bir modernleşme süreci belli bir aşamada iyi kötü bir cumhuriyet getirmiş, ama sömürge Hindistan'a getirdiği kadar bir demokrasi getirmemiştir. Türkiye 20. yüzyıldaki modernleşme hareketini tıpkı İspanya, Portekiz ve kısmen de Yunanistan'da olduğu gibi, demokrasiye gereksinim duymadan gerçekleştirebilmiştir. Bu modernleşme birikiminin bugünkü kurumsal yapısına kökten itiraz, hem kapitalizmin kentlerde yarattığı kimliksiz yoksullar denizini dalgalandırıyor, hem de tarihsel kimlik çatışmasının taraflarından biri haline gelebiliyor. Bu kimlik çatışmasının bir tarafının Refah Partisi biçiminde billurlaşıp yansımasına da şaşmamak gerekiyor.

Refah Partisi'nin devletleştirilmiş dinden ibaret olmadığı, asıl dinamiğini sivil toplumdan sağladığı kabul edilirse, bu hareketin demokrasi için bir tehlike olup olmadığı tartışması daha kolay yürütülür.

Refah Partisi'nin büyümesine kaynaklık eden dinamikleri bir "sivil toplum olgusu" olarak tanımlamak, bir çok bakımdan ters gelebilir. Demokrasiyle bir ilgisi olmayan hareketin sivil toplumdan kaynaklanamayacağı, devlet eliyle desteklenmiş ise sivil toplumla bağının hiç olamayacağı gibi. Halbuki devlette ve devletin desteğinde olabilir, demokrasiyle ilgisi olmayabilir ve sivil toplumdan kaynaklanabilir bir hareket. Devlet ki kaynağını orda buluyor ve başka bir dizi "mel'un hareket" sivil toplumdan çıkıyor ve üstelik Türk toplumunun kökleri çok eskiye giden bir sivil toplum geleneği bulunuyor ama hiç demokrasi geleneği yok; işte bu nedenle

> ***"Refah Partisi'ni besleyen düşünce ve inanç sisteminin toplumsal dayanakları, Refah Partisi'ne karşı çağdaşlık mücadelesi verdiğini sananların toplumsal dayanaklarından daha az köklü değildir. Kim ne kadar burada, Refah da o kadar buradadır."***

Türkiye için sivil toplum kavramını demokrasi kavramı ile özdeş bir kavram gibi kullanmaktan kaçınmak, Refah hareketinin sivil toplumdaki dayanaklarını ve dinamiklerini daha rahat bir yaklaşımla görmeye çalışmak gerekir.

Türkiye'de sivil toplumu daraltan gelişmeler cumhuriyet dönemindedir. Daha önce demokrasi üretmemiş bu sivil toplumun, cumhuriyet döneminde de demokratik bir devlet üretemeyişi, üstüne üstlük devletin kuşatmasına maruz kalması "devlete karşı sivil toplum tepkisi" gibi, batı kökenli kavramları iğdiş etmeden kullanamayacağımız, bize ait olgular da yaratmıştır. Refah Partisi bu açıdan güncel bir sivil toplum refleksi değil, kökleri tanzimata kadar inen bir "devlete karşı sivil toplum tepkisi" olarak tanımlanmalıdır.

Toplumun selametine aykırı düşen ne varsa- ki başta devlettir bu- sivil toplumda üremektedir. Demokrasi için tehlike teşkil eden eğilimleri de sivil toplum üretmektedir. Sivil toplumda çoğalan bir tehlikeyi sivil toplumda göğüslemedikçe bir yere varılamaz. Kaynağını sivil toplumdan alan tehlikeler "devlet eliyle" ancak bastırılır, sindirilir fakat önlenemez.

Oysa, Türkiye'de az çok bir demokratikleşme amacı olan

siyasal güçlerden biri de "sosyaldemokrasi" adı verilen kemalistlerdir ve bunlar Refah Partisi'nin laik cumhuriyet devleti için oluşturduğu tehlikenin devlet eliyle def'ini savunuyorlar. Bunda haklı olabilirler, ama bu Refah Partisi'nin demokrasi için tehlike oluşturduğu anlamına gelmediği gibi, laik cumhuriyetin kendini savunması, onun aynı zamanda demokrasiyi savunması anlamına gelmemektedir. Devletten Refah tehlikesini önlemesini istemek ve beklemek, Türkiye'nin demokratikleşme şansını büsbütün ortadan kaldırmakla eş anlamlıdır.

Böyledir diye kemalistlere kızılamaz. Onların bize, "biz laik cumhuriyeti kurduk, elimizden bu kadarı geliyordu, demokrasiyi de yarın siz kurun" deme hakları her zaman vardır.

Refah Partisi'ni yükselten ve "tehlike" düzeyine getiren toplumsal dönüşümlerin karakterine ve bu işi yapan sınıf ve katmanlara baktığımızda görüyoruz ki, bunlar çoğunluk kent yoksullarından oluşmaktadırlar. Üstüne üstlük kimlik arayan toplum kesimleridir bunlar. Dünyaya yeni bir kimlik kazandırma iddiasında olan sosyalist ve sol güçlerin, kimlik arayan bu kimliksiz toplum kesimlerine sunabileceği yeni bir dünya

"Refah'ın demokrasi için bir tehlike oluşturduğunu söylemek, Türkiye'de halen bir demokrasi bulunduğu varsayımına dayanır. Etnik, kültürel, dinsel kimlikler mozayiğini koruyup geliştirmek açısından neredir bu demokrasi?"

vardır. Bunu becermesi kemalistlerden veya devletten veya bir başkasından beklenemez. Refah büyümesinin vebalini sola ve sosyalistlere yıkmakta bir beis yoktur.

Sosyalistler devlette yoklar, sivil toplumda da yoklar, o halde nerdeler? Bu kritik bir sorudur. Türk solu ve sosyalistleri için üstelik yepyeni bir sorudur. Altından kalkılması çok zor, sabırlı çaba isteyen bir sorudur.

"Kent yoksullarına" Refah Partisi'nin önerdiği somut bir dünyevi gelecek yoktur.

Ekonomik iyileştirme projesi bulunmamaktadır. Yerel yönetimler aracılığıyla bu "kent yoksullarına" Refah partisi tarafından aktarılabilecek kaynaklar da çok sınırlıdır. Refah hareketi olsa olsa bu kesimlere, kent ekonomisinin en dış halkasında ve yasadışı alanda cereyan eden çıkar çatışmasında şemsiye olmaya çalışacaktır. Geçmiş beş yılda sosyaldemokratları küçülten de bu çizgiydi ve Refah Partisi'nin bundan böyle daha büyüyüp "demokrasi için daha büyük tehlike olması" olasılığı sıfırdır.

Refah hareketinin, kentlerin kimliksiz nüfusuna çekici gelen yönü ideolojisidir. Refah bir kimlik boşluğunda yüzen bu insanlara yeni bir kimlik sunuyor. Kentlerde horlanan, dışlanan, göçmen duygusu içinde yaşayan milyonlarca insan Refah partisi rozeti ile diri ve saldırgan yeni bir kimliğe kavuşuyor. Kimlik ihtiyacının burada ne denli önemli bir rol oynadığını gösteren ilginç örneklerinden biri de Refah hareketi içinde militan ve aktif çok sayıda kadının bulunmasıdır. Kadınlar Refah hareketine katılarak yeni bir toplumsal kimlik için ilk adımı atıyorlar.

Refah ideolojisi içinde yer alan "cennet" çekmiyor insanları bu harekete. Dünyevi gereksinimler, sınıfsal tepkiler, somut çıkarlar çekiyor insanları. Güvenle yaşayacakları bir alan aramaktadır kentlerdeki genç nüfus. Bu güveni onlara yakın geçmişte sol gençlik veriyordu. Bugün Refah veriyor. Duru sınıf bilincinin ve mücadelesinin yeterince gelişmediği koşullarda düzene karşı tepkinin çarpılması, kitleler halinde bir o yana bir bu yana savrulmaış olağandır.

Elbette onaylanır, insana yaraşır bir kimlik değildir insanların Refah hareketine katılmakla edindikleri kimlik. Belki kimliksiz olmaktan bir adım ilerde olmak anlamında bir olumluluk vardır. Ama bu kimlik bir tehlikeyi de içermektedir. Laik devlet düzenine karşı bir tehlikeyi değil, demokrasiye karşı bir tehlikeyi de değil. Türk toplumunun sağlıklı bir değişim ve dönüşüm geçirmesi için gerekli dinamiklerden olan yeni kent nüfusunun, diğer tüm toplum kesimlerinden daha güçlü arayışını ve yaşam enerjisini heder eden bir tehlikeyi...

Refah'ın demokrasi için bir tehlike oluşturduğunu söylemek, Türkiye'de demokrasi bulunduğunu söylemek gibi bir varsayıma dayanır. Oysa gerçek tam tersidir. Hele gurupsal, etnik veya dinsel kimliklerin korunması ve geliştirilmesi ile bağlantılı söylersek Türkiye demokrasiyi hiç tanımamıştır. Cumhuriyetle birlikte konmuş kimliğin dışında bir kimlik edinip geliştirmek, devletle çatışmaya girmeden olanaksızdır. Refah partisinde ifadesini bulan yeni kimlik arayışı da bu nedenle devletin koyduğu sınırları yıkmaktadır. Refah hareketi mevcut yasallığı bu noktadan ihlal etmektedir.

Devletin koyduğu kimliğin dışında bir kimlik edinmek için kesin kes devletle çatışmayı göze almanız gerekecektir. Refah partisinde ifadesini bulan kimlik arayışına devletin hoş bakmadığı, bunu önlemek için bin bir türlü hesap yaptığı bilinmektedir. Refah "düzen değişikliği" talep ettikçe ve düzen de kendisini "demokrasi" ilan ettikçe tartışma uzayıp gidecek. Refah böylece demokrasi için tehlike gibi görünecek. Oysa bu arada gerçek tehlike sürüp gidecek. Gerçek tehlike başka yerdedir.

Devlette ve devlet düşüncesindedir. Parti kapatmaktan elleri yorulan anayasa mahkemesinde, parlamentodan bir partiyi, 17 milletvekili ile birlikte dışarı atan emrin sahipleri kimse ordadır. Şöyle toparyalıp bakınca görülüyor ki gerçek tehlike "laikliği savunmalarında" değil, laikliği savunanlardadır.

Kentle bütünleşmesi için demokratik bir etkileşim alanı ihtiyacında olan milyonlarca yeni kentliyi Refah hareketinin etkisinden ancak canlı bir emekçi sınıf hareketi kurtarabilir. Bu insanların ekonomik çıkar arayışı ile kimlik arayışını hiç değilse yerel düzeylerde karşılayan bir sol ve sosyalist hareketin ortaya çıkması gerekir. Refah partisi bu kesimin taleplerini saptırmakta, onların kentli uygar insanlar olmaya giden, zaten kendiliğinden uzun yolunu daha uzatmaktadır. Refah hareketi içinde militan bir köleliğe adım atarak özgürleşen bu insanları gerçek özgürlüğe doğru yöneltecek bir modern öz-

gürleşme hareketine ihtiyaç vardır. Refah partisi, sivil toplumun, sistem dışına itilmiş ve her tür pisliği üretmeye elverişli bir damarından tutarak büyümüştür. Oysa bu damardan dünyanın her yerinde, düzen karşıtı özgürlük hareketlerini besleyen bir kan akmaktadır. Türkiye'de solun siyasetteki eksikliğini hissettiren can alıcı işaretlerden biri de işte budur.

İç göç sonucu oluşan yeni kent nüfusun kitlesi giderek daha büyümektedir, bu büyüme sürecektir. Bu kesime bugün olduğu gibi, modern bir kimlik ve seçenek sunmakta yetersiz kalındığında, ayrıca bu kesimin insanlarına karşı kuru bir laiklik savunuculuğundan ileri gitmeyen yersiz bir öfkeyle saldırmaya devam edildiğinde, bu kördüğümü çözebilecek bir sol hareket oluşamadığında...İşte o zaman Refah Partisi'ne terkedilmiş bu kitleler nedeniyle ülkenin geleceği de Refah Partisi'ne terkedilmiş olur.

Böyle bir tehlike vardır, çünkü RP'nin sınıfsal temeli başka, seçmen temeli başkadır ve sınıfsal temeli de "Tahran çarşısı" ile kıyaslanmayacak kadar güçlü ve yaygındır. TÜSİAD dışı belli bir sanayici kesim, dışarıyla bağlı güçlü bir finans kesimi, geleneksel taşra tüccarlığı, yoksullaşan ve sayısı sendikalı işçi sayısından fazla, ama iyi örgütlenmiş bir esnaf kesimi Refah Partisinin arkasındadır. Beş yıl sürecek yerel yönetim olanaklarından sağlayacakları büyük rantlarla Refah'ın bu sınıf temeli daha da güçlenmiş olacaktır. Artan bu ekonomik güçlerini siyasete yansıtıp başarmaları ihtimal dışı değildir. Türkiye'de devlet ve siyaset modelinin tıkandığını ve iflasa sürüklendiğini hesaba katarsak toplumun bir Refah seçeneğine doğru sürüklenmesi mümkündür.

Düzene karşıt tepkilerin sağlıksız kanallara akması, Refah hareketini ve milliyetçi hareketleri güçlendirmesi, sola kendi durumunu göstermesi bakımından da önemlidir. Solun güçlü bir varlığı için toplumsal argümanlar varken, solun bugünkü siyasal pasifliğini görmek ve aşmak gerekir. Sol ayrıca kendi özel tarihi açısından da kıvrak bir dönemeçtedir, bir tek seçeneği olduğunu düşünmelidir.

"Solun etkin bir siyasal varlık" olabilmesi...Bu çok zor olacaktır, çok zaman alacaktır ve solun kendisinden çok topluma pahalıya malolacaktır.Demokrasi üretmek bakımından yığınla tarihsel engeli bulunan bir toplumda demokrasiyi sol ve sosyalist güçlerden başkası üretemiyor, üretemeyecek. Solun ve sosyalistlerin **istemekle** yapacakları çok şey vardır Türkiye'de ve kimse onlara "ütopik iradeciler" deme hakkına sahip olmayacaktır. Günümüzde birşeylerin değişmekte olduğundan sıkça söz ediliyor, değişen şeylerin başında insan iradesinin artan rolüdür.

Gerçi 20. yüzyıldaki sol hareketin ekseriyeti, en olmadık koşullarda en ileri hayalleri istemekle ünlüdür, ama "ne istediğini bilmek" de istemek kadar önemlidir.

Toplumun Türkiye'de Refah Partisi ve daha birçok çağdışı düşünce ve eğilimi beslemesi, buna karşılık sol ve demokratik devrimci eğilimler üretmemesi, çözümü zor bir tarihsel problemdir ama sol açısından teorik bir problem değildir. Apaçık bir siyasal pratik sorunudur. Solun bundan önceki eksiği kendini sivil toplumda doğup çoğalan bir ilişki olarak değil, devlette veya devlete yakın alanlarda, "devlete ulaşmayı" ihtimal olarak çoğaltan, hatta "garantiye alan" kanallarda üretmiş olmasıdır. Herkes hemen hatırlayabilir, sol ve sosyalist yönelimlerin dünyayı sardığı, demokratik işçi hareketinin iyice globalleştiği 60'lı yıllarda bile Türkiye'de sol, "sivilleşme" konseptlerini reddetmiş, bunu devrimciliğin törpülenmesi olarak algılamıştır. Başka ülkelerde örneğin "solgerilla" mücadelesi bile geliştikçe devletten ve ordudan uzaklaşırken, Türkiye'de daha rüşeym halinde iken devlete ve ordunun içindeki "Sol cuntaların" istismar alanına doğru sürüklenmiştir.

Solun kendi düşüncesi içinde çözmekle yükümlü bulunduğu başlıca sorunlardan biri de "iktidara ilerleme" sorunudur. Geçmişte solu iktidara "çok yaklaştıran" ama iktidarı soldan "çok çok uzaklaştıran" genel bir gidişat söz konusuydu. Şimdi eski alışkanlıkları irdelemek için yeterli neden de var, tecrübe de. Ama zaman yok.

Başka amaçlar için olabilir ama, sol ve sosyalist amaçlar bakımından "iktidar" bir "güç" edinme sorunu değil, toplumda kazanılmış tarihsel insiyatifleri heder etmeme, toparlayıp yönlendirme sorunudur. Toplumu kazanılmamış bir devlet "ele geçirilmiş" bir devlettir ama "kazanılmış devlet" değildir. Toplumu sol ve sosyalistler, ancak onun özgürleşmekte olduğu süreçler içinde kazanabilirler. Baskı altındaki bir toplumu kazanamazlar. O halde sol, eğer toplumu kazanmak gibi bir amaç peşindeyse, **toplumu kazanmanın koşullarını kazanmak** gibi bir zorunlulukla da yüzyüze olacaktır. Bunların "uzun ve dolambaçlı yollar" olduğu düşünülmüştü. Oysa gördük ki yol daha da uzadı ve dolambaçlı hale geldi. Artık açıkça anlaşıldı ki, solu ve sosyalizmi iktidara bağlayan yol, toplumun dokusunun içinden geçmekteymiş.

"Solun kendi düşüncesi içinde çözmekle yükümlü bulunduğu başlıca sorunlardan biri de 'iktidara ilerleme' sorunudur. Geçmişte solu iktidara 'çok yaklaştıran' ama iktidarı soldan 'çok çok uzaklaştıran' genel bir gidişat söz konusuydu. Şimdi eski alışkanlıkları irdelemek için yeterli neden de var, tecrübe de. Ama zaman yok.

Refah'a karşı demokrasiyi devlet mi koruyacakmış? Devlete karşı demokrasiyi kim koruyacak? Refah Partisi'ne karşı laik cumhuriyeti, dinin yükselişine karşı devleti kim koruyacak? Buna karşılık kim devletin dini sürekli tedavülde tutmak için resmileştirip kurumlaştırmasına son verecek. Diyanet İşleri denilen dinsel bürokratik aygıtı tasfiye ederek dinin bir kültür yumuşaklığında inanların kendisine devrini kim sağlayacak?

Bu sorulara solun kemalistlerden farklı yanıtları vardır. Ama bugün bu yanıtlar unutulmaya yüz tutmuş gibidir. Solun küçümsenmeyecek bir kesimi ya sosyaldemokratlaştığı için laik olmuştur, ya da Refah korkusuyla laikleşip sosyaldemokratlığa kaymıştır. Kendi temel kavramlarıyla düşünme alışkanlığını kaybettiği için kan kaybetmeye devam eden sol ve sosyalist birikimin Refah korkusuyla dalgalandırılmak istenen siyaset denizinde "kendi kayığı" ile yüzmeyi öğrenmesi gerekiyor. ★

Serbest Piyasa Ekonomisi - I

Arslan Başer KAFAOĞLU

Dünya 1995'ten sonra bu deyimi daha çok duyacak, çünkü emperyalizmin bu modeli bütün dünyaya kabul ettirmek yolunda ki hamle ve girişimleri 1995 yılında yeni bir kapsam kazanacak. Serbest piyasacılar gerek ülkemizde ve gerekse bütün dünyada daha da hırçın biçimde serbest piyasa ekonomisinin daha sıkı biçimde uygulanmasını zorlayacaklar.

*1995'te GATT yerine yepyeni bir örgüt WTO (Dünya Ekonomi Örgütü) dünya ticaretinde yetkili kuruluş oluyor. Dünya Ticaret Örgütü (WTO) GATT'dan daha büyük yetki ile ve daha etkili biçimde örgütlenmiş olarak Dünya Ticaretinde büyük endüstri ülkelerinin çıkarlarını koruyacak. Türkiye 1995 yılı ortasında WTO koşullarıyla daha liberal (ama aslında daha emperyalist yararlara hizmet eden) bir dış ticaret düzeninin içine girecektir. Türkiye bunun yanında AB (Eski Avrupa Ekonomik Topluluğunun yeni adı) içinde Gümrük Birliği'ne girecektir. Yani ekonomisini Avrupa Birliği'ne (AB'ye) ve onun üye devletlerinin mallarına ve hizmetlerine açacaktır. Ayrıca özelleştirme konusunda serbest piyasacılar bence daha büyük ve şimdiye kadar görülmemiş biçimde yasal ve yasa dışı her çabayı gösterecektir. Dünya tıpkı Ortaçağda ki gibi yanlış bazı fikirleri bir "dogma", yani tartışılması gereksiz "doğru" olarak kabul etmiş ve bu "Dogma"ların arkasına takılarak insanlığı, dünyayı ve hatta evreni **daha kötülere** götürecek çabalara girmiştir.*

***Daha kötülere**'nin altını çizdim. Çünkü sanıldığının tersine her şey 30-40 yıl öncesinden **daha kötüdür**. Dünya, insanlar ve evren 30-40 yılda daha düşük bir "yaşam kalitesi"ne itilmiştir. Ama bu itilişin nedeni olan dünyaya, evrene ve insanlığa "akıl" ve "bilim" gözüyle bakma yerine, kendi yarattığı bir "dogma", yani "Serbest Piyasa Ekonomisi'nin her şeyi çözümleyeceği" yolundaki **katı ve yanlış** bir fikre kapılmasıdır. Dünya buna benzer bir dogma ile bin yıldan fazla süren bir ortaçağ karanlığı yaşamıştır. Ne var ki aynı dogma gereği insanlara gine kabul ettirilmek isteniyor. Yeni kabul edilen WTO (DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ) bu niyetin somut bir göstergesidir. Bir dogmadan doğan, yanlışlığı belli bir düzen insanlara kabul ettirilmek isteniyor.*

Bu yazı dizimizde bu konu işlenecektir. Önce bu "dogma"nın 30-40 yılda dünyayı nereden nereye getirdiği anlatılacaktır. I. Bölümde bu sayıda sayısal ve yadsınamaz verilerle bunu anlatacağımızı arzederim okuyucularımıza. Daha sonra iki sayıda Dogma'nın bilimsel eleştirisiyle, sonunda "akılcı" düşünceyle bu karabasan ağırlığıyla insanlığın üzerine çöken bu felaketten insanlığın nasıl kurtulacağını sizlere anlatmak isteyeceğim. (A.B.K)

-BÖLÜM I-
Serbest Piyasa Ekonomisi Başarısızdır

İnsanlığa ve insanların içinde yaşadığı siyasal toplumlara dayatılmak istenen dogma "Serbest Piyasa Ekonomisi'nin İnsanlığın Her Sorununa Çare Olduğu"nu savlamaktadır. İnsanlar bir olayı anlamak için ne yaparlar? Onun geçmişte uygulanan şekilleri varsa, ne sonuç verdiğini mantık temeline vurmakla işe başlarlar. Evet, "Acaba uygulandığı son otuz kırk yılda serbest piyasa ekonomisi başarılı olmuş mudur? Yoksa insanlığı bir uçurumun kenarına mı itmiştir?.. Olaya bu temel gözlemle bakılarak yanaşıldığında, **SERBEST PİYASA EKONOMİSİNİN İNSANLARIN DERTLERİNİ ÇÖZMEK ŞÖYLE DURSUN, onları bir uçurumun kıyısına getirdiğini anlatır sonuçlar elde olunmaktadır."**

Şöyle ki:

I-SERBEST PİYASA EKONOMİSİ, GİT GİDE Ekonomik Boyutları geliştiremez, **durgun** bir düzen yaratmıştır.

II-Doğanın ve ekonominin verdiği nimetlerin gitgide daha adaletsizce dağıtılması, **fakirin lokmasının küçültülüp zengini daha zengin kılan bir düzenin yaratıcısı olmuştur.**

III-Kucağında insanları -bütün canlılar gibi- yaşatan DOĞA ANANIN GÖĞSÜNDEN HANÇERLENMESİNE NEDEN OLMAKLA KALMAMIŞ, ortaya dökülen kanlarına da dönüp bakmamıştır. Onun kan kaybını durduracağına, daha çok ölüme yaklaşmasına neden olan eylemler içinde olmuştur.

Şimdi bu üç ana konuda SERBEST TİCARET (PİYASA) EKONOMİSİNİN HÜNERLERİNİ (!) Görelim.

I- GELİŞME (BÜYÜME) VE SERBEST PİYASA

Hangi ülkenin, özellikle büyük endüstri ülkesinin, gazete veya dergisini açsanız orada ekonomilerin bunalım içinde olduğunu okursunuz. Bu ülkelerde bile hatta "bunalım yok!" denildiği dönemlerde insanların hiç de azımsanamayacak bir oranı **işsizdir**. Aslında bu işsizler ülke ekonomisinde büyük bir "talep boşluğu" veya "eksik tüketim" doğurmaktadır. Bir ülkede herkesin iş bulduğu düzeye "TAM ÇALIŞMA" hali denir. Bu en iyi durumdur. Herkes hem üretici ve hem de tüketicidir. Her işsiz kalan, üretmeden tüketen insan demektir. Bugün ABD'de, İngiltere'de, Almanya'da, Fransa'da, Kanada ve Japonya'da, akla gelen her gelişmiş ülkede her 100 kişiden 12-15'i işsizdir. Yani örneğin Almanya'da üç milyon işsizi Alman ekonomisi üretmeden beslemektedir, onun yaşam giderlerini-kültürel giderler de dahil- ödemektedir. Böyle bir durum diğer gelişmiş ülkelerde de, değişik gelişmiş ülkelerde de, hatta Bayan Thatcher'in ülkesinde de geçerliydi. Böylesine bir düzenin, sosyal adaleti falan bir yerde bırakalım, verimli ve insan gücünü (Man power) akılcı ve rasyonel kullandığı iddia olunabilir mi?

Bugün kapitalizmin asıl bunalımı buradadır. Bu ekonomi birer "işsiz üretme mekanizması" olmuştur. Bunun, böylesine anormal durumun durmadan ahlak dışı olaylar yaratacağı kuşkusuzdur. Yaratıyor da.. Dünya'da ve özellikle bu emperyalist düzenin bu bey, patron ülkelerinde uyuşturucu kullanma, alkolizm ve ağır suçlar (cinayet, gasp, zorla ırza geçme, silahlı soygun) hızla artmaktadır. İnsanlık suçu olan "ırk ayırımı" Avrupa'da siyasal partilerini kurmuş ve siyasal yaşamı etkileme durumunu kazanmıştır. Tıpkı ortaçağ toplumlarında olduğu gibi büyü, sihirbazlık ve falcılık saygıdeğer ve para kazanmayı sağlayan meslekler olma durumuna yeniden gelmişlerdir.

Gelişme Oranları Gerilemekte...

Birleşmiş Milletler ve Para Fonu- Dünya Bankası gibi uluslararası kurumların istatistiklerinin birleştiği önemli gerçeklerden biri, gelişmiş ülkelerin gelişme hızlarının düşmekte oluşudur. 1950'lerde bu hız % 4.6 idi. Aslında bu oranın bu düzeye gelmesini sağlayan da Almanya ve Japonya'daki yüksek gelişme hızlarıydı. 1960'lı yıllarda bu oran % 3.8 düzeyine indi, 1970'lerde ise % 2.6... 1980'lerdeki ortalama gelişme hızı % 1.7dir. Görüldüğü gibi insanlığı bugünkü durumuna kadar indiren Serbest Piyasa Ekonomisi yönetiminde, gelişme hızları yükselme yerine azalmaktadır. 1990'larda umut, gelişmemiş veya bizimki gibi gelişme yolundaki ülkelerin daha fazla sömürülmesine bağlanmıştır.

Burada akla gelebilecek bazı soruları, bizim Serbest Piyasa Ekonomisinin Rasyonel ve verimliliğine yaptığımız itirazlara karşı ileri sürülebilecek bazı savları da tartışmak isteriz. Birincisi Uzakdoğu kaplanlarının Serbest Piyasa Ekonomisiyle sağladıkları başarı iddiasıdır. Burada üç noktayla konuya aydınlık getirmek isteriz.

"Kapitalist ekonomiler birer işsiz üretme mekanizması olmuşlardır. Kapitalizmin asıl bunalımı buradadır. Sosyal adalet vs. bir yana, böyle bir düzenin insan kaynaklarını verimli ve rasyonel kullandığı iddia edilebilir mi?"

Birincisi, Serbest Piyasa Ekonomisinin yeğlenmesini ileri sürenlerin, bu yöntemin uygulayıcı ülkelere demokrasi getirdiği(!) iddiasıdır. Bu iddiayı hiç kimse Uzakdoğu kaplanları hakkında ileri süremez. Uzakdoğu'da Serbest Piyasa Ekonomisi ile bazı aşamaları geçmiş ülkelerden hiçbiri "batı anlamıyla demokrasi" yoluyla buraya gelmiş değillerdir. Bunların en önünde gelen Tayvan ırkçı bir diktatörlükle yönetilir. Singapur yönetimi de buna yakın...kıt'a Çin'i en totaliter ülkelerden sayılır, Batı demokrasisi standartlarıyla..Güney Kore de sendikal haklar yok gibidir, öğrenciler hemen her gün tam demokrasi istemlerini belirtir iken polisle çarpışıyorlar. Serbest Piyasa Ekonomicileri, eğer bu ülkelerin serbest piyasa ekonomisi ile geliştiği iddiasında iseler, Serbest Piyasa Ekonomisinin daima siyasal demokrasi getirdiği(!) iddialarını terketme zorundadırlar. Batı standartlarına yakın sanılan Japonya'da ise, iktidar

parababalarının mesleki kuruluşları ile yiyiciliği tescil edilmiş bir parlamento arasında paylaşılmıştır. Ciddi Amerikan ve İngiliz dergileri bu ülkenin bir "zenginler yönetimi" olduğunu, demokrasi ile yönetim arasında bir birleştirici ilişki olmadığını bir çok kez yazmışlardır.

İkinci nokta şudur: Bu ülkelerin batı tipi bir Serbest Piyasa Ekonomisi ile buraya kadar geldikleri büyük bir "yalan"dır. Örneğin Çin Anayasası sosyalisttir. Çin'de özel sermayeye verilen bazı serbestlikleri Serbest Piyasacılar ya anlamamışlar ya da anladıkları halde dışarıya yanlış anlatmışlardır. Bunların hepsi Çin'in Beş Yıllık Planları ile verilmiş Hükümet izinleri ile meydana gelmiştir. Hemen hemen % 99'u Uzakdoğulu (Tayvanlı, Japon, Koreli) sermayeye tanınan ayrıcalıklardır. Bir Amerikan ve bir Alman kapitalist bu ayrıcalıkları alamazdı. Bir dış siyaset anlayışının eseridir, dış uzakdoğu sermayesine tanınan bu ayrıcalıklar. Dahası var, burada sermayeye devletin desteği vardır. Yani aslında burada

- TABLO 1 -

En çok ihracat ve ithalat yapan 15 ülke:

İhracatçılar	İthalatçılar
1)Almanya	1)ABD
2)ABD	2) Almanya
3)Japonya	3)Japonya
4)Fransa	4)Fransa
5)İngiltere	5)İngiltere
6)İtalya	6)İtalya
7)Hollanda	7)Hollanda
8)Kanada	8)Kanada
9)Belçika-Lüxemburg	9)Rusya
10)Rusya	10)Belçika- Lüxemburg
11)Hong Kong	11)İspanya
12)Tayvan	12)Hong Kong
13)Kore	13)İsviçre
14)İsviçre	14)Kore
15)Çin	15)Singapur

sermaye devletin esaslı desteği ile bu başarılara koşabilmiştir. Bu desteklerin en önemlisi, devletin işçiyi düşük ücrete razı etme yolundaki baskısıdır. Avrupalı ve özellikle Amerikan gazeteleri bu yolda Japonya ve Uzakdoğu ülkelerinin dış ticarette bir haksız rekabet uygulaması içinde olduklarını hergün yazıyorlar. Amerikan resmi makamları, işçilerine devlet baskısı sonucu düşük ücret ödeyen ve işçilerin sosyal haklarını batı standartlarından aşağı tutan ülkelerin, uluslararası ticaretin eşitlik ilkesinden yararlanamayacaklarını açık açık konuşmaya başlamışlardır. "Serbest Piyasa sadece tüccar ve sanayiciye iltimas geçme değildir" diyor Amerikalılar ve Uzakdoğu ülkelerine "telafici vergiler ve yükümler koymaya" hazırlanıyor. Serbest Piyasa Ekonomisi meddahları hep Devletin sermaye sahibini bazı kısıtlamalarıyla eleştirirler, Uzakdoğu ülkelerinde aksine Devletin işçi zararına sermayedarı kayırması vardır. "Meddahlar" bunu Serbest Piyasadan ayrılma saymamaktadırlar. Böylece onları Serbest Piyasa kurallarından ayrılmamış saydıklarından, bizlere ve dünyaya öylece yutturmaktadırlar.

Üçüncü nokta ise, Uzakdoğudaki mucizeden söz edilmekte ki yanlışlıktır. Mucize, nedeni anlaşılamayan oluşlardır. Oysa Uzakdoğu'da ki oluşların nedeni bellidir. Kore'de, Tayvan'da, Çin'de ya da Malezya'da işçiye payı verilmediğinden bir de Japonya'nın kendi milli sanayiini aşırı ulusal politikalarla ve dışarıdan faulün görülmediği biçimlerde korumuş olmasıdır. Yani aslında Serbest Piyasa Ekonomilerinin bir numaralı uygulayıcısı sayılan bu ülkeler, "koruma"yı en çok uygulayan ülkelerdir. Uzakdoğu uygulamaları aslında korumacı ve plancı ekonomilerin uygulama zaferleri alanıdır.

II- GELİR DAĞILIMI VE EŞİTSİZLİK

1960 ile 1990 arasında dünyadaki gelir adaletsizliği düzeleceğine bozuldu. Birleşmiş Milletler Gelişme Proğramı (UNDP) adlı yayına göre en zengin ülkeler (Dünya nüfusunun beşte bir nüfusunu toplayan ülkelerin) en fakir beşte bir nüfusa sahip ülkelerden 60 kat fazla kazanç elde etmektedirler (1). Bu büyük fark kuşkusuz dünya dış ticaretinden çok yararlanan ülkeler nedeni ile meydana gelmiştir. Ve bütün uluslararası incelemeler bugünkü Ticaret Hadleri gelişmesi içinde, bu farklılığın daha da büyüyeceği noktasında birleşiyor (2).

Toplam servetten gelişen ülkelerin payı 1980'de yüzde 22 iken, bu pay 1988'de yüzde 18'e düşmüştür. Yalnız Asya'da azalış trendi bu genel trendden farklıdır. Ama buna karşılık Sahra Afrikasında düşüş % 50yi bulmaktadır. Dünya Dış Ticaretinin yüzde 71 ini büyük endüstri ülkeleri gerçekleştirmektedir. Yüzde 7.5 ini Çin, Sovyet Rusya ve eski Comecon ülkeleri, kalan yüzde 21.5 i, dünyanın az ya da çok gelişmiş ülkelerinin dünya ticaretinde ki payıdır. Başka deyimle dünya nüfusunun 4/5 i ticaretin yüzde 21.5 payı ile yetinme zorunda bırakılmıştır.

Dış Ticaret istatistiklerine bakınca en büyük ithalatçı ülkelerin aynı zamanda en büyük ihracatçı olduğunu görürsünüz. (Aşağıdaki tabloya:-tablo I- bakınız) Ancak hiçbir büyük ülkenin dış ticaretinin denk kapandığını düşünmeyiniz. Amerikan dış ticareti her yıl 120-200 milyar dolar açık verir. 1991 Dış Ticaret açığı 123 milyar dolardır. Aynı yıl İngiltere 37.6 milyar, Fransa 17.8 milyar ve İtalya 11.7 milyar dolar açık vermiştir. Tablonun aşağılarında yer alan Brezilya 31.4 milyar dolar ihracat ve 22.5 milyar dolar ithalat yapıp 8.9 milyar dolar fazla vermiştir. Ama bu görüntüdedir. Brezilya'nın 800 milyar dolar borcu ve faiz olarak (sadece faiz olarak) 25 milyar dolar borç ödemesi vardır. Meksika da ona benzemektedir. Hindistan'ın 5.6 milyar dolara varan Dış Ticaret Açığı onu büyük zorluklara sokar. Hü-

kümet işçileri sıkar, sosyal harcamalara yer vermez. Böylece Hindistan ülke zenginlikleri sıralamasında alt basamaklarda kalır.

Ticaret, ülkeleri eşitsiz koşullarda bir gladyatör savaşına sokar. Zenginler, kazananlar için iyi ama, yitirenler için sürekli kan kaybı sonucu doğar. Şimdi böyle bir düzen, eksik bıraktığı şeytanlıkları ve sömürü düzenlerini de tamamlayıp geliyor.

Gelişmiş Ülke Halkları ve Serbest Piyasa

Serbest piyasa ekonomisi zengin ülke halklarına mutluluk ve eşitlik getirdi mi acaba? Bunun yanıtı da "Asla.." olacaktır. Bu ekonomik sosyal düzen kendi halkının fakirlerine ve düşkünlerine de düşmandır. Sosyal Hakların kuşkusuz Japonya ve ABD'den daha yüksek olduğu Avrupa Birliği'nde bile, 40 milyon fakir, 19 milyon işsiz ve altında yatacağı bir dam bile bulamamış 3 milyon yersiz, yurtsuz insan vardır (3). Paris'te 200 bin, Londra'da 350 bin insan yaz kış parklarda, metrolarda (yer altı tren için yer altında açılmış yerlerde) yaşamaktadır. Tarihin hiç bir çağında uluslar kendi fakirlerine karşı bu kadar zalim olmamışlardır.

The Economist adlı ünlü derginin yazdığına göre, en alt gelirli insanların aynı yaşlardaki ölüm oranı zenginlerin ölüm oranının tam iki katı (4). Böyle bir düzen getiriyor SERBEST PİYASA EKONOMİSİ denen, aslında Devletle, zenginlerin elele kurdukları AÇIK ZULÜM DÜZENİ.. BU DÜZEN içinde insanlar sadece fakirlere değil, doğru fikirlere, sanat eserlerine, bilimsel araştırmalara da karşı çıkıyorlar. Büyük san'at ve bilim adamlarıyla onurlanan 20. yüzyıl, Serbest Piyasa Ekonomisiyle 1970'den bu yana san'atın ve bilimin söndüğü vahşi bir ortama dönüşmüştür.

III- SERBEST PİYASA EKONOMİSİ BİR ÇEVRE CANAVARIDIR

"Birkaç yıl önce, Saint Paul-Minnesota- kentinde yemek yedim. Yemekten sonra plastiğe sarılı bir kürdan aldım. Plastiğin üzerindeki yazı Japonca idi. Japonların ne ağacı var ne de plastik yapacak petrolü. Ama bugünkü Global Ekonomimizde, küçük odun parçaları ve petrolü varillerle Japonya'ya gönderme ve birini ötekine sarıp Minnesota'ya iade etmeye verimlilik diyorlar. Bu kürdan 50.000 millik bir yolculuk taşıyor yapısı içinde. Bu arada 1987'de, Minnesota'da bir fabrika Japonya'ya satmak için milyonlarca yemek çubuğu üretmeye başladı. Kafamın içinde Kuzey Pasifiği geçen iki gemi canlandı. Birisi Minnesota odununu Japonya'ya, öteki, küçük çöpleri Japonya'ya götürüyor. Serbest Ticaretin Mantığı budur."(5)

Serbest ticareti daha da serbestleştirmek çevreye verilen zararları artırır. Ticaret bugün çevreye doğrudan zarar vermektedir. Daha fazla serbestlik daha fazla yıkımlar getirir. Bunun açıklamalarına "taşıma"dan başlayalım. Daha fazla ticaret daha fazla "taşıma", daha fazla taşıma "doayı daha çok kirletme" anlamını taşır. Dış ticaret dolayısıyla harcanan petrol ürünleri, hesaplara göre bütün petrol ürünleri tüketiminin sekizde biridir. Dört milyar ton mal taşındı. Burada harcanan enerji, Türkiye ile Birezilya'nın toplam tüketimine veya başka bir hesapla 60 mumluk 4.2 milyar ampulun bir yıllık tükettiğine eşit bir enerjiye eşittir. Ayrıca uçakla 17 milyon ton emtia taşındı. Burada harcanan enerji de Filipinler'in enerji tüketimine eşittir. Bu harcamalara bir de karayolu taşımada harcanan enerjiyi de ekleyince, doğaya karşı işlenen cinayetin önemi anlaşılır. Bir kitapta serbest ticaretin çevre koruma ile çelişmesi şöyle anlatılıyor: "Limonları Güney Amerika'dan alıp 10.000 mil taşıyıp, Akdeniz ülke ürünleri satılamaz, Avrupa'ya satmak "verimli" sayılıyorsa, bu "verimlilik hesabında" mutlaka bir hata olmalı. Aynı şey Avrupa Tek Pazarında da geçerlidir. Ay çörekleri örneğini görelim.Kuzey Londra'da bir bakkaldaki rafta İspanya'nın ALİCANTE kentinden gelmiş AYÇÖREKLERİ görebilirsiniz...Bu olayda Alicante'de ki unlu maddeler üreticisi kârlı olabilir ve yığınla üretim bu karlılığın nedeni olabilir ama olay çevre için çok yıpratıcı bir uygulamayı ortaya kor.(6)

"Tarihin hiçbir çağında uluslar kendi fakirlerine karşı, serbest piyasa düzenindeki kadar zalim olmamışlardır. Serbest Piyasa Ekonomisi aslında devletle zenginlerin el ele kurdukları açık zulmün düzenidir."

Malların taşınmasında artış sebebiyle kullanımı artan fosil yakıtları çevreye büyük zararlar verir; yerel hava kirlenmesi, asit saçma, global ısınma ve geri gelmesi olanağı bulunmayan doğal kaynakların tüketilmesi vb. Birbirinin aynısı olan malların "serbest ticaret aşkına!" oradan oraya taşınmasının sonucu budur.

Özellikle Avrupa'da karayolu trafiğinin hızla artmasından yakınmalar artmıştır. Bu artış örneğin Avusturya'da 1975'ten 1990'a her yıl 1 milyon tondur. Alplerdeki dar bir vadi bu artışın % 75'lik yükünü taşır. (Brenner Geçidi) Kamyon trafiğinin artışı durumu daha da karartıyor. Çünkü eğer kamyon yerine tren kullanılsa

kirlenme % 70 azalacaktı(7)."Serbest Ticaret aşkına!" artan taşımacılığın akçalı yükünü de tüketici ödüyor. Örneğin Danimarka'da bir kilo un fiyatında çiftçinin payı % 21e düşmüştür. Değirmen % 11 alırken paketleme, taşıma ve perakendeci yüzde 46 almaktadır. Bir kiloluk şişe suyunda fiyatın sadece % 8i su içindir. Şişe %24, tanıtma (reklam), taşıma ve perakendeci kari %50 ve imalatçı karı ise sadece yüzde 5tir.

Burada gine kazığın büyüğü gelişen, gelişmek isteyen ülkelere girmektedir. Bunun en iyi örneği tropikal kerestedir. 1991de bu kerestelerde alım-satım (ihracat) 6 milyar dolar idi. Bu yıldan sonra ticaret hacmi daraldı. Sebebi Avrupa, Japonya ve kuzey Amerika'nın ihtiyaçlarını karşılarken **aşırı kesim** yapılmasıdır.Bir zamanlar net ihracatçı olan Tayland ve Filipinler şimdi net ithalatçıdır. Nijerya'nın ihracatı on yıldır azalıyor. O da yakında net ithalatçı olacağa benzer. En uç örnek SARAVAK. Japonya'nın tropikal kereste ihtiyacının karşılandığı bu ülkede, çevreciler gelecek beş yılda hiç ağaç kalmayacağını söylüyorlar.(sadece beş yıl içinde bu felaket meydana gelecek) Yerel halkın şiddetli direnişi, "serbest piyasa aşkına" yapılan aşırı kesimi öneleyemiyor

Uluslararası ticarette, kerestenin bu kara kaderi çeşitli biçimlerde dile getiriliyor. Ama boşuna..güneyin az gelişmiş ülkelerinde besin, balık, madenler ve enerji kaynakları ihracat için aşırı tüketiliyor. İhracat yapsınlar ki borç ödesinler. Bunlardan kaçmak isteyen ülkeler de uluslar arası ticaret sistemiyle elleri kolları bağlı duruma getiriliyor. Örneğin 1985 yılında Endonezya "yağmur kuşağında" bulunan ormanlardan kesim ve ihracatı azalttı. Çevrenin korunması esasına dayanılarak alınan bu önlem için Avrupa Birliği GATT'a şikayette bulundu.

Endonezya, daha az ihracat ve daha çok "içerde işleme" bunun sonucundada ülkeye daha çok kar kalıp, **kesimin** azalacağı tezindeydi. Avrupa Birliği bu tutumun ve tezin "dış ve iç endüstrilerin eşit işlem görmesini" emreden GATT'ın Birinci maddesine aykırı olduğu iddiasındadır.

GATT kuralları Endonezya'nın ve daha sonra GANA, Filipinler, Tayland, Uganda ve hatta en sonunda Amerika'nın uyguladığı bu gibi Doğal Kaynakları koruma önlemlerini doğru bulmuyor. "Serbest Ticaret Aşkına!" Doğa'nın yıpratılması buralara kadan uzanmıştır. Bu noktaya ilerde yine geleceğiz.

-Sürecek-

Dip Notlar

1)UNDP-Birleşmiş Milletler Gelişme Proğramı-New York 1992

2)Bu tahminde bulunan bir sürü kitap var. Burada birkaç tanesini belirtelim:

-**P. Madden**, A Row Deal adlı kitabı, Christian Aid yayınları 1992 Londra

-**K.Watkins**, Fixing the Rules Yayınevi Catholic Institute for ınternational Relations-Londra-1992

-**J.Madley**, Trade and the Poor, Yayınevi Intermedidate Technology Publications-Londra-1992

-**C. Hines**, Green Protection: halting the four horsemen of the free trade apocalypse. Yayınevi:Earth Ressources, Londra,1992

-**S. George**, The Debt Boomerang, Yayınevi: Pluto-1991 Londra.

-**A.Durning**, How Much is enough? Yayınevi: Earthscon,1992 Londra.

-**J. Davidson**, D. Meyers ve M Chakraborty, No Time to waste. yayınevi Earthscan,1991 Londra

3)Europe...L'utopie Blessée, adlı yayın. Le Monde Diplomatique yayını (kapağı Selçuk Demirel tarafından oluşturulmuş)-Mayıs 1994-Paris. Ignacio Ramonet tarafından yazılmış: "Un Horizon D'Espoirs" başlıklı yazı.

4) The Economist-17 Eylül 1994 sayısı-sahife 41. "Fakirler niçin daha erken ölüyorlar?"

5) David Morris, "Free Trade: The Great Destroyer-Serbest Ticaret:Büyük Yıkıcı" The Ecologist cilt 20. no-5 Eylül-Ekim 1990 sayısı. Sahife 190-195.
Ben şu kitaptan aldım: "The New Protectionism-TİM LANG ve Colin Hines.-Yayıncı:Eartscan Puplications ltd. Londra 1993

6)Bu örnek şu kitabın 61nci sahifesinde verilmiştir: "The New Protectionism" Yazarları Tim Lang ve Colin HİNES.-Earthscan Publication-Londra 1993.

7) Kaynak: Bir OECD Raporu-**The State of Environment** 1991-Paris sahife 91.

Cevabı Hazırlamak

Bülent TUNA

Bir batı Anadolu kasabası, benzeri bölgede pek çok yerde görülebilecek türden, çok ayrı bir özelliği yok. İklimin cömertliği refaha da yansımış. Senelerdir tarımdan biriktirilenler televizyonların sunduğu hayat tarzlarını yaratmaya ayrılmış. Büyük şehirlerin cadde ve sokaklarında rastlayabileceğiniz hemen tüm acentelikler burada da var. Halk taksitli hayata başlamış, TV'siz, buzdolapsız ev kalmamış gibi. Orta halli ailelerin çocukları evlenirken beyaz eşya listeleri yapıyorlar, hem de oldukça kabarık bir şekilde. Deniz kenarında olsun olmasın, bölge turizmden de nasibini almış. Civar tatil kamplarına gelen turistler ya kasaba pazarına tur düzenleyenlerle, ya da kendi başlarına geliyorlar. Otantiklik adına ne kalmışsa onu yakalamaya, mümkünse satın almaya çalışıyorlar. Şüphesiz bu da "bit pazarına nur yağması" gibi, deve koşum takımları, eşek semerleri gibi arkaik esnaf ürünlerine rağbeti getiriyor. Üç dört aylık alışveriş bir senelik açığı kapatıyor, çocuklar evlendirilebiliyor. Ufak bağ, bahçe alınabiliyor vs. Yani hayat gayet güzel gidiyor.

Ama bir takım sıkıntılar da yok değil. Eskiden sadece hasat zamanlarında gelip kalanlar dönmeye, çok eskiden "mecburî iskân" etmiş yakınlarının yanına yerleşmeye başlıyorlar. Yapacakları iş çok tabii. Önceleri yerli halkın pek el atmadığı, atmak istemediği işlere sarılıyorlar mecburen. Hasat zamanı zaten işçi açığı var. İnşaat en çok çalıştıkları işkolu denebilir. Sanırsın hepsi senelerdir yapıcı loncasında, ustanın yanında çalışmış, deney kazanmış ve ustalarından "el almışlar". Eline keser alanın usta kesildiği bu sektörde iş bulmaları zor olmuyor. Buraya kadarı fena değil, en azından zararsız. Ama gelenlerin hızı kasabanın iş yaratma hızının çok üzerinde. Pazarcılık yapmaya başlayanlar, eskiden beri aynı işi aynı yerde yapanların yanında tezgah kurmaya çalışıyorlar. Sorun da öncelikle burada başlıyor. "Sen bunları tanımıyorsun, bunlar çete, hep birlikte hareket ediyorlar. Vara vara konuşuyorlar, ne dediklerini anlamıyorsun. Üstelik de çok pisler, kokuyorlar vs."

Bölge senelerden beri merkez partilerine oy vermiş, bir kaç istisna dışında dinci ve milliyetçi partilere rağbet etmemişti. Bunda bölgenin refah payının yüksek olmasının yanısıra, batıya yakınlığı sayesinde Avrupa'ya erken açılması, yüzyıl başındaki bölge etnik mozayiği ve bunun kültürel tortusunun hâlâ daha görülebilmesi gibi etkenler var.

Bunlar aynı zamanda yöre insanının ana karakterleri olarak söyleyebileceğimiz yumuşaklığı, hoşgörüyü vs de oluşturan etkenler. Özellikle merkezin solunda yer alan partilere gönül vermiş, onlar için çalışan insanlarla gayet rahat tartışabiliyor ve "sosyalizm" kelimesinin kısık sesle söylenmediği tartışmalar yapabiliyorsunuz. Belediye seçimlerinde söylenenler, sosyalist bir partinin o yerde söyleyebileceği şeylerden pek de farklı değil.

Sadece "ufak" bir fark var. Bu insanlar, içinden çıktıkları hemşehrilerinin düşüncelerini paylaşıyor ve yeni gelenler hakkında hiç de iyi şeyler söylemiyorlar. Buradaki garipliğin farkına varılmaması sadece çok sıcak bir şekilde o çelişkiyi yaşamakla mümkün herhalde. Çavuşesku'nun öldürülmesindeki adaletsizliği tartışabilen birisinin Kürtlerle ilgili aşağılayıcı fıkralar anlatması, hatta Kürtlerin pisliklerinin "teorik" ve "tarihi" izahlarını yapmaya çalışması vs. sizi şaşırtabilir, ama bunlar çok "normal".

Cenazeler, gözü yaşlı anneler, kardeşler. Hemen her cenazede koşuşturan milliyetçiler size bir başka şey hatırlatıyorlar: "Milliyetçi olmak için pek fazla çaba içinde olmak gerekmez, hatta hiç çaba gerekmez. Değilmiki sen bir ırka, bir milliyete mensup olarak doğdun, o halde bizdensin. Şimdiye kadarki kavgalarımız aile içi kavgalardır. Bak sen de benim gibi gözyaşı döküyorsun, giden evlatlarımızın arkasından ağlıyorsun. Terörü lanetliyorsun. Biz birlikte olursak bizi kimse yenemez vs."

Güçlü bir yapının içinde olmak, ondan güç almak, onu oluşturan güçlerden birisi olduğunu hissetmek, kişiye güven veren bir duygu. "Adil düzen"cilerin ve Milliyetçilerin bu duyguyu kullanmaları ayrı bir konu. Vurgulamak istediğim, yöre insanlarının ve en acısı yöre aydınlarının ve ilericilerinin, böyle bir duygunun seline kapılıp gitmeleri. Normal olarak konuşmalarında ve davranışlarında ırkçı motiflere yer vermeyen, böyle bir şeyi sözkonusu bile etmeyecek olanların nasıl olup da kendilerini bu akıntıya kaptırdıklarıdır.

DEP'li milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması sırasında SHP milletvekillerinin "hayır" oyu vermelerinin nasıl bir kızgınlıkla karşılandığını, bunun sandığa yansımasından korktuklarını gözlemiştim. Korktukları da kısmen başlarına geldi.

Yıllardır pekişmiş resmi söylemlerin (herkesin kendine ait bir resmi söylemi var) dışına çıkarak düşünebilmek çok mu zor? O söylemin içinde sorulabilecek bütün sorulara karşı cevaplar hazırlanmıştır, rahatsınızdır. Ama günümüzde hayat yeni sorular getiriyor önümüze. Bu sorulara karşı ne tür cevaplar üreteceğimizi eski defterlerde bulamayacağız. Yeni durum yeni çözümleme gerektiriyor.

Dünyanın bu kadar küçüldüğü, her şeyin daha kolay takip edilebildiği bir anda, İspanyalı, Bosna Hersekli, Güney Afrikalı, İsrailli, Filistinli, İrlandalı vb ilericilerden, aydınlardan öğreneceklerimiz yok mu? Eminim onların yerinde olsalardı ne yapacaklarını çok güzel anlatabilirlerdi. Ama sorun Türkiye'de Türkiyeli olmak.

Dozu artarak gelen öldürme haberlerinin yarattığı birikim, toplumda bir tepki yalamasına dönüştü. Gazetelerin çıkardığı toplamlar ürkütücü. Ama asıl ürkütücü olan, bunlara karşı tepkisiz kalan, bilinç altında onaylayan bir kamuoyunun varlığı. Bunu her yanınızda hissediyorsunuz. Bir bakıyorsunuz herhangi bir nedenle çıkan bir kavga sonucunda o kasabadaki bütün Kürtlerin dükkanları ve evleri taşa tutulabiliyor. Hapiste devlet adam asıyor, herkes sezsizce onaylıyor. DEP kapatılıyor, iktidar ortağı sosyaldemokrat partinin başkanı "bu Anayasa Mahkemesi'nin işidir, ben karışmam" diyebiliyor. Bu anayasaya göre yapacak bir şey yok, kapatılması hukuken doğrudur demeye getiriyor.

Yerleşmiş kinlerle birlikte yaşamak çok zor. Bugün İsrail ve Filistinlilerin "aynı ülkenin insanlarıyız" diyebilmeleri ve örneğin ortak futbol takımı kurmaları ve terör korkusu olmadan Suriye ile milli maç yapabilmeleri ne kadar zor. Osmanlı döneminde yapılan Ermeni katliamının kini o günü yaşayanların torunları tarafından 70 sene sonra karşımıza çıkarılıyor.

Olaylar şu veya bu şekilde durulduğunda herkes "yapabileceği halde yapmadığı, yapamadığı" şeylerin, gösteremediği tepkilerin, yakınlıkların, engelleyemediği kırgınlıkların, bir türlü aşamadığı aczinin utancını duyacak. Ama bu utancı duyanlar o kadar çok olacak ki, bir tür "ulusal sır" gibi, kimse olanlardan sözetmeyecek, etmemeye çalışacak. Savaş sonrası Almanya'da olduğu gibi. Susacağız, geçmişte konuşmamamızın bedeli olarak susacağız. Ta ki bize sorulana kadar: "Baba, o zamanlar neredeydin?" ★

Değiniler

Semir EŞKİ

Ben kendimi nasıl tarif ediyorum? Uzak Doğu'da, Asya'da, Avrupa'da ya da Afrika'da, insanlığın bilinen tarihinden bugüne, ünlü ya da adsız kahramanların geliştirdiği bir çizgi var. Bu çizgi insanlaşmaya aykırı her durumla mücadele ve daha çok insan olma gayretidir.

Bu çizginin ismi bazen Sokrates bazen Şeyh Bedrettin bazen sosyalizm bazen komünizm olmuş; dünyanın bazı yörelerinde çok cılız bazı yörelerinde ise çok güçlü bir şekilde varolmuş.

İşte bu çizgiyle özdeşleştiriyorum kendimi. Bu çizgi günümüzde de varlığını sürdürüyor fakat kendini somutlayacak bir biçime henüz kavuşamadı.

* * *

SSCB deneyimi, insanlaşma çizgisinin en çok parladığı ülkelerden birisidir. Şu an sönmüş olması bu gerçeği değiştirmiyor. İnsanlaşma mücadelesinin kalbi bir dönem burada attı ve dalga dalga tüm dünyaya yayıldı, bunu unutamayız.

Elbette insanlığa aykırı çizgilerin de bu ülkede yaşandığını artık biliyoruz. Ve bir süredir "nasıl olur bu ?" diye tartışıp duruyoruz. Oysa şunu da biliyoruz ki insanlığın tarihi bir yönüyle zorbalığın tarihidir ve bu saptama bugünkü dünya için daha da geçerlidir.

O halde şu soru daha ilginç olabilir; Eşitlik ve özgürlük ideallerini temsil eden bu çizgi bir ülkede nasıl bu kadar parlayabildi ?

* * *

Elbette bir sürü yanılgımız vardı olması da doğaldır-ki bunlardan bir tanesi zaman algısıyla ilgiliydi. Gözlerimizi ne zaman yaşanacağı belli olmayan uzak bir geleceğe dikmiştik. Gelecek zaman algısı, sanırım kesinlikten uzak bir tasarım anlamını taşıyor. Bu tasarım bugün yapılacaklar için bir yön duygusu verdiği ölçüde yararlıdır. Ama yaşanan zamanın es geçilmesine yol açıyorsa bu ciddi bir yanılgıdır. Çünkü yaşamla özdeş olduğu için gerçek olan ve altı çizilmesi gereken "şu an"dır, "şimdiki zaman"dır.

* * *

Dışa bağımlılık bir dönem çok tartıştığımız bir konu idi. Kimin hangi sosyalist ülkeye ne kader bağımlı olduğu tartışmaları biraz duruldu gibi.

Kökleri yaşanan toprakların içinde olan özgün düşünceler üretilemediği sürece bağımlılık kaçınılmaz bir şeydir. Bu başarılamadığı zaman, eski bağımlılıklarla alay edilip terkedilse dahi yine de yeni bağımlılıklara doğru yol alınır.

Bugün ülkemizdeki yeni bağımlılık türü, Batı kaynaklı çeviri kitap okuma tutkusudur. Bu kaynaklardan sohbetler için güzel materyaller sağlanabilir. Ama insanın içinde yaşadığı ülkeyi anlayabilmek için Avrupa'ya ya da Amerika'ya gidip ordan uzun menzilli bir dürbünle bakması tuhaf bir şey.

Yeri gelmişken; Geçmişte ülkemizde okuma-yazma-bilgilenme düzeyi çok düşüktü. Okuyan bilgilenen kişi karanlığın içinde bir mum gibi parlardı ve doğal olarak herkes ona özenirdi. Oysa bugün öyle bir bilgi bombardımanı altındayız ki...Etrafımızda bizi bunaltacak kadar fazla ışık var.

Sanırım bugün erdem olan daha güçlü bir ışık olmak değil, tersine loş bir atmosfere geçip yaşantıya dayalı tefekküre dalmak ve düşünce üretmektir.

* * *

Hareket edebilmek ve eylemde bulunabilmek için yaşam enerjisine ihtiyaç duyarız. Geçim zorluğuna karşı, zorbalığa karşı... mücadele ederken bu yaşam enerjisini üretiriz. Bir şeye karşı olmak, bir şeye karşı mücadele etmek enerji üretimine yol açar ve yaygın olarak kullanılan bu enerji türüdür. Fakat karşı olunabilecek somut bir şeyler olmadığı zaman bu enerji türü tükenir ve çare olarak yapay karşıtlar yaratılır. Bu enerji çeşidinin bir olumsuzluğu daha var, o da yıpratıcı olması. çünkü bu enerjiye, hedefini yıkmaya yönelik bir savaş psikolojisi hizmet eder.

Bu enerji türünün halen geniş bir nesnelliği var ve kullanılacaktır. Ama yine de daha değişik enerjiler üzerinde düşünebiliriz. İstenilen, arzu edilen bir şey yapılırken duyulan heyecan da bir enerji üretir. Yaratıcı yeteneğe dayanan yapıcı bir faaliyet, sonsuza uzanan geliştirici bir enerjidir. İkincisini yapmak birincisine göre daha zor ama denemeye değer.

* * *

Kapitalizm bugün sadece ekonomik ve siyasal bir olgu değil, kültürel bir olgudur. Bu durum emperyalizmin ideolojik bir saldırı halinde olmasından daha fazla bir şey ifade ediyor. İnsanlar kapitalist değerlere göre yaşamlarını düzenliyorlar. Artık kapitalizm her an yanıbaşımızda, sokağımızda hatta evimizde.

İlgi alanımız özellikle ekonomi ve siyaset üzerine yoğunlaşıyor. Oysa kültür yaşamın her alanıdır ve kapitalist değerler tüm kültürel yapının içine siniyor. Bu durum olayları kültürel bazda ele almanın gerekliliğinin birinci nedenidir.

İkincisi ülkemizde yaşadığımız sorunlar çok geniş bir kültürel alana yayılıyor. Sık sık tartıştığımız sorunların yanısıra; Hızlı nüfus artışı, çarpık kentleşme (ya da gelişigüzel beton dökme), kültürel farklılıklar (Doğu, Batı, Türk, Kürt, Alevi Sunni...) ve potansiyel tehlikeleri, sosyal çözülme ve toplumsal kimlik bunalımı, sıfırlanan eğitim, kaderine terkedilmiş kırsal bölgeler, yok edilen doğa, kirli içme suları...

Bu ülkeden göç etmeyi düşünmüyorsak onu yaşanabilir bir hale getirmeliyiz. Ve bu sorunlarda öncelik sırası yoktur.

Parti Deneyimi

BSP'nin program tartışmaları önümüzdeki günlerde başlayacak uluslararası deneyim ve örneklerin bu tartışmalara büyük katkı sağlayacağına inanıyoruz. Bu çerçevede Almanya Demokratik Sosyalizm Partisi, PDS'in yeni programının temel unsurlarını ve partiyi tanıtan ve PDS tarafından hazırlanan bir yazıyı sunuyoruz.

Birlik

PDS'İN YENİ PROGRAMI: ALMANYA'DA YENİ BİR SOSYALİST PARTİ

PDS'yi Seçmeye Değer

Hesapta PD de var. PDS, Federal Hükümet ve *Treuhand'ın yıkıcı politikalarına kararlılıkla karşı koymakta ve Federal Almanya Cumuhriyeti'nin demokratik, sosyal ve çevre dostu gelişmesini sağlayacak fikirleri temsil etmektedir. Yerel yönetim birimlerinde (Komünlerde), Eyalet Meclisi'nde (Landtag) ve Federal Parlamento'da (Bundestag) PDS önerilerinin tamamen görmezlikten gelindiği günler artık çok gerilerde kaldı. Endüstrinin, işyerlerinin ve Doğu Almanya'daki demokrasi ve sosyal yaşamdaki geriye gidiş, yönetenlerin "Büyük Güç" olma gayretleri, geleceğe yönelmiş ama geçmişini inkar etmeyen güçlü bir sol muhalefeti gerektirmektedir.

PDS, Doğu Almanya'da üye sayısı bakımından -farkla- en güçlü partidir. Yerel yönetim birimlerinde, eyaletlerde ve milletvekilleriyle Federal Parlanmento'da PDS toplam 10.000 delegesiyle işbaşındadır. En yeni kamuoyu araştırmaları PDS'in gittikçe artan bir şekilde kabul gördüğünü göstermektedir: Federal Parlamento seçimleri için *Emnid-Prognozu'na göre (Mart 1994, doğu Almanya için) 18%, (1990 seçimlerinde: 11,2%); Almanya genelinde 5-5.3%; Brandenburg Eyaleti yerel seçimlerinde (Aralık 1993) 21,2%, (1990:16,6%). PDS'in 1994 seçimlerinde oyların 5% i ile yeniden Parlamento'ya girme hedefi artık realist bir hedef olmuştur.

Bunun ötesinde PDS'in üç direkt-milletvekilliği çıkarması, yani üç Federal Parlanmento seçim çevresinde en fazla oyu olması ihtimali güçlüdür. 1992 Berlin yerel seçimlerinde böyle iki Federal Parlamento seçim çevresinde PDS açıkça başı çekiyordu. Yetkin, dürüst ve vatandaşa yakın adaylarımızla üçüncü bir seçim çevresini de kazanacağımız kanaatindeyiz. Bu durumda "%5-Engeli" hükümsüz kalmış olacak ve PDS Federal Parlamento'da sadece direkt seçilen üç milletvekiliyle değil, oy oranına tekabül eden sayıda diğer milletvekilleriyle de temsil edilecektir.

PDS KİMDİR?

Kimileri için kısaca: SED'nin halefi. (SED: Eski Demokratik Almanya Sosyalist Birlik Partisi)

Daha dikkatli bakanlar için: Almanya'daki sosyalist bir parti.

Diğer politik organizasyonlardan farklı olarak, PDS aslını inkar etmemektedir. PDS, geçmişini ve milyonlarca insanın barışçı, sosyal adaletli ve insana yaraşır bir toplum için vermiş olduğu kişisel çabaları kabullendiği gibi, sosyalizm adına işlenen yanılgıları, hataları ve suçları da kabullenmektedir. Sorumluluğu, sosyalistlerin suçlu olduğu her alanda üstlenmektedir. Üyelerinin birçoğu zamanında DDR (Demokratik Almanya Cumhuriyeti) partilerinde aktif durumdaydılar (Bu aynı zamanda CDU, SPD, F.D.P. ve Bündnis 90/Yeşiller parti üyeleri için de geçerlidir.). PDS, SED'nin Stalinizm'le ortaya çıkan ve 1989 sonbaharının diğer politik hareketleriyle birlikte DDR toplumunu kapsamlı bir şekilde reforme etmek isteyen aktif bölümünde rol aldığını kabul etmektedir.

PDS'te farklı dünya görüşüne, ideolojilere ve dinlere sahip olan insanlar faaliyet göstermektedir. Farklı sosyal tabakalardan ve farklı milliyetlerden gelen herkese açıktır. Ortak payda, köklü toplumsal değişiklikler yaratabilme amacında yatmaktadır.

PDS NE İSTİYOR?

Şu anda gerçekleşebilmeleri için şartların oldukça az müsait olduğu, ileriye uzunan hedeflerimiz var. İnsanların somut tecrübe ve entereseleriyle, bugün ve burada, realist bir toplumsal alternatifin yollarını geliştirme çabasındayız. Bizim görüşümüze göre; toplumdaki değişimler ancak "konuyla ilgili olanların meselelerine kendilerinin sahip çıkması ve özbilinçli bir şekilde gerekli mücadelelere iştirak etmeleriyle" gerçekleşebilir.

Bugün artık mantıklı düşünen hemen hemen herkes insanlık varlığının, çevresel yıkım, dünyanın yokluk bölgelerindeki tarif edilmez sefalet ve savaşlar dolayısıyla tehlikeye düştüğünü kabul ediyor. Bizce bu durumun temel nedeni kapitalin hükümranlığıdır. Bu hükümranlık kısıt-

lanmalı, toplum ve ekonominin demokratikleştirilmesiyle birlikte nihai olarak kaldırılmalıdır.

PDS her ferdin -diğer fertlerle beraberlik içinde- özgürce kendini geliştirebilmesinden yanadır. Bu yüzden PDS, Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası'nın demokratik prensiplerinin kararlı olarak uygulanmasını, ülke hedefleri ve temel hakların genişletilmesini talep etmektedir. Bunun tutarlı bir sonucu olarak PDS, Anayasa'nın diğer yerleşik partilerce tahrip edilmesine rıza göstermemektedir. PDS yeni parti programının merkezine 90'lı yılların politik ve sosyal kavgalara konu olmak zorunda kalacak olan soruları yerleştirmiştir.

SAĞCI DENEYLERE KARŞI SOL MUHALEFET

PDS'nin istedikleri:

- Devlet nüfuzunun hadsiz hesapsız bürokrasi ve kibirliliğini, direkt halk katılımı ve umumi kontrol lehine

"PDS Almanya'daki soğuk savaşın artık bitmesini istiyor. Bu aynı zamanda şu demektir: Batıyla birleşmiş olan DDR vatandaşlarının dışlanmasının ve aşağılanmasının son bulması:

olacak şekilde daraltmak.

- Yerel yönetim birimlerinin Federal politika tarafından finansal ve politik olarak boğulmalarını ortadan kaldırmak ve yerel yönetim birimleri için gerçek yerel özerklik yanında çok daha genişletilmiş finans gücü.
- Ekonomide ve işyerlerinde daha fazla demokrasi,sendikalar, işçi heyetleri ve yerel yönetim birimlerinde "Treuhand kararları" ile ilgili söz hakkı.
- Aşağılayıcı muhtaciyet kontrolleri yerine, herkes için temel sosyal güvence ve kanunen garanti altına alınmış iş, konut ve eğitim hakkı.
- Fertlere, para cüzdanlarından bağımsız olarka tıbbi hizmet sunan bir sağlık politikası.

PDS'nin mücadele verdiği konular:

- Kültür, spor, eğitim ve bilimde sosyal fırsat eşitliği.
- Düşünce endüstrisine kesin nüfuz kısıtlamaları getirilmesi ve karşı-kamuoyu aracılığıyla demokratik irade oluşumunun sağlanması.
- Bütün gizli istihbarat teşkilatlarının kaldırılması.
- Doğal çevrenin kararlı olarak korunması.
- Reel kadın-erkek eşitliğinin ve kadınların teşviki için toplumsal yükümlülükler getirilmesi, hamileliğe özgürce karar verme hakkı.
- Özürlü insanlara eşit haklar tanınması.
- Kadın ve erkeklerin onurlu bir yaşlılık dönemi geçirmeleri için gerekli insani şartlar sağlanması.
- Yeni yetişen nesillere, kapsamlı olarak birlikte karar alma ve katılım hakkı güvencesinin sağlanması.
- Almanya'da yaşayan yabancılar için seçme ve seçilme hakkı dahil olmak üzere vatandaşlık hakkı verilmesi.

PDS'in istedikleri:

- Homoseksüel erkek ve kadınların aşağılanmasına son verilmesi.
- Faşizm, aşırı sağcılık, ırkçılık ve yahudi düşmanlığının bütün formlarının kararlı bir şekilde takip edilmesi.
- Savaşın ve kaba kuvvetin diğer formlarının kanun dışı bırakılması.
- Nükler silahların tamamen yasaklanması, her türlü silah ihracatına son verilmesi, askerlik yükümlülüğünün ve diğer bütün cebri yükümlülüklerin ordunun tamamen kaldırılmasına yönelik ilk adım olarak kaldırılması.
- Federal Almanya Cumhuriyeti ve diğer kapitalist metropollerde üretim ve yaşam tarzının güneydeki yoksulluk bölgeleri ve doğanın korunması lehine temelden değiştirilmesi.

ALMANYA'DAKİ SOĞUK SAVAŞ BİTSİN

PDS Almanya'daki soğuk savaşın artık bitmesini istiyor. Bu aynı zamanda şu demektir: Batıyla birleşmiş olan DDR vatandaşlarının dışlanmasının ve aşağılanmasının son bulması: Birleşme Antlaşması'na uyulup uyulmadığını kontrol eden bir Doğu Alman kurulu'nun seçilmesi: "Tazminattan önce iade" prensibinin kaldırılması; DDR zamanından kalan emekli ücretleri, mülkiyet ve kullanım haklarının teminat altına alınması. Biz doğulunun batılılaştırılmasını değil, birleşme öncesi Federal Almanya Cumhuriyeti ve Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nin pozitif yanlarını bünyesine alan ve global zorluklara göğüs geren bir Federal Cumhuriyet geliştirme yollarının bulunmasını istiyoruz.

PDS programında şunları tespit etmiştir: Kendi geçmişimizle ilgili birçok soru henüz cevaplanmamış, gelecekle ilgili birçok soru da cevaplanamayacak durumdadır. PDS bu tür sorulara cevap aramaktadır. Bu yüzden eleştirmenler ve sempatizanlarıyla fikir tartışmalarına girmek istemektedir.

***Emnid: Almanya'nın en büyük Kamuoyu Araştırma Enstitüsü**

***Treuhand: DDR zamanından kalan gayrimenkullerin alınıp satılması ve yönetilmesiyle görevli resmi kuruluş (Yeddi Emin)**

bu sayının belleği

-KADINA KARŞI DİNLER İTTİFAKI

-İKİ ALMANYA BİRLEŞMİŞ İDİ.

-SOSYALİZM İLE KAPİTALİZM KAYNAŞMIŞ İDİ

-YENİ DEMOKRASİ HAREKETİ PARTİSİ

-PDM'SİZ OLAMIYOR

-YENİDEN ECEVİT FENOMENİ VE DEMOKRASİ

-YENİ DÜNYANIN DEMOKRASİ STANDARDI

-ARA SEÇİM MANEVRASI HÜKÜMETİ KURTARMAZSA NE OLACAK?

-DÜŞÜNCEYE SINIR ARANIYOR

-ENGİN CİVAN OLAYI VE BANKALARIN ÖZELLEŞTİRİLMESİ

-KAPİTALİZM ve İNSAN

İki Almanya Birleşmiş İdi, Sosyalizm İle Kapitalizm Kaynaşmış İdi

Almanyanın Brandenburg ve Saksonya eyaletlerinde yapılan parlamento seçimlerinde Demokratik Sosyalizm Partisi (PDS), aldığı "beklenmedik" oy oranıyla herkesleri şaşırttı ve "bu sonuç Almanya'nın siyasal dengelerini değiştirecek" tarzından yorumlara yolaçtı. Bu iki eyalet eski Doğu Almanya toprakları üzerinde bulunuyor, PDS eski komünist partinin devamı niteliğinde oluyor ve aldığı oy oranı da % 20'yi buluyor ve olayın üstünde durulmaya değer özelliği de burdan doğuyor.

PDS'in aldığı % 20 dolayında oy oranı elbette Almanya'nın siyasal yaşamı için önemli bir gelişmedir. Çünkü Almanya son kırk yılda komünistleri sistem dışına atmayı başarabilmiş, ABD'den sonra yegane batı ülkesidir. Doğuyu ilhak ederken de amacı bir sömürge elde etmekti, sosyalizmi ilhak etmeyi düşünmüyordu. Hesabı, bir ilk seçim için komünistlere olanak tanıyacak, ikinci seçimde, seçim sisteminin sağladığı olanaklarla komünistlerin işini bitirecekti. En azından onları bir kaç eyalete hapsedip yerelleştirecek, marjinal konumlara itecekti.

Beklenen olmadı. Doğu Almanya'daki sosyalist birikim, hem doğrudan sosyalist bir kimlikle, hem de başka toplumsal hareketlerle bütünleşmiş "yeşil" bir kimlikle Alman siyasal sisteminin içine yerleşiverdi.

Ekim'de Almanya'da genel seçim yapılacak. Demokratik Sosyalizm Partisi'nin % 5 lik oy barajını aşarak Federal Parlamentoya gireceğini, yapılan tüm kamuoyu araştırmaları gösteriyor.

Batı Avrupa'nın hemen her ülkesinde sosyalistler parlamentolara girebiliyorken, hatta bir çoğu bu yoldan iktidar alternatifi iken Almanya'daki durumun ayrı bir özelliği mi var? Evet var. Almanya ikinci dünya savaşı ertesinde, büyük bir tarihsel operasyonla "sosyalizmden arındırılmış" bunun için hatta "bölünmüş" bir ülkedir. Şimdi bu ülkede sistem yeniden sosyalist güçlere açık hale gelmektedir. Meraklısı için ayrıca not düşmek gerekirse, PDS bazı eski eski sosyalist ülkelerde örneklerine rastladığımız türden, komünist partilerin dönüşmüş devamı olarak sosyaldemokratlaşmış parti değildir. Kırk yıllık iktidar tecrübesini süzgeçten geçirip dünyamızın bugünkü koşullarıyla birleştiren ve ülkesinde yeni bir sosyalizm amacına yönelen bir partidir.

Birleşmenin üzerinden altı yıl geçtikten sonra bugün PDS'in oy oranı Doğu'da % 18, Batı'da % 1 civarındadır. Yani ülkenin bir yarısında % 1, öbür yarısında bunun onsekiz katı. Bu nedir, neyi gösterir?

Birçok şeyi birden gösterir. İki eski Almanya'nın birleşip yeni bir Almanya olamadığını gösterir. Hatta siyasal birleşmeye rağmen Alman ulusunun eskiye oranla daha derinden bölündüğünü gösterir.

% 18 oy, ömründe işsizlik tanımamış, eğitim ve sağlık için para ödemeyi bilmeyen, iki paket sigara parasını ev kirası öderken bugün bütün maaşını kiraya ödemek zorunda kalan şaşkın Doğulu yoksul insanın oyudur.

"Daha erkendir, bekleyiniz." denebilir. Hayır, bu oy aynı zamanda sosyalizmden geriye kalan şeydir.

Sosyalizmden geriye Kalan Şey Nedir?

- Sosyalizm bir bakıma iktidarda olmak ve iktidarda kalmaktır. Ama iktidardan gitmekle yokolmayacak somut, yaşamsal bir olgudur.
- Sosyalizm çıkardır, bilinçtir, örgütlenmedir, kültürdür. Bambaşka ve kapitalizm ile edinilmesi olanaksız bir toplumsal davranış ilkesidir.
- Sosyalizm, falan partinin ülkeyi şöyle veya böyle yönetmesinden daha ileri bir şey olduğu için geri çekilemez. Edinim olarak varolur.
- Hatta denebilir ki, sosyalizm olarak örgütlenmiş hayat, araya iktidar girmiş ise dolayımlı, dolayısıyla daha zayıf, doğrudan bir mücadele ile kazanılmış ise daha sağlam ve kalıcı bir edinim oluyor.
- Tartışılmaya değer bir konudur sosyalizmi biriktirmek. Nerde birikir ve nasıl birikir, bunun zamana ve toplumdan topluma değişen yanıtları olmalıdır. Ancak her halükarda sosyalizm denilen hayat tarzının bir iktidar modelinden öte bir anlamı olmalıdır ve bu nedenle sosyalizm için mücadele, salt devlet iktidarı için mücadeleden daha geniş bir mücadele olarak anlaşılmalıdır. ★

Yeni Demokrasi Hareketi Partisi

Dergi elinizdeyken eğer hala parti değilse, Yeni Demokrasi Hareketi...Önce "tartışma", sonra "düşünce üretim merkezi" olarak tanımladı kendisini. Ve bugün "temsilciliklerini" açıyor, herhalde yeterli düşünceyi üretmiş olacak ki partileşiyor. Siyasal yelpazemize yeni bir evlek daha ekleniyor.

Nedir Yeni Demokrasi Hareketi Partisi? Sol, sağ, komünist, faşist, sosyaldemokrat, yenisağ, yenisol,bunlardan hangisi? Söylediklerine bakılırsa hiçbiri değil ve hepsi birden. Bu saydığımız klasik siyasal düşünce ve inançların hepsi birden YDH içinde var ama hiçbiri yok. O zaman neyi temsil ediyor veya edecek bu Yeni Demokrasi Hareketi?

Kendisinin kamuoyu tarafından "sağ" bir siyaset olarak anlaşılmasına büyük önem veriyor ve böyle de anlaşılıyor ama solun da onu kendinden saymasını, sıcak bakmasını istiyor. Sol anlaşılmak istiyor ama sağın da alınmamasını, kendine sıcak bakmasını istiyor.

Ortada şimdilik sadece sözü ve sözcüsü var. Proğramı yok. Bu nedenle klasik tanımlardan birini yakıştırmak için neden de yok. Sadece bir "demokratik temenniler büroşürü" yayınladı ki o kadarı zaten herkeste var.

YDH'nin sözcüsü Cem Boyner'in, medyaya da cömertçe yansıyan konuşmalarından bir sonuç çıkarmak gerekirse, galiba bu hareket, kesintiye uğradığı varsayılan Özal felsefesinin devamı olmaya çalışacak. Ama elbette daha parlak bir devamı.

Şöyle bir profil geliyor önümüze:

Akıllı, hatta **en akıllı** hareket bu olacak. Aklı, hatta öyle **sıradan aklı** da değil, **mutlak aklı** bu hareket temsil edecek. YDH'nin mutlak aklı salt Türkiye'nin değil, **dünyamızın bugünkü ortak biricik doğrusunu** oluşturacak.

Bu doğru bugünden besbellidir, **saf kapitalizmdir.** Yani liberal kapitalizm. Hiçbir yerde olmayan ve her yerde olandan daha başka, bir insancıl kapitalizm. Tek yasası olacak bu kapitalizmin, bilim ve akıl. Kimin bilimi veya kimin aklı sorusu gereksiz. Saf kapitalizmin kendinde bilimi ve kendinde aklı. Bu bilim ve akıl yasası, yasa olarak zorunludur, karşı gelinemez. İnsanı ortasından delip geçer, ancak böylece öngörür ve önünü görür. Öngörüsünde sınıf yok, emek yok, sermaye yok. İnsanı görmemek için insanın bugünkü toplumsal ortamını görmezden gelmek zorundadır. Her inanca açık bir hareket ama kendi inancı yok. İnsanın insanı istismarının bütün biçimlerine karşı fakat ekonomik istismarı görmezden gelmek zorunda.

Yeni Demokrasi Hareketi'nin akıl yasası büyük özgürlük vaadediyor, çünkü kendisi hayatın kendisinden ve çelişkilerinden özgürleşmiş bulunuyor. İnsanı özgürleştiriyor zira insandan özgürleşmiş bir aklı simgeliyor. Haksızlığa hiç tahammülü yok, **herkese bugünkü yerini cömertçe bahşediyor.**

YDH her siyasi hareket gibi sivil toplumda bir hareket, ama akli eylemiyle sivil toplumda olmayan bir hareket.

Çünkü bize yeni bir cumhuriyet, o halde aynı zamanda yeni bir devlet vaadediyor. Bu yeni devlet değişimin sırrı olacak.

Yeni Demokrasi Hareketi "sosyal külfetlerinden kurtulmuş" bir devlet istemektedir. Devletin "sosyal külfetlerinden kurtulmuş olması", bu sosyal hizmetlere muhtaç emekçi insanlardan kurtulması demektir.

Devlet insanlardan kurtularak özgürleştiği zaman insanların da devletten kurtulup özgürleşecekleri varsayılamaz. Bu nedenle YDH'nin demokrasisi, cins isim bir demokrasidir. Devletin kendini "demokrat" hissetmesinden ibarettir. "Akıl" yoluyla keşfedilmiş herşey, yapılması ve toplum tarafından "uyulması zorunlu" şeydir. Tarihin, başka alternatif tanımayan Hegelci okunuşudur YDH.

Demokratikleşmenin ve özgürleşmenin engeli nedir? Bu herhalde devlet-toplum ilişkilerindeki halihazır dengedir. YDH düşüncesi bu dengeyi değiştirmek için "kendi ağırlığını" hangi tarafa koyacaktır? Eğer YDH bu soruya "toplumdan yana" diyecek olsaydı söyleminde en azından demokrasi sözcüğü kadar emek süreçleri, sömürü, Türkiye kapitalizminin siyasal eleştirisinin yanısıra kapitalizm olarak eleştirisi de yer alacaktı. Oysa hareketin sözcüsü Boyner Türk siyasetini Türk kapitalizmine şikayet ediyor. Boyner'e göre kötü siyaset ve kötü yönetim güzelim kapitalizmi de berbat ediyor.

Yeni Demokrasi Hareketi'nin düşünsel arka planı kendilerine "2. cumhuriyetçiler" denilen bir kısım aydın tarafından döşeniyor. Görünürde hareketin düşüncesi kemalizmi eleştiriyor ve yerine kayıt konmamış bir liberalizmi öneriyor. Demokrasiyi de liberalizmden üretiyor. Bütünü bundan ibaret önerisini de berrak bir batılılaşma konsepti içine yerleştiriyor. Bütün bunlar YDH'nin adındaki yeni ve demokrasi sözcüklerinin içini boşaltıyor, karşımıza kemalizmin değişik bir varyantını çıkarıyor. YDH'nin herhalde en çok kızdığı ve korktuğu şey kemalizme benzetilmektir. Buna hakkı da vardır, çünkü hiç kimse düşmanına benzetilmekten hoşlanmaz. Ancak YDH'nin düşmanına benzemekten kurtulmak için bir çabası bulunmuyor. Kemalizmin "batısı" başkaydı YDH'nin "batısı" başka, çünkü bugünkü batı, o günkü batı değil artık. Benzerlik, genetik bir benzerlikten ibaret. Üstüne demokrasi tutmayan bir benzerlik bu, Akıl benzerliği. Biçim benzerliği.

Bu "genetik benzerliğin" üstünde durmak gerekir, çünkü herkese günü gelir lazım olur. Örneğin YDH daha henüz parti bile olmamışken iktidara geliyor. Çünkü kendisi ve düşüncesi mevcut iktidar sahasında gerçekleşecek bir operasyon ihtiyacına dayanıyor. Toplumda gelişen herhangi bir özel eğilim ve hareketle somut ilişkisi yokken ve

zaten böyle bir ilişkiyi gerekli gören tüm anlayışları "eskimiş" bulurken, kendi iktidarını gerekli ve yeterli görmek gibi içi dışına dönmüş bir jakoben anlayışı çağrıştırıyor YDH.

Akıl her zaman kendinde iktidardır, başkasından iktidar istemez. Yeni Demokrasi Hareketi ne burjuvalardan, ne kapitalistlerden, ne de işçi ve emekçilerden iktidar istiyor. İktidarı iktidardan istiyor. Tıpkı kemalizmin yaptığı ve gerçekleştirdiği gibi. Ama kemalizm "devrimci" bir iddiaya dayanıyordu, YDH dünyanın bugünkü gereklerine dayandırıyor iddiasını, edilgen kalıyor böylece.

YDH'nin önerdiği "değişim" daha çok tıkanan sağın dikkatini çekiyor. Bu da YDH adına küçümsenmeyecek bir puan oluşturuyor. Birçok önde gelen sağcı politikacı "bize böyle bir lider gerek" diyerek YDH'nin yaydığı sinyalleri değerlendiriyor. Ancak sağın bildiği ama Yeni Demokrasi Hareketinin bilemediği önemli bir nokta var. Toplumu sınıflardan ve çelişkilerden bir fırça darbesiyle ancak diktatörler veya bizde olduğu gibi, askerler kurtarabilir. Onlar şu ya da bu kesime değil, toplumun tamamına seslenirler. Oysa sivil sağ kesin tercihler yaparak yükselir. Bunu YDH'ye, birleşmek üzere görüşmeye gittiği ANAP lideri Mesut Yılmaz, "ayaklarınız yere basmıyor" diyerek hatırlatmıştı.

Bu çok doğrudur. Aklın ayakları yere basmaz, yere bastığında ise katıksız akıl olmaktan çıkar, politikaya dönüşür.

Sanırız YDH'nin ayakları "parti" olduktan sonra yere basacak ve akıldan ibaret olmaktan kurtulacak. Kesin tercihlere yönelecek o zaman. ★

BİR BELGE

YENİ DEMOKRASİ HAREKETİ YÜRÜTME KURULU

Asaf Savaş Akat • Mehmet Altan(*) • Cengiz Çandar • Hüseyin Ergün • Cem Boyner • Dr. Melih Bulut • Zülfü Dicleli • Ayşe Çeşmebaşı • Haluk Dinçer • Tuğrul Erkin • Memduh Hacıoğlu • Etyen Mahçupyan • Nesrin Nas • Cemil Oktay • Can Peker • Necla Zarakol • İdil Akidil

(*) İstifa etti

YENİ DEMOKRASİ HAREKETİNİ OLUŞTURAN "YÜZLER KURULU"

Rıza Açıkoğlu (İşadamı), **Dr. Cem Akdağ**, **İdil Akidil** (Öğrenci), **Serdar Aktan** (Bankacı), **Doç. Ayhan Aktar**, **Atilla Aksoy** (Reklamcı), **Hakan Aksu** (İşadamı), **Birgül Akşehirlioğlu** (Bankacı), **Selim Alguadiş** (Müteşebbis), **Prof. Ahmet Arslan**, **Hayati Ayaz** (Sanayici), **Dr. Aziz Aydınalp**, **Çağrı Bağatur**, **Hülagü Balcılar** (MHP Adana eski il Bşk.), **Doğan Bahçıvancı** (İşadamı), **Prof. Canan Balkır**, **Gürcan Banger**, **Şükriye Bayraktar**, **Dr.Ali Bayramoğlu**, **Salih Başağa** (Bankacı), **Prof. Cem Behar**, **Münir Boztepe** (İşadamı), **Doç. Kürşat Bumin**, **Dr. Ertuğrul Büyükdora**, **Orhan Cazgır** (Sanayici), **Hüseyin Çelik**, **Erol Çetin** (Sanayici), **Sait Çiltaş** (İşadamı), **Dr. Oğuz Demirsoy**, **Dr. Mustafa Dağlı**, **Füsun Eczacıbaşı**, **Nedim Eldem**, **Halil Erdoğmuş** (Sanayici), **Mehmet Ali Eren** (Avukat), **Müfit Erkarakaş**, **Behice Ertenü** (Bankacı), **Nurten Evrenesoğlu** (Mimar), **Neslihan Eyüboğlu**, **Ümit Fırat**, **Nur Ger** (Tekstilci), **Refik Germirli** (İşadamı), **Bahri Gevrek** (Bankacı), **Aydın Giz**, **Kamer Gök** (SHP eski İl Bşk.), **Müge Göcek**, **Doç. Nilüfer Göle**, **Doç. İştar Gözaydın**, **Seyid Ali Güneş** (SHP eski İl Başkanı), **Seyfettin Gürsel** (CHP İl Yöneticisi), **Prof. Mahmut Hatiboğlu**, **Nihal İncioğlu**, **Doç. Eser Karakaş**, **Erol Katırcıoğlu** (Başbakanlık eski Danışmanı), **Dr. Erol Koç**, **Ali Naili Kubalı**(İşadamı), **Erol Mekik** (Avukat), **Cem Mengi**, **Adnan Nas**, **Bilge Okay**, **Kuran Okay**, **Erkan Öner** (İşadamı), **Ayten Özer**, **Işık Özpeker**, **Mustafa Paçal** (Sendikacı), **Enver Sezgin**, **Erdal Talu** (TBKP Yöneticisi), **Tahsin Rende** (İşadamı), **Talat Ulusoy** (TBKP Yöneticisi), **Dr. Seyhan Varinli**, **Servet Yardımcı**, **Ertuğrul Yaşar** (Kuyumcu), **Behçet Yücel**, **Tunca Yüğnük**, **Bülent Zeytinoğlu**, **Esat Suavi Erol**, **Gültekin Salgar**, **Ceylan Pirinççioğlu** (işadamı)

PDM'siz Olamıyor

6 0'lı yılların gözde ve tartışma yaratan siyasal terimlerinde biri "PDM" idi. PDM, parlamento dışı muhalefet anlamına geliyordu. Başka bir yerde söylense tartışma yaratmayacak bir sözcük neden bizde korku ve tedirginlik yaratmıştı?

Şunun için yaratmıştı? Biz "muhalefet" nedir, pek bilmiyorduk. Böyle bir tarihimiz olamamıştı. Muhalefet elbet olmuştu ama toplum bunu kavramlaştırmaya değer ölçüde bulmamıştı. Zaten bu toplumsal temel değil miydi, tarihdeki ilk demokratik açılım fırsatını atlayarak "tek parti" bir sistemle yüzyıla başlamıştı. Muhalefet olacaksa bu tek parti içinde olabilirdi, netekim olabilmişti.

Sonra içerden ve dışardan zorlandığı günün birinde, hadi PDM de olsun denildi. Ama öyle parlamento dışı muhalefet anlamında değil tabi, parti dışı muhalefet anlamında. "Muhalif" partiler kurulabilir oldu da, kavramın nüfuz edilemeyen derinliği bağlamında muhalif parti elbette kurulamadı.

Parlamento çerçevesi içinde toparlanmış iktidar ve muhalefet hiç de fena olmuyor, yüzyılımıza aykırı gelse bile tarihimize aykırı gelmiyordu. Devletin kontrolü altında bir parlamento içinde alabildiğine geniş bir "muhalefet" alanı vardı. Bundan dileyen herkes, dilediği kadar yararlanabiliyordu.

Ama toplumda yeni siyasal eğilimler filiz verdi. Örneğin işçi hareketi diye ilk kez derli toplu bir şey çıkageldi. Kanal aradı. Parlamentoya doğru yürüdü. Ama "acemi" idi, çizilmiş parlamento çerçevesine biraz fazla geldi, ya törpülenmeli, ya da dışlanmalıydı.

Hem törpülendi, hem dışlandı. Dışlanan kesimi canlı ve dinamik olan kesimiydi. Bu kesimden geldi PDM. Yeni anlamıyla elbet, parlamento dışı muhalefet anlamıyla. Gürültü koptu. Ne demekti yani PDM, parlamentonun dışında bir şey demekti, o halde aynı zamanda devletin kontrolü dışında kalıyordu. Öyle mi? Evet öyle... O halde az mı yersin çok mu? Devlet o zamandan beri bu PDM'yi ezmek, yoketmek için elinden geleni ardına koymadı.

Bugün yeniden PDM ihtiyacındayız. Bir parlamentomuz var oysa. Ama buna parlamento denemez, dilin etimolojik belirlenmişliği açısından. Deveye fil, karıncaya balina demek gibi karışıklıklar yaratıyor. Türkiye'nin besbelli ki demokrasiye, öyle ise aynı zamanda bir parlamentoya ihtiyacı var. Bu noktaya gidebilmesi için de PDM'ye ihtiyacı var.

"Kesin bilinen" şey, şimdi yavaş yavaş "anlaşılıyor". Özal hükümetleri döneminde devleti "kleptomanlar" istila etmiş. Olabilir, bunda bir terslik yoktur, devlet de zaten tam budur denebilir. Ama çalıp çırpma denilen şey günümüzde, devlet eliyle fakat bir usüle bağlı olarak yapılır çünkü sonuçta "sınıfsal" bir olaydır, yani yapılması ama yapılırken de göze batmaması, toplumsal hayatın "doğal" bir türevi olarak yürümesi, böyle görünüp algılanması istenir. Usul budur, erkan budur. Bizimkiler böyle yapmamışlar. Kılıf falan aramamışlar. Apaçık yürütmüşler. Ailecek, cemaat halinde soymuşlar. Rüşvetler, komisyonlar milletin gözü önünde verilmiş, alınmış. Mezarlık kumarcıları kadar bile gizlenme ihtiyacı duyulmamış. Bu rezalettir denilecek olmuş, itiraz edilmiş, hayır, "yükselen değer" deniyor buna denmiş ve öylece, orda kalmış.

Orda kalmış ama toplumun içinde de uhde olarak kalmış. Çünkü o zaman silahlı bekçi korumasında oluyordu bu iş. Kimse içine girip kurcalamaya cüret edemiyordu.

Oysa şimdi yeniden "parlamentomuz" oldu, öyle diyoruz. İçinde iktidarı da var, muhalefeti de. Ve işte şimdi, tam da şimdi, çalıp çırptıkları unutulmuşken bu eski kleptomanlar cemaati "evet çaldık, var mı bir diyeceğiniz?" diye, hiç yeri ve sebebi yokken bas bas bağırmaya başladılar. Yeri ve sebebi gerçekten yokken bağırıyorlar, çünkü şimdi de başka bir cemaat var tezgah başında.

Bu kadarı da fazla. Git Amerika'da bağır bağırabildiğin kadar, yüzümüze karşı da olmaz ki. Çal çalabildiğin kadar ama bizim ne kusurumuz var ki toplum olarak, aptallığımızı ve enayiliğimizi yüzümüze vuruyorsun.

Böyle yaşanıyor şimdi evlerde, sokaklarda öfke denilen şey. Bu durumda ne yapılır? Parlamento varsa, yapılacak olanı o yapar. Yapmıyor?

Neden yapmıyor? Yapamıyor da ondan. "Komisyon" dedikse, yüzde bilmem kaç diye hesapladıksa yanlış anlaşılmasın, bir ülkedir alınıp-satılan ve komisyonları da böyle bir kaç parlamentoyu abad etmeye yeterlidir. İşte bundan yapılamıyor. Yapan adamlar TV'lere çıkıyorlar, milletin gözünün içine bakıyorlar, ya liberalizm, ya liberalizm diyerek bugünkü parlamentoyu ve tüm yönetim sistemini de içine alan ideolojik beraberliğe vurgu yapmak sureyitle basiret bağlıyorlar.

Böylesi durumlarda bir şey daha yapılır, çalıp çırpmanın hukuka aykırı biçimi hukuka, "bağımsız yargıya" havale edilir. Şimdi galiba bu yapılmak istenecek. Top taca atılacak.

Olup bitenler mantığa, Türkiye'nin sınıf ve yönetim realitesine tamı tamına uygun olduğuna göre yapılacak başka hiç bir şey kalmıyor. Ancak PDM ile çözülür böyle sorunlar. PDM ise bugün yasaktır. Müeyyidesi işkencedir, coptur, infazdır.

Öyle ise...

"Muhalefet" kavramının etimolojik yapısı içinde "yasak" yoktur. Muhalefet, yapılan bir şeydir, izin alınan bir şey değildir. Kavram yaşamın doğal ve engellenemez, karşı konulamaz karakterinden türemiştir. Muhalefet hatta yapılmaz, yaşanır. Pİ'de (parlamento içinde) olamıyorsa PD'de (parlamento dışında) olur ve adına da isteyen PDM der, isteyen de "toplumun kendi onuruna sahip çıkması."

Bütün bunlar olamıyor ve hala olamıyor ve de olamayacaksa, o zaman Aziz Nesin gerçekten haklı, ama biraz da insaflı demektir. ★

Yeniden Ecevit Fenomeni ve Demokrasi

Kemalizm "yapay" bir ideoloji olmadığı için toplumda ve dolayısıyla devlette yaşama ve etkin olma imkanı bulabiliyor. Oysa "sosyaldemokrasi" Türkiye için yapay bir ideolojidir ve tutunacak bir alan bugüne kadar bulamamıştır. Kemalizmin çağrısı üzerine "konuk" geldiği Türkiye'den göçmektedir.

Yıl 1961.."ortanın solu"..nerden çıktı? Karşıda "sosyalizm", "emek", "işçi hareketi" diyerek gelişen ve parlamentoya 15 milletvekili gönderen bir işçi partisini göğüslemek için. Böylece girilen kulvarda bir zaman "sosyaldemokrasi", bir zaman "demokratik sol", ama her zaman "kemalist sol"... Amaç gelişen işçi hareketinden "pay" almak.

Yıl 1994..encamı anlaşılmış, bölünmüş, parçalanmış, ideolojisiz kalmış.

Üç parti var bugün kemalizmden, CHP'den kaynaklanan. Kendilerine "sosyaldemokrat" demeyi hala seviyorlar ama kendilerine "sosyaldemokrat" denmesinden hiç hoşlanmıyorlar. Bunun nedeni açık. Türkiye'de yükselen ve siyasal bakımdan iştah açan bir işçi hareketi yok. Endişe yaratacak boyutta bir kitlesel sosyalist yönelim de yok. Ayrıca sosyaldemokratlık Marks, Bernstein, Kautsky gibi "yabancı" isimleri ve ideolojileri çağrıştırıp altından kalkılması zor sorumluluklar yaratıyor. Bu nedenle bir çok "sosyaldemokrat" kemalizme geri dönüyor.

İçlerinden biri bu noktada ötekilerden ayrılıyor. Otuz yıllık yapay sosyaldemokratlık döneminin sürükleyici bir kaç isminden biri olan Ecevit kemalizme dönüşü içine sindiremediği için başka çıkış yolları arıyor. Bu cenahta Ecevit fenomeni yeniden tırmanışa geçmiş gözüküyor.

Ecevit "yapay" ideolojilerle bir yere varılamayacağını 1981 yılında görmüş, Danimarka'da yapılan bir forumda yeni hedeflerini formüle etmeye çalışmıştı. Buna göre Türkiye'de,Türkiye'nin tarihsel gerçeğine ve toplumsal yapısına uygun "yeni bir sol anlayışın" temellerini atmak, ve elbette bu yeni konseptin kaçınılmaz gereği olarak da Türk toplumunun tarihsel gerçeğine ve toplumsal yapısına entegre olacak bir yol izlemek gerekiyordu.

Bu arada bugün Ecevit'in, "yakın tarih beni haklı çıkardı" dediği gelişmeler de oldu. SSCB'nin dağılması ve diğer bazı gelişmeler milliyetçi eğilimleri güçlendirdi.

Ecevit "milliyetçi sol" adını veriyor oluşturmaya çalıştığı yeni sol ideolojisine. Bunu, kısmen haklı bir reaksiyona dayandırıyor. Batıcı aydına ve "aydınlanmacılığa", yani kemalist aydına tepkisi var. Bu kesimin elitizminden rahatsız. Batıya toptan itirazı var, dünyanın bugünkü haksız bölünümü içinde kendini Doğuda veya Güneyde görüyor. Hazır "fırsatı" gelmişken Türkiye'nin Kafkasya ve Balkanları nüfuz altına almak için "şahinlik" yapmasını savunuyor. Ve kendi ulusu üzerine temellenmemiş bir solu reddediyor.

"Milliyetçi sol" dedi, o halde "nasyonal sosyalizm" demek istiyor gibi demagojik saldırılara uğrayan Ecevit'in faşist olmadığı besbellidir. İşçi hareketi üzerindeki kemalist vesayeti geri çekmesi, işçi hareketinin gerçek siyasal kimliğine yönelmesi bakımından da olumludur. Ama Ecevit kendi yarattığı alan içinde de kendisiyle çelişmekte, "demokratlığını" yaralamaktadır.

Örneğin "Kürt Sorunu" sözkonusu olduğunda Ecevit "olgunun" kendisi hakkında susuyor, olguyu inkar eden teorik doğru ile konuşuyor. Eksiği demokratlık olan kendi doğru yolundadır. ★

Yeni Dünyanın Demokrasi Standardı Oluşuyor

Irak, Somali, Haiti... Yeni Ölçülerin Oturması İçin Yeni Değerler Gerekiyor

Yeni Dünya Düzeni adı verilen bugünkü uluslararası ilişki düzeyi "bağımsızlık" ve "egemenlik" kavramlarının içeriğini değiştiriyor. Son örnek Haiti. Körfez savaşı ile başlanmıştı, gelişiyor.

ABD Haiti'deki askeri cunta lideri Raoul Cedras'tan çekilmesini, yerini üç yıl önce devirdiği seçilmiş başkan Jean Bertrand Aristide'ye devretmesini, aksi halde ülkeyi işgal edeceğini bildirmiş, bunu da bir Güvenlik Konseyi kararına dayandırmıştı. 19 Eylül günü, işgal için harekete geçildiği saat, cunta çekilmeyi kabul etti, ABD ordusu Haiti'ye savaşarak değil, barışarak giriverdi.

Cunta devriliyor, devirdiği seçilmiş başkan geri dönüyor ve bütün bu "mutlu" gelişmeleri ABD ordusu sağlıyor.

ABD'nin bu askeri eylemi Birleşmiş Milletler örgütüne dayanarak "meşriyet" kazanıyor ama galiba BM örgütü de ABD'ye dayandığı için meşruiyetini kaybediyor ve örgütün Haiti temsilcisi Dante Caputo, askeri işgali protesto ederek görevinden istifa ediyor.

Askeri ya da sivil, halkını ezen diktatörlüklere karşı bir müeyyide olmalıdır. Tercihan ülke halkında olması gereken bu müeyyide, eğer ülke içinden çıkamıyorsa uluslararası bir demokratik caimada aranabilir. Bölge halklarından oluşan platformlardan çıkabilir. Bunlara insanlığın itirazı olmaz.

Şu var ki, dışardaki müeyyidenin kaynağı ABD olamaz, olmamalı, giderek yerleşen bu tarz beklenti ve anlayışların önü, bir yerde ve bir biçimde tıkanmalıdır.

Konunun bir zorluğu var. Demokrat kamuoyunun büyük bir kesimi "ABD bir cuntayı devirdi, demokrasiyi getirdi" diye düşünüyor, halkların egemenlik haklarını tartışmıyor. Önemli olan sonuçtur diyerek ABD'nin yeni yönelimini destekliyor. Bu yönelim her yerde ve her zaman aynı sonucu verecek ve bu sonuç her zaman demokrasi lehine olacak varsayımına sarılıyor.

Tehlikeli olan da budur. Böyle giderse her ülke ve her halk için yeni ve ölçüleri ABD tarafından konmuş bir demokrasi standardı oluşacak. ★

Ara Seçim Manevrası Hükümeti Kurtarmaya Yetmezse Ne Olacak?

"Erken seçim" talebi ANAP ve REFAH'tan geliyordu. Hükümet yanaşmıyordu. Hükümetin korkusu, 5 nisan kararlarının yarattığı öfkeyle halkın kendisini sandıkta silip süpüreceğini bilmesinden doğuyordu. Hükümet "ara seçim" yapmamak için de bin bir dereden su getiriyordu. Seçimden kaçışının gerekçesi olarak da hükümet, "Türkiye şu sıra bir seçim ekonomisini kaldıramaz" diye kendi özel değerlendirmesini gösteriyordu. Ancak öyle bir noktaya gelindi ki ya ara seçim, ya da erken genel seçim. İkisinden biri. Hükümet ara seçimi seçti.

4 Aralık'ta, mecliste boşalmış olan 22 sandalye için seçim yapılacak. Seçimde 4 milyondan biraz fazla seçmen oy kullanacak. Boş sandalyelerin çoğu Güneydoğu illerinde. DEP milletvekillerinin meclisten atılmalarıyla oluşan bu boş sandalyeler için yapılacak seçim önem taşıyor.

Hükümet bu önemin farkında ve seçim yasasını değiştirerek durumun üstesinden gelebileceğini umuyor. Mecliste kabul edilen hükümet yasa tasarısı, ancak Özal döneminde rastlanabilir türden. "Devlet fırsatçılığının" bütün özelliklerini taşıyor.

Yasa 20 eylül tarihi itibarıyla kurulu tüm partilere seçime katılma olanağı sağlıyor. Bundan amaç, DEP'in uzantısı olarak kurulan HADEP'in seçimlere katılmasını sağlamak.

Halbuki bu hükümet HADEP'in kay-nağı olan DEP'i parlamentodan çıkarabilmek için yasa ve gelenek ne varsa, hepsini bir kenara itmiş, Türk siyaset yapısını elaleme karşı rezil etmişti.

HADEP'i seçimlere sokmak istemesi hükümetin DEP'e ve Kürt milletvekillerine reva gördüğü muameleden pişmanlık duyduğu, anayasal çizgiye geri döndüğü anlamını taşımıyor. Hükümetin amacı apaçık ve herkesi tebessüm ettirecek kadar "hinlik" taşıyor. HADEP'in katılmadığı bir seçimde (27 Mart seçiminde olduğu gibi) Kürt seçmenler oylarını Refah Partisi'ne yöneltiyorlar. Milliyetçilikten çok çektikleri için ümmetçiliğe sığınıyorlar. Hükümet Partileri Refah Partisi'nin önünü HADEP'le kesecekler.

Ama öyle olmalı ki HADEP seçimlere girmeli fakat seçilmemeli. Aksi halde bir kaç ay önce parlamentodan "zor" ile çıkarttıkları Kürt milletvekilleri seçilip yeniden karşılarına gelecek ve tarihsel olarak "Türk ütopyası" bitiverecek. Bunun için il barajını indiriyorlar, ülke genelindeki % 10 barajını aynen koruyorlar.

4 Aralıkta Türkiye ilginç bir seçime daha sahne olacağa benziyor. Acaba ara seçime boyun eğerek bir erken seçimden kaçan hükümet amacına ulaşabilecek mi? Çok şüphelidir. Çünkü hükümet bir bütün olarak seçmen nezdinde çürümüştür, ayrıca da kendi içinden çürümüştür. Bu hükümetle buraya kadar...

Siyasal istikrar arayan Türkiye ara seçimin ardından erken seçimi tartışmaya başlayacak. Seçim tartışmalarından TÜSİAD ve diğer sermaye kesimleri rahatsız olacaklar. Ya seçim yapın, ya da en az on yıl önceki 24 ocak kararları kadar radikal ekonomik önlemler getirin diyecekler. Demokratik emekçi muhalefeti kendi talepleriyle hareketlenecek...

Evet, 50. cumhuriyet hükümetiyle de yollar tıkandı. ★

Düşünce Özgürlüğü Komisyonu Düşünceye Sınır Arıyor

SHP-DYP koalisyonu dört yıl önce kurulurken sözünü verdiği, ama bir türlü toparlayıp gündeme getiremediği, zamanla sözünü etmekten dahi korkar olduğu "demokratikleşme paketinin" içine yerleştirmek üzere bir "düşünce özgürlüğü tanımı" arıyor. Bu amaçla Adalet bakanlığı bir "Düşünce Özgürlüğü Komisyonu" oluşturdu ve Eylül ayı başında çalışmaya başladı. Komisyona değişik görüşten hukuk adamları ve öğretim üyeleri de çağrıldı.

Bu konuda hükümete hiç güveni kalmadığı için kamuoyu gelişmeyle pek ilgilenmedi.

İyi ki ilgilenmedi.

Düşünce Özgürlüğü Komisyonuna davet alan ve katılan iki bilim adamı hukukçu, prof Bülent Tanör ve Prof. Çetin Özek komisyon çalışmasından çekildiler.

Bu iki bilim adamının Düşünce Özgürlüğü Komisyonu'dan ayrılmalarının gerekçesi kendi açıklamalarına göre şöyle: "Çalışma düşünceyi suç sayan hükümlere sınır arayışı biçiminde başlatılmıştır. MGK'nin isteği ile düşünce özgürlüğü sağlanamaz, biz Terörle Mücadele Yasası'nın tamamen kaldırılmasından yanayız, ancak bu görüşten daha ağırlıklı olarak sınır arayışı gündeme geliyor. Düşüncenin sınırı olmadığı düşüncesindeyiz. MGK'dan gelen bir izinle de çalışmak istemiyoruz. Böyle olunca da MGK izin vermedikçe bu yasa kaldırılamaz, bize düşünce özgürlüğünün sınırı ne olsun diye sormak, çalışmaları baştan itibaren kısıtlamaktadır."

Türkiye'de ne kadar "parlamento", ne kadar "sivil" hükümet bulunduğu ve bunların ordu vesayetinden ne ölçüde "bağımsız" oldukları bu örnekle bir kere daha anlaşılıyor. ★

Engin Civan Olayı ve Bankaların Özelleştirilmesi

Şimdi Engin Civan olayı patlayınca eski aş gine ısıtılıp ortaya sürülüyor: Devlet Bankaları özelleştirilsin! Özelleştirilsin de, acaba kimin gücü yeter ZİRAAT BANKASINA.. Sen özel sektörü öve öve, kendisi devleti özel kesim gibi yöneten, oğlunu, kardeşini zengin etmeyi devlet yönetiminde yerine getirilmesi gereken bir görev gibi anlayan Turgut Özal, Tansu Çiller gibi Başbakanları başa geçir, onlara Devlet Bankalarının kredi vermesi için telkin yap, sonra da kabahati Devletin Bankasına bul (!). Bunlara şu soruyu soralım önce:

"Devlet Bankaları Özal zamanında kurulmadı ki... 70 yıldır, hatta 120 yıldır Osmanlı Devleti'nde ve Türkiye'de Bankalar vardı. Özal ve Çiller zamanları dışında niye soyulmuyordu?

İkinci soru şu: Sayın Coşkun Ulusoy T.C. Ziraat Bankasının başında yıllarca çalıştı. Bankanın karı son yılda, Türkiye'de kamu ve özel bankaların kar toplamının üstündedir. Boyalı basın bunu niye yazmaz? Niye kimse "Coşkun Ulusoy'un yolsuzluğu var" diyemiyor? Ve böyle bir genel müdür, **bankayı soydurmadığı için kim tarafından istifa ettirildi?** Sen Başbakanların, cumhurbaşkanlarının yakınlarının dosyalarını kapattır, zaman aşımına uğrat, kabahati Devlet Bankalarına bul!..

Pekiy özel bankalar pek mi iyi? Bu da bir soru.. Bugüne kadar başta sayın Başbakan'ın eşinin batırdığı banka olmak üzere, yurttaşın paralarını batıran ve bedelini HAZİNEye ödeten bankalar (Hisarbank, İşçi Bankası, Bağcılar Bankası, İstanbul Bankası, TYT Bank, MARMARA BANK, daha eskiden Tütün Bankası, RAYBANK, Buğday Bankası) nasıl kolay unutuldu? Bunlardan sadece Başbakanın eşinin batırdığı bankanın Devlete maliyeti (Emeklilerinin maaşı bile geçenlerde çıkan yasayla devlete ödetildi), Engin Civan'ın beş milyon dolarını tek başına on kat geçer.

Devlet Bankalarında Devlete para ödetenlerin, bunlardan ballananların yakasına yapışma, düzeni demokratikleştirme, devlet malını koruyanlara tü, kaka de ve sonra işin kolayına git: Devlet Bankalarını özelleştir.

Bir soru daha: Diyelim Devlet Bankalarını özelleştireceğiz. Kimin gücü yeter T.C. Ziraat Bankasına? Ama sizler, ey boyalı basın, ey vurguncuların sözcüsü durumuna gelmiş TV yorumcuları... Biliyoruz: Bedava verin diyeceksiniz.. Bir yazar (Taha Akyol) bunu yazdı ve cevabı kendi gazetesinde aldı.

Hem bu soygunların yapıldığı dönemde yaptıranlar kim? İnönü mü (İsmet İnönü), Ecevit mi? Yaptıranlar özel kesimci, özelleştirme yandaşları değil mi?

Hukukta kural var: Hiç kimse kendi kusuru ile hak elde edemez. Bunlar hem soyduruyor ve hem de onların soydurduğu bankaların geleceği, onların dediği gibi özelleştirilecek...

Doğrusu iyi pişkinlik!.. ★

Kapitalizm ve İnsan

1994 yılı ekim ayı başlarında, yani kapitalizmden başka bir seçenek olmadığının insan toplumlarına kabul ettirilmek için en elverişli zaman sayılan bir zamanda, İsviçre'nin Granges-sur-Sallvan ve bir-de Cheiry köyünde, bir "tarikat"a mensup oldukları belirlenen 48 kişi, kendilerini yakarak intihar ettiler. Tarikat üyelerinin Kanada, Fransa, İsviçre gibi, dünyanın en gelişkin ülkelerinin yurttaşları olduğu açıklandı.

Olayın kendi başına ve tek başına bir önemi olmayabilir.Ancak "gelişkin" denilen kapitalist ülkelerde benzeri olaylara çok sık rastlanıyor. Bu gibi tarikatler, elbette hala marjinal ama toplumun kültürünün bir parçası haline geliyorlar.

Bu türden saçma, gerçeküstü gibi görünen eğilimlerin bu ülkelerde ortaya çıkması rastlantı sayılamaz. Bu ülkelerde giderek yaşamın saçma hale gelişinin bir sonucu olmak gerekir bu tür eğilimler.

Yaşam neden saçma hale gelir? Bunun da sebebi kapitalist toplumsal yaşam mantığının insanla ilişkisinin biçimidir. İnsanla insan olarak ilişki kuramayan, onunla ilişkisini ancak üretimle bağı ölçüsünde kurabilen, bu nedenle de insanı üretimin öteki faktörlerinden, makina, hammadde gibi nesnelerden ayıramayan ve böyle yaptığı için insanları bir anlam boşluğuna sürükleyen mantığı vardır kapitalizmin.

Kapitalizm her zaman bu sonucu yaratır demek yanlıştır, kapitalizme tapınma ölçüsünde bağlılık her zaman bu sonucu yaratır demek ise doğrudur. Kapitalizmi eleştirmeden kabullenmek, onun alternatifini düşünüp arama zahmetine katlanmadan teslim olmak, insanı tek boyutlu tüketici bir varlık olarak görmek ve öteki tüm boyutlarını yok saymak, günümüzün güçlü eğilimlerinden biridir, bu nedenle kendini yakan tarikat üyeleri benzeri olaylar "ayrıntı"dan sayılıp geçilmemeli, bunların içinde bulunduğumuz dünyanın giderek artar ürünleri olup olmadıkları üzerine eğilmek gerekir.

İnsanı yoktur kapitalizmin.

DÜNYA NÜFUS FORUMU KADINA SÖZ HAKKI TANIMADI

Kadına Karşı Dinler İttifakı

Eylül'de Kahire'de, ikisi hariç tüm dünya ülkelerinin katıldığı "Dünya Nüfus Konferansı" yapıldı. Konferansın amacı, nüfus artış hızının yeryüzündeki yaşam üzerinde bugünkü ve yakın gelecekteki etkilerini aramak, nüfus artışının kontrol altına alınabilmesi için gereken önlemleri tartışmak ve uluslararası düzeyde geçerli olacak bazı ortak ilkelere ulaşmaktı.

Konferansa katılacağını önceden açıklamasına rağmen Türkiye başbakanı Tansu Çiller katılmaktan son anda vazgeçti ve bunun gerekçesi olarak da, "Türkiye'de konunun yanlış aksettirilebileceğini ve siyasal istismar malzemesi olarak kullanılabileceğini" gösterdi.

Türkiye açısından bakarsak Kahire Konferansı'nın önemi daha kolay anlaşılıyor. Türkiye nüfus artış hızı çok yüksek olan ülkeler sıralamasında başlarda geliyor. Her ne kadar Erbakan, Türkeş, Özal gibi liderler ve bunların arkasındaki ideolojik yoğunluklar büyük nüfusun Türk dış politikasına bazı "avantajlar" sağladığını söylüyor ve doğum kontrolünün her biçimine karşı çıkıyorlar ise de, olağan kalkınma yüzdesinin yarısı artan yeni nüfus tarafından alınıp götürülen bir ülkede konuya ilgisiz kalmak olanaksız. Bu nedenle Çiller'in Kahire'ye gitmeyişi bir "istismar" korkusundan kaynaklanıyor gibi gözükse de, doğrudan kendisi önemli bir konuyu istismar etmiş oluyor.

Kahire'ye sadece devlet ve siyaset adamları gitmedi. Dinler aleminin önde gelenleri de oradaydı, tıp ve hukuk dünyasının temsilcileri de. Elbette ekonomi dünyası da temsil ediliyordu ve asıl sıkıntı da bunlarınkiydi.

Batılı gelişkin endüstri toplumları için sorun azdı. Kendi ülkeleri için sorun azdı ama soruna asıl önem veren de onlardı. Çünkü, artan ve arttıkça aç kalan dünya nüfusu, dünyevi istikbalini aramak için batıya hücum ediyordu. Batı "gelmeyin" demenin yollarını arıyordu.

Batı'nın Kahire'deki hesaplarını Vatikan hançerledi. Papa doğum kontrol biçimlerini onaylıyor, ama en etkin doğum kontrol yöntemi **kürtaja** karşı çıkıyordu. Vatikan temsil ettiği ideolojiyi bilimin gereklerine göre zaman zaman esnetir, örneğin evrenin oluşumu ile ilgili en son fizik teorileriyle pazarlığa otururdu ama bu kez esnemedi. Kürtaj olayını "insan öldürmekle" eş tuttu.

Müslüman ülkeler zaten öteden beri aynı görüştedirler. Modern devlet davranışı planında kürtaja geçenleri ve bunun hukukunu oluşturanları olsa bile tüm müslüman ülkeler eski ideolojik konumlarını korumaktadırlar. "Allah insanı rızkıyla birlikte veriyor" inancı müslümanlıkta sarsılmayan nas'lardandır ve çok da yanlış değildir. İnsan doğada rızkıyla doğada rızkıyla verilmiştir, öyle gelmiştir. Ama bugün hem tek tek toplumlar için, hem de doğanın bütünlüğü için "sıkışma" doğmuştur, bu sıkışmanın da kaynağı "rızkıyla birlikte verilen" insandır.

Doğum kontrolünün diğer biçimleri geçti de kürtaj Nil nehrini geçemedi. Dinler "yaradılış" kutsallığında birleştiler.

Doğumun, öyle ise kürtajın "kadın bedeni" ile organik bir ilişkisi var. Dolayısıyla kürtaj hakkının, kadının sadece sağlığı ile değil, insan olarak varlığı, eşitliği, doğurup doğurmama, anne olup olmama özgürlüğü ile de organik bir bağı var. Konuyla ilgili olarak kadının kendi bedeni hakkında kendi kararını verip veremeyeceği gibi kilit bir problem var. Kahire Nüfus Konferansı müslüman ve hristiyan bloklaşmasını aşıp bu noktayı tartışamadı. Oysa tam da pozitif siyasetin dünyevi silahlarla dinlerin üzerine gidebileceği fırsat doğmuş bulunuyordu. Bu cesareti gösteren çıkmadı.

Sorun bu yanıyla galiba uluslararası değil, ulusal çerçevede her toplumun kendi bünyesinde çözmesi gereken bir sorun olacak. Kadınların kendi cinsiyetlerinden hareketle yürüttükleri mücadele bir çok şeyi kolaylaştıracak. Kadının gerçek anlamda kendi bedenine hakim olduğu durum nüfus artışı sorunlarını, ekonomik gelişme sorunlarını ve bunlarla dolaylı ve dolaysız yoldan bağlı diğer toplumsal sorunları, kültürde ve ideolojilerde saklı düğümleri çözüm yoluna sokabilecek. Kadının özgürleşmesi galiba toplumları, önceden hiç düşünmedikleri ve ummadıkları kolaylıklara kavuşturacak.

Türkiye gibi, kürtajın hukuken "kısmen" serbest, ama hakkın kullanımı kültürün ve dinsel etkinin kelepçesi altında bir ülkede kadınların kendileri için verdikleri mücadele daha da önemli olmuyor mu ? ★

önce kitapları,
sonra insanları,
şimdi de
köyleri
yakıyorlar!
ya sonra ?!

BSP

BİRLEŞİK SOSYALİST PARTİ